

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Жешувський університет
Центр польської мови та культури Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
Торунський Інформатичний Технікум
і Торунський Загальноосвітній Ліцей
Комплекс шкіл ім. К.К. Бачинського в Домброві Тарновській
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Київський національний лінгвістичний університет
Центр польської мови і культури імені Юліуша Словацького
Хмельницький національний університет
Громадська організація «Конфедерація поляків Поділля – XXI століття»

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ СЛАВІСТИКИ

Матеріали II міжнародної
науково-практичної конференції,
22 листопада 2024 року

1918
К-ПНУ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Електронне видання

Кам'янець-Подільський
2024

УДК 81+82+008](=16)(082)
ББК 81.415.3+83.3(4Пол)я4
К90

*Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 28 листопада 2024 р.)*

Редакційна колегія:

Семен Абрамович, доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри слов'янської філології та загального
мовознавства Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка;

Наталія Стахнюк, кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри слов'янської філології та загального
мовознавства Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка;

Алла Хоптяр, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка.

Культурно-історичні виміри сучасної славістики:
К90 матеріалів II Міжнародної науково-практичної конфе-
ренції, 22 листопада 2024 р. [Електронний ресурс].
Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський наці-
ональний університет імені Івана Огієнка, 2024. 130 с.

Електронна версія збірника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8599>

У збірнику матеріалів Міжнародної наукової конференції
«Культурно-історичні виміри сучасної славістики», яка відбула-
ся 22 листопада 2024 року в Кам'янець-Подільському націона-
льному університеті імені Івана Огієнка, представлені доповіді
учасників, які відображають різноаспектні дослідження актуа-
льних проблем сучасної славістики в Україні та світі.

УДК 81+82+008](=162)(082)
ББК 81.415.3+83.3(4Пол)я4

© К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2024

© Автори статей, 2024

ПРОГРАМА

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Копилов Сергій Анатолійович – ректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор історичних наук, професор

Миронова Світлана Петрівна – проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, професор

Хоптяр Алла Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Абрамович Семен Дмитрович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Стахнюк Наталія Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Дворницька Наталія Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Ринда Вікторія Володимирівна – асистент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

22 листопада 2024 р.

10.45–11.00. Реєстрація учасників конференції.

11.00–12.15. Відкриття конференції; пленарне засідання (платформа Google Meet).

13.00–14.00. Обідня перерва.

14.00–17.00. Секційні засідання.

Виступ на пленарному засіданні – до *20 хвилин*.

Виступ на секційному засіданні – до *10 хвилин*.

22 листопада 2024 р.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

11.00–12.15

ДОПОВІДІ

1. «KORDIAN» J. SŁOWACKIEGO A PROBLEM WYRAŻANIA SIEBIE I SAMOIDENTYFIKACJI OSOBOWOŚCI ROMANTYCZNEJ

Семен Абрамович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

2. SYMBOLIKA PATRIOTYCZNA W NAUCZANIU MNIEJSZOŚCI POLSKIEJ W UKRAINIE

Анджей Бонусяк, доктор гуманітарних наук, професор, директор Інституту Історії Жешувського університету (Польща)

3. ІГРОФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Марія Чікарькова, професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

LITERACKA NAGRODA NIKE W ODSŁONIE GLOTTODYDAKTYCZNEJ

Александра Столярчик, доктор гуманітарних наук, вчитель польської мови та культури, вихователь, Торунський Інформатичний Ліцей (Польща).

22 листопада 2024 р.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

14.00–17.00

Секція 1

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Керівник: **Наталія Стахнюк** – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Модератор: **Івахнюк Анастасія** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

1. Розвиток польської мови у полікультурному просторі України

Мороз Тетяна – доктор філософії, старший викладач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

2. Слов'янські мови в Україні як діалог культур і досвід історичних контактів

Лалтєва Світлана, викладач української мови та літератури комунального закладу «Харківська гімназія №117 Харківської міської ради».

3. Елементи польських етикетних форм в українському культурному просторі

Моргачова Анна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету (ОПП «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська»).

4. Роль слов'янських мов у збереженні етнокультурної ідентичності національних меншин

Наталія Стахнюк, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

5. Слов'янські мови у сучасній літературі: тенденції та особливості

Івахнюк Анастасія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

6. Польська мова в медійному просторі України

Охоцька Ірина, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Наталія Стахнюк, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

7. Krajobraz językowy Ukrainy: język polski w przestrzeni miejskiej

Мартинів Микола, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Наталія Стахнюк, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

**ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ
У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ
СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ І ЛІТЕРАТУР**

Керівник: **Галайбіда Оксана** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Модератор: **Лабузова Катерина** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

1. Zastosowanie sztucznej inteligencji w nauczaniu języka polskiego jako obcego

Барбара Янушкевіч, доктор історичних наук – Жешівський університет (Польща).

2. Wyzwania komunikacyjne w nauczaniu języka polskiego, jako języka obcego, dla uczniów pochodzących z Ukrainy

Чосника Ельжбета – магістр, вчитель польської мови Комплексу шкіл ім. К.К. Бачинського в Домброві Тарновській,

Надольська-Валюс Божена – магістр, вчитель польської мови Комплексу шкіл ім. К.К. Бачинського в Домброві Тарновській.

3. Uczeń z Ukrainy przygotowujący się do matury z języka polskiego. Problemy ze zrozumieniem kontekstów historyczno-społecznych w lekturach i napisaniem wypowiedzi argumentacyjnej na maturze

Катажина Кава – магістр, вчитель польської мови Комплексу шкіл ім. К.К. Бачинського в Домброві Тарновській.

4. Effectiveness of using images in English language teaching

Галайбіда Оксана – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

5. Із досвіду викладання української мови як іноземної

Жвава Ольга – кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

6. Роль цифрових інструментів у навчанні польської мови як іноземної: переваги та виклики

Ранюк Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

7. Collage as an art practice tool in learning English

Алексенко Віталія – кандидат філологічних наук, викладач української мови та літератури International School of London.

8. Зміцнення практичних навичок, як невід'ємна частина формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів

Войталюк Світлана – старший викладач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

9. Організація процесу читання художніх текстів на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти

Долматова Марина – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

10. Розвиток фонетичної компетентності на вищих рівнях володіння польською мовою

Піддубна Вікторія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики імені професора О.Г. Муромцевої Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

11. Інтерактивні методи у викладанні польської мови у закладах ЗВО – виклики сучасності

Шаховал Зоряна – викладач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

12. Методи викладання польської мови як іноземної в українських освітніх закладах

Лабузова Катерина – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

**ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО, ІСТОРИЧНОГО,
ПОРІВНЯЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА**

Керівник: **Дворніцька Наталія** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Модератор: **Ринда Вікторія** – асистент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

1. Застосування етимологічного аналізу в процесі вивчення слов'янських мов

Дворніцька Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

2. Проблеми питальної модалності у слов'янському мовознавстві: порівняльний аспект

Торчинська Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

3. Мовне вираження ціннісної картини світу в українсько-польському порівнянні

Подлевська Неля – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янської філології, декан гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету.

4. Структурна і структурно-семантична трансформація фразеологізмів у художньому тексті

Станіславова Людмила – кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

5. Rozważania wokół lustracji w polskich filmach fabularnych
Міненкова Наталія – кандидат історичних наук, доцент, Київський національний лінгвістичний університет.

6. Лексичні запозичення як засіб збагачення мови
Ринда Вікторія – асистент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

7. Ewolucja młodzieżowego slangu w Polsce: wpływ mediów społecznościowych oraz popkultury

Бабич Микита – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету.

8. Прикметниковий тип відмінювання у повнозначних частинах мови

Сторожук Діана – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Середня освіта. Українська мова та література» кафедри української філології гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету.

Секція 4

НАЦІОНАЛЬНІ, КУЛЬТУРНІ ТА ІСТОРИЧНІ ВЕКТОРИ СУЧАСНОГО ЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОСТОРУ

Керівник: **Плахтій Маріанна** – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри політології та філософії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Модератор: **Ступенко Дар'я** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету східної та слов'янської філології Київського національного лінгвістичного університету

1. Образно-концептуальні прояви монетарної поведінки української молоді

Охріменко Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східної і слов'янської філології Київського національного лінгвістичного університету.

2. Становлення системи особових імен українців

Торчинський Михайло – доктор філологічних наук, професор кафедри української філології Хмельницького національного університету.

3. Дмитро Чижевський – викладач логіки

Плахтій Маріанна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри політології та філософії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

4. Продуктивність українських антропонімів у польськомовному інтернет-просторі

Каралюзюк Уляна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету (ОПП «Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська»).

5. Język nastolatków w nowych mediach społecznościowych (na przykładzie Tiktoku)

Ступенко Дар'я – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету східної та слов'янської філології Київського національного лінгвістичного університету.

6. Створення сленгових фахових моделей на лексично-граматичному ресурсі англізмів у мові ІТ-технологій (український дискурс)

Дем'яненко Павло – здобувач наукового ступеня доктор філософії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Секція 5

ІСТОРІЯ І ЛІТЕРАТУРА – ПАРАЛЕЛІ, КОНТЕКСТ, КУЛЬТУРА ПАМ'ЯТІ

Керівник: **Голубішко Ірина** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Модератор: **Уварова Анна** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

1. Історіософська проблематика у творчості В. Голдінга
Шаповал Ольга – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

2. Тема війни у польській літературі

Горячок Інна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

3. «Ономастикон роману Ольги Саліпи “Дикі паростки” із циклу “Дерево роду”»

Терещенко Людмила – старший викладач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету.

4. «Пророцтва Вернигори» як неоміф польсько-українського культурного порубіжжя

Василенко Яна – кандидат філологічних наук, викладач кафедри українознавства і лінгводидактики ім. професора О.Г. Муромцевої Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

5. Проблематика підліткової літератури (Б. Космовська «Буба», «Буба. Мертвий сезон»)

Голубішко Ірина – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

6. Специфіка британського гумору: аналіз комедійних прийомів у серіалі «Літаючий цирк Монті Пайтона»

Сліпачук Наталія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

7. Historia i folklor jako elementy tworzenia tożsamości narodowej w twórczości Wisławy Szymborskiej

Печеніна Валентина – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету східної і слов'янської філології Київського національного лінгвістичного університету.

8. «Moje wspomnienie» Aleksandra Jałowickiego – język polski pierwszej połowy XIX wieku

Гаврилюк Олена – голова ГО «Конфедерація поляків Поділля – XXI століття».

9. С. Окуневська, О. Кобилянська та Н. Кобринська у листах та взаємних спогадах поч. XX ст. (частина II)

Гадинко Олександр – учитель історії Сторожинецької міської гімназії.

10. Відбиток історичних та соціальних подій у романі «Лялька» Болеслава Пруса

Уварова Анна – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

ДОПОВІДІ

С. Д. Абрамович,

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри слов'янської філології
та загального мовознавства
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
ORCID: 0000-0002-7307-9106*

«KORDIAN» J. SLOVACKIEGO A PROBLEM WYRAŻANIA SIEBIE I SAMOIDENTYFIKACJI OSOBOWOŚCI ROMANTYCZNEJ

«Kordian» J. Słowackiego, dzieło programowe nie tylko tego poety, ale całego polskiego romantyzmu, nie przyciąga jednak zbyt wiele uwagi współczesnych badaczy. I tak np. w 2003 roku M. Kuziak [2] singiel wspomina ten dramat. Niemniej jednak zrozumienie znaczenia tego dzieła nie zostało utracone, o czym świadczy Międzynarodowe czytanie online «Kordiana» oraz wyjście liryki Juliusza Słowackiego. W ramach tej akcji w dniu 7 września 2024 r. w Bibliotece Narodowej Ukrainy im. Jarosława Mądrego odbyły się wspólne publiczne odczyty dzieła dramatycznego «Kordian» J. Słowackiego. Odbyło się także spotkanie Toruńskiego Technikum Informatycznego z Uniwersytetem im. I. Ohienki w Kamieńcu Podolskim, w którym brałem udział jako posłaniec. Tekst tej wiadomości jest udostępniany czytelnikowi.

Kordian (z łac. «człowiek serca») to młody chłopak, zawiedziony miłością, który na skraju samobójstwa zastanawia się nad sensem życia. Podróżując po Europie trafia na szczyt Mont Blanc i przeżywa ekstatyczną chwilę miłości do ojczyzny. Podobnie jak bohater Mickiewicza Wallenrod postanawia udawać kolaboranta i iść na służbę Rosjanom, czyhać i mimochodem zabić cara. Zaznaczam, że jest to sprawa święta niezależnie od epoki historycznej. Ale tu chodzi o coś więcej niż przedstawienie wyniku politycznego barbarzyńskiego najeźdźcy. Zwykle mówi się, że «Kordian» zawiera przede wszystkim konflikty polityczne:

nienawiść do okupantów, krytykę przywódców upadłego powstania listopadowego etc. Ale horyzonty artystycznej generalizacji są tutaj znacznie szersze. Zło, które ucieleśnia Rosja, nie jest momentem historycznym, jest przejawem wiecznej wrogości wobec Boga i ustanowionego przez Niego systemu światowego.

Zatem postać bohatera osadzona jest w wielkim kontinuum czasoprzestrzennym. Wydarzenia zaczynają się rozgrywać w noc sylwestrową 1799 r., pierwszy akt oddaje atmosferę roku 1815, drugi – 1828. Miejsce akcji, z jednoznacznym naruszeniem klasycznych trzech jedności, ulega ciągłym zmianom: majątek szlachecki w wieś, Londyn, Dover, willa włoska oraz Rzym, Mont Blanc i Warszawa. Kluczem poetyckim może być jednak «Przygotowanie», który niczym «Prolog» w «Fauście» Goethego rozgrywa się na płaszczyźnie metafizycznej, w rozmowie z Szatanem, czego kategorycznie nie zaleca tradycja chrześcijańska. Symptomatyczne jest jednak, że tutaj motywy satanizmu łączą się jednoznacznie z cieniami filozofów Oświecenia:

Filozof. Nasz szatan prorokuje w cudotwornym stroju,
Ma płaszcz cały Woltera dziełami łątany
I pióro gęsie Russa sterczy na zawoju.

Jednak Oświecenie jako reprezentacja Nowego czasu opierało się na sytuacji renesansowej i porenansowej. Faktem jest, że począwszy od renesansu świadomość Europejczyków zaczyna być niepokojona tabu wizerunkowym Szatana w Biblii i średniowieczu. W Biblii Szatan wspomniany jest krótko, 4 razy, Waż, który kusił Adama i Ewę, Azezel z Wyjścia – demon bezwodnej pustyni, Szatan, przeciwnik Boga z Księgi Hioba, rodzaj «sceptycznego anioła», i Szatan z Objawienia Jana, ostatecznie obalony przez Michała. Autorzy Biblii postępowali w duchu tradycji wschodniej: aby nie budzić nieszczęścia poprzez zwracanie na nie uwagi. Jednak kryzys aksjologii chrześcijańskiej w okresie renesansu doprowadził do tego, że szatan staje się nowym, hipnotycznym centrum obrazu świata Europejczyka, który zaczyna być oczarowany mocą i entuzjazmem Zła. Rozpoczyna się era nowożytna, która interpretuje Boga Biblii albo jako kogoś, kto stracił zainteresowanie swoim stworzeniem (teizm), albo jako koncepcję, która w rzeczywistości w ogóle nie istnieje (ateizm). Zamiast tego mitologizuje się człowieka jako nowego Prometeusza, wezwanego do uporządkowania niedoskonałego świata. W rzeczywistości

zaowocowało to wspnianiałymi utopiami, z których największymi są komunizm i faszyzm, a rezultaty tych programów na rzecz szczęścia ludzkości są dziś przez nas wchłaniane. Charakterystyczna jest myśl O. Bławatskiej, która bezpośrednio wyrażała bogoborcze tendencje epoki nowożytniej: Szatan, Wąż Genesysu, jest prawdziwym stwórcą i dobroczyńcą; jest zawsze blisko i beznadziejnie spleciony z człowiekiem i tylko na może całkowicie uwolnić człowieka („Tajemna doktryna”). Bohater Słowackiego ulega tej pokusie, co jest opisane w makabrycznych obrazach:

PRZYGOTOWANIE

Roku 1799 dnia 31 grudnia w nocy

Spadł z nieba deszcz szatanów, niech ziemię polewa;
Jeśli jeszcze na ziemi są edeńskie drzewa,
Niech rosną, to jesienią człowiek owoc zbierze...
Siadajcie! cóż między wami
Nie widać Mefistofela?

«Kordian» wywołuje w czytelniku właśnie to poczucie egzystencjalnego poszukiwania prawdy. «Wolność człowieka mierzyć musimy jego odwagą stania po stronie prawdy. Każdego dnia. Bez zależności od sytuacji zewnętrznej. Znamy wiele przykładów, że nawet w sytuacji, zdaje się beznadziejnej – w obozach koncentracyjnych czy lagrach <...> człowiek może być wewnętrznie wolny» [1, s. 10].

Zatem centralnym tematem Słowackiego jest tradycyjny motyw kuszenia człowieka przez diabła, pytanie, czy zdesperowany nastolatek zbawi upadły świat tą samą metodą przemocy, jaką Lucyfer narzuca ludziom. Nie jestem pewien, czy autor miał jednoznaczną odpowiedź na to pytanie, ale jestem pewien, że Kordian to poetycki autoportret żarliwego patrioty, który zastanawia się nad własnymi wyborami życiowymi.

Wykaz wykorzystanych źródeł:

1. Derdowski M.A. Zniewolenie narodu. *Słowacki J. Kordian. Teatr Ziemi Pomorskiej w Grudziądzu*. Grudziądz: S.L. 1988. S. 9-10.
2. Kuziak M. Dzieje literatury w epokach – Książki. PPU «Park», 2003. URL: <https://allegro.pl/.../Literaturoznawstwo>.

V. Aleksenko,
PhD in Philology,
Ukrainian Language and Literature teacher,
International School of London

COLLAGE AS AN ART PRACTICE TOOL IN LEARNING ENGLISH

The 21st century has shown that education can no longer exist in traditional formats. This is due to the globalization of digitalization processes and the coronavirus pandemic, which forced the world to switch to distance learning for a while. Additionally, there is the factor that the current generation of students are already digital natives [2], it means they have interacted with various gadgets from an early age, and education that does not utilize technological possibilities has become uninteresting for them. All these factors have led to a rapid transformation in education, borrowing various methods and forms from related fields, including art. Different kinds of artistic practices increasingly penetrate the learning process, gamifying it and proving effectiveness in learning foreign languages. Therefore, the purpose of our research is to examine collage as a type of art technology in learning English.

From our point of view, combining learning with the potential of painting provides the biggest opportunities. The visual perception channel is very important for all students (not only for those traditionally called visual learners). When we draw a picture or look at one, our memory often works better than when just reading text or doing exercises.

One of the simplest and very effective methods of working with any topic is creating a collage. «Collage is a technique that allows you to create a new image with a different meaning from various object fragments that have carry specific semantic weight. In fact, it is a poetic metaphor, not in words but in images» [1].

Collage, which came to visual art and became popular among avant-garde artists at the beginning of the 20th century, can now serve as a learning tool. It can be created using various tools: magazine clippings (even advertising flyers from stores), specialized sites (like Canva), digital tools (Photoshop), hand-drawing, or artificial intelligence. Additionally, collage materials can be anything – not only drawings or photographs

but also tickets, newspaper clippings, buttons, ribbons, and so on. Creating a collage does not require artistic skills, making it accessible even to young children. Collages come in many forms: thematic, photo-collages, retro collages, and so on. Let's look at some of the main types.

A thematic collage allows to focus on a single theme. This could involve topics like hobbies, environmental issues, family, etc. The range of such thematic collages can address life-related issues or be based on a literary work – such as a collage reflecting Victorian England (to study the Sherlock Holmes stories) or the magical world of Harry Potter (when studying Rowling's bestseller about the boy wizard).

A retro collage focuses on past eras. It provides an opportunity to practice outdated or archaic vocabulary, which is often needed when reading classics. For example, studying Shakespeare's works is impossible without lexicographical and cultural commentary, and such a collage can help visualize concepts that no longer exist or have different modern words.

A narrative collage involves telling a story through created images. This could be a fictional story or a memory. Narrative collages allow practice with the «Narrative Tenses» grammar topic and develop storytelling skills. Making such a narrative collage can be combined with fable therapy, where, for example, the plot of a well-known tale or fable is retold with new events or an alternative ending.

An abstract collage does not contain specific images but consists only of colors, shapes, or textures. At first glance, it might seem suitable only for beginners learning vocabulary related to colors and shapes, but it can go beyond that. Its abstract nature allows discussions about emotions, moods, and characters. An abstract collage can also convey the essence of a literary work, as events or a character's traits can be associated with color, shape, or texture.

A quote collage, as the name suggests, consists of various quotes. These do not necessarily have to be quotes from literary works – it can be interesting and productive to use such a collage to talk about oneself (including statements or quotes from the collage creator, favorite movies, or books). This type of mini-quote collage works well as an alternative to the traditional verbal self-introduction when a group (class) meets for the first time. If the quote collage is meant to illustrate a liter-

ary work, it can be combined with the following tasks: identifying which character said the words? at what point in the plot (exposition, climax, resolution)? how these words characterize the character? etc.

Regardless of the type of collage chosen, its presentation is essential. The student (or team) must provide the necessary commentary and describe what is shown in the collage. The task can be made more challenging by allowing other students (or teams) to guess what the collage creator intended to represent.

A collage not only helps practice vocabulary or review grammar rules, but also makes learning a foreign language immersive, playful, increases motivation, and promotes creativity and self-expression.

References:

1. Наалапко С. Візуальна арт-технологія як засіб розвитку креативності на уроках іноземної мови. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/-28186/1/%D0%9D%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%BE.pdf>.
2. Autry A.J., Berge Z. Digital natives and digital immigrants: getting to know each other. *Industrial and Commercial Training*. 2011. Vol. 43. №7. P. 460-466

М. А. Бабич,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, 4 курсу групи Сл(пол)16-21,
Київський національний лінгвістичний університет

EWOLUCJA MŁODZIEŻOWEGO SLANGU W POLSCE: WPŁYW MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH ORAZ POPKULTURY

Młodzieżowy slang, nazywany również językiem potocznym lub kolokwialnym, odgrywa ważną rolę w kształtowaniu tożsamości młodych ludzi. Jest to dynamiczny i szybko zmieniający się element języka, w którym odbijają się zarówno aktualne trendy, jak i sposoby komunikacji charakterystyczne dla danej grupy wiekowej. Slang młodzieżowy, choć często traktowany przez starsze pokolenia jako niezrozumiały, jest formą ekspresji, która pomaga młodzieży budować wspólnotę i wyrażać siebie.

Młodzieżowy slang w Polsce zaczął się formować na szeroką skalę wraz z rozwojem środowisk szkolnych i studenckich w

okresie powojennym. Język podwórkowy i slang szkolny tworzyły się naturalnie, jako sposób na odróżnienie młodzieży od dorosłych i nawiązywanie bliskich relacji. W latach 90. XX wieku na polski język młodzieżowy silnie wpłynęła globalizacja, zwłaszcza w postaci amerykańskiej popkultury. Wraz z rozpowszechnieniem filmów, seriali i muzyki z Zachodu (zwłaszcza hip-hopu i rapu) zaczęły przenikać do Polski anglojęzyczne wyrażenia i sposób mówienia charakterystyczny dla zachodnich subkultur.

Od początku XXI wieku rozwój internetu i dostęp do treści zagranicznych przyspieszył proces wchłaniania nowych wyrażeń do slangu młodzieżowego w Polsce. Platformy internetowe oraz narzędzia komunikacyjne, jak czaty, komunikatory czy fora, umożliwiły nie tylko szybkie przyswajanie, ale również tworzenie nowych słów.

Media społecznościowe, takie jak Facebook, Instagram, TikTok, Twitter i Snapchat, stały się jednymi z głównych źródeł inspiracji językowej dla młodzieży. Dzięki globalnej dostępności i szybkości przepływu informacji młodzieżowy slang rozwija się dziś w bardzo szybkim tempie, a nowe słowa i zwroty są powszechnie przyjmowane przez młodych ludzi w ciągu zaledwie kilku dni lub tygodni.

Jednym z przykładów jest pojawienie się wyrazów związanych bezpośrednio z funkcjami platform, takich jak «lajkować» (od ang. «like»), «followować» (od ang. «follow»), «share'ować» (od ang. «share»). Dodatkowo popularne są skróty stosowane w komunikacji online, jak «idk» (I don't know), «brb» (be right back), «btw» (by the way), «omg» (oh my god), które funkcjonują już nie tylko w wersji pisanej, ale również w mowie potocznej.

Memy oraz viralowe treści również wywierają istotny wpływ na język młodzieży. Humorystyczne i ironiczne wyrażenia, takie jak «cringe» (oznaczające coś wstydlivego, żenującego) czy «sus» (od ang. «suspect», podejrzany), stały się elementami codziennej komunikacji.

Kolejnym źródłem inspiracji dla młodzieżowego języka jest popkultura. Przykładem jest muzyka, a zwłaszcza gatunki takie jak hip-hop, trap, pop czy muzyka elektroniczna, które cieszą się ogromną popularnością wśród młodzieży. Teksty piosenek, zwłaszcza te pochodzące od popularnych polskich i zagranicznych artystów, wprowadzają nowe słowa i wyrażenia, które szybko adaptowane są przez młodych ludzi.

Filmy, seriale i gry komputerowe także dostarczają słów i zwrotów, które zyskują popularność. Młodzież chętnie korzysta z terminologii zapożyczonych z gier, np. «noob» (nowicjusz, osoba początkująca), «level up» (awansować, wzrastać na poziomie), czy «quest» (zadanie). Świat gier komputerowych oraz produkcje z gatunku fantasy i sci-fi tworzą nowe konteksty, które językowo dostosowują do rzeczywistości.

Znani influencerzy, youtuberzy i streamerzy często popularyzują pewne wyrażenia lub frazy, które ich odbiorcy szybko zaczynają używać. Terminologia, jak «flexować» (pochwalić się czymś), «vibe» (pozytywny nastrój, atmosfera) czy «POV» (ang. point of view, czyli punkt widzenia) odzwierciedla sposób komunikacji i styl życia młodzieży.

Współczesny slang młodzieżowy w Polsce charakteryzuje się przede wszystkim:

- **Skracaniem słów:** używanie skrótów (np. «spoko», «nara», «luz») jest nieodłącznym elementem rozmów młodzieżowych.
- **Mieszaniem języków:** coraz częstsze stosowanie tzw. pol-angielszczyzny (np. «cringe'owy»).
- **Nowymi zwrotami:** często używane wyrażenia to «kappa» (ironiczne «tak, jasne»), «POV», «vibe», «sus» i «flexować».

Zmiany w młodzieżowym slangu są konsekwencją nowoczesnych środków komunikacji, które wpływają na interakcje między pokoleniami. Sprawia to czasem nieporozumienia i generuje tzw. lukę językową między młodszymi a starszymi użytkownikami języka. Z jednej strony młodzieżowy slang może być postrzegany jako dynamiczny i żywiołowy, z drugiej zaś strony starsze pokolenia często obawiają się, że zmiany te mogą negatywnie wpływać na zasady gramatyczne i leksykalne języka polskiego.

Warto jednak pamiętać, że slang to naturalna część języka, odzwierciedlająca bieżące trendy społeczne i kulturalne. Dokumentowanie i badanie slangu młodzieżowego jest kluczowe dla zrozumienia, jak język ewoluuje pod wpływem różnych czynników.

Ewolucja młodzieżowego slangu w Polsce jest ściśle związana z wpływem mediów społecznościowych oraz pop-kultury. Język młodzieży stale się zmienia, odzwierciedlając rozwój technologiczny oraz zmiany społeczne i kulturowe. Media społecznościowe, muzyka, filmy, gry oraz osobowości internetowe odgrywają dziś kluczową rolę w kreowaniu nowych form językowych, które szybko wchodzą do codziennego użytku.

A. Bonusiak,
*Doktor habilitowany,
Profesor Instytutu Historii,
Uniwersytet Rzeszowski,
ORCID: 0000-0003-3859-4521*

SYMBOLIKA PATRIOTYCZNA W NAUCZANIU MNIJSZOŚCI POLSKIEJ W UKRAINIE

Jednym z najważniejszych zadań stawianych przed nauczaniem mniejszości narodowych jest budowanie wśród młodego pokolenia poczucia przynależności do narodu pochodzenia. Przywiązanie do ojczyzny budowane jest w placówkach państwowych funkcjonujących w warunkach obowiązującego w danym kraju systemu szkolnego. Oznacza to, że zabiegi o budowanie związków z «ojczyzną przodków» muszą odbywać się równoległe do tego procesu albo w ramach kształcenia polskojęzycznego w ramach oficjalnego systemu szkolnego, albo w ramach kształcenia równoległego – sobotnio – niedzielnego, czy też weekendowego [4; 9, s. 207].

W Ukrainie mamy do czynienia z obydwo ma schematami kształcenia – zarówno tego oficjalnego, państwowego – jak i społecznego, dodatkowego. Funkcjonują na jej terenie polskojęzyczne szkoły (od zakończenia II wojny światowej) działające w obrębie oficjalnego, państwowego systemu szkolnego, a także klasy czy fakultety językowe. Ponadto funkcjonują placówki o charakterze weekendowym sobotnio – niedzielnym, w których zajęcia prowadzą miejscowi specjaliści, czasem członkowie rodziny uczniów, a przed wybuchem wojny również nauczyciele przysyłani z Polski w ramach ORPEG [3, s. 515-516; 5, s. 383-385, 392-395; 7].

Niezależnie od tego w jaki sposób realizowane jest kształcenie jego składową jest budowanie poczucia przynależności do narodu polskiego. W nauczaniu jest ono obecne od zawsze i to na wielu nakładających się na siebie poziomach. Występuje w programach szkolnych i podręcznikach, a więc w warstwie typowo dydaktycznej. Mówią o nim programy, które tak jak ten do szkół średnich przewiduje, że: «język i literatura ludności rdzennej mniejszości narodowej zaliczane są do przedmiotów podstawowych tylko dla placówek oświatowych z nauczaniem w języku ludności rdzennej, mniejszości narodowej. W innych placówkach oświatowych przedmiot ten może w razie

potrzeby wybrać sam uczeń kosztem godzin dodatkowych” – w 10 i 11 klasie przewiduje się po 2 godziny takich zajęć tygodniowo [1, s. 15 i nast.]. W placówkach społecznych obowiązują zasady wprowadzone przez poszczególne szkoły, zalecane przez działające w Ukrainie Zjednoczenie Nauczycieli Polskich, a wreszcie zapożyczone z specjalnie przygotowanych propozycji rozpowszechnianych przez specjalnie powołane w celu prowadzenia działalności edukacyjnej za granicą instytucje polskie. To z Polski mogą pochodzić specjalnie opracowane podręczniki i pomoce naukowe. Są także dostępne programy i podręczniki opracowane specjalnie na potrzeby szkół polskich w Ukrainie, a rozprowadzane za pośrednictwem portalu «Platforma Dobrych Praktyk» Ogólnoukraińskiego Metodyczno – Koordynacyjnego Centrum Nauczania Języka i Kultury Polskiej w Drohobyczu [2; 7; 8].

Patriotyzm jest również obecny w tym wszystkim co otacza szkołę mniejszościową – uroczystościach narodowych, apelach, świętach, czy też w poznawaniu śladów przeszłości. Dodatkowo można go również odszukać w religii, która stanowi ważny element polskości w Ukrainie. Istnieje więc wiele warstw symboliki patriotycznej wykorzystywanych w edukacji.

Źródło: 3, s. 531-533; 6.

Warstwa dydaktyczna.

Warstwa dydaktyczna jest najważniejszą z punktu widzenia uzyskania przez uczniów wiedzy i umiejętności językowych.

Programy przewidują, że nauczyciel będzie musiał zrealizować w swojej pracy szereg jednostek lekcyjnych ściśle związanych z budową patriotyzmu. Jeszcze więcej takich treści jest zazwyczaj przekazywanych przy okazji realizacji innych tematów, które przecież zawsze wpisują się w jakiś sposób w dzieje państwa i narodu polskiego. Sama nauka języka polskiego jest wszak elementem patriotycznym... [3, s. 531-536; 6].

Warstwa religijno – wychowawcza.

Kościół rzymskokatolicki ma wychowywać w wierze i to jest główny cel jego działalności. Jednak w Ukrainie nadal są miejsca w których uważany jest jako polski, w innych zaś Polacy stanowią istotną część parafian. Duchowieństwo docierając do wiernych zaspokaja ich potrzeby, co skutkuje szerszymi lub węższymi koneksjami na rzecz społeczności polskiej. W zależności od sytuacji możemy mówić o nabożeństwach i kazaniach, a także katechezie w języku polskim.

Elementem oddziaływania religijnego są uroczystości i wydarzenia, które są powiązane z budowaniem poczucia więzi z polskością. Można tu wymienić z jednej strony uroczystości poświęcone polskim świętym i błogosławionym – takim jak święci Stanisław, Kazimierz, Młodziankowie czy Andrzej Bobola. Z drugiej zaś strony do takich wydarzeń z pogranicza trzeba zaliczyć przykładowo uroczystości organizowane z okazji Święta Żołnierza Polskiego przypadające w jedno z najważniejszych świąt katolickich Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Do polskich tradycji kościelnych należą również Zaduszki czy Jasełka.

O kwestiach z pogranicza religii i edukacji mówi się również w szkołach w trakcie realizacji programów szkolnych. Wystarczy odwołać się do takich tematów jak chrzest Polski czy obrona Jasnej Góry, wprowadzanych na lekcjach symbolach polskiej kultury materialnej jak drzwi gnieźnieńskie czy niematerialnej jak Bogurodzica [6; 8].

Warstwa kulturalno – oświatowa.

Realizowana w szkołach lub po za nimi, ale w ramach działalności edukacyjnej. Można do niej zaliczyć zadania, które często zająmają się z programami szkolnymi (wycieczki do polskich nekropolii, czy miejscowych muzeów), ale również i takie, które realizowane są na styku z miejscowym środowiskiem polskim. Tu można wymienić dbanie o polskie groby i inne poloniki.

Znaczna część działań szkół jest efektem zapotrzebowania środowiska, a więc przygotowywane przez młodzież szkolną

inscenizacje z okazji świąt narodowych, miejscowych rocznic (powstanie organizacji polskiej, szkoły, dzień patrona). Wyższym stopniem takiej działalności jest utrzymywanie amatorskich (sformalizowanych, albo niesformalizowanych grup) zapewniających «otoczkę artystyczną» wydarzeń narodowych – mogą to być chóry, zespoły folklorystyczne, zespoły artystyczne, teatry, kabarety, itp.

W sposób naturalny polskie placówki uczestniczą w obchodach świąt narodowych. Organizują uroczyste apele, często wzbogacane o specjalnie przygotowywane programy artystyczne. Włączają się również do wydarzeń organizowanych przez ich macierzyste jednostki administracyjne, takie jak przykładowo Dni Miast, czy też Dni Mniejszości, gdzie prowadzą stoiska narodowe i prezentują programy artystyczne starając się przybliżyć polską kulturę (i kuchnię) lokalnej społeczności. Formą takiej działalności jest również uczestniczenie w wydarzeniach sportowych [3, s. 531-533;6; 8].

W każdej z wyżej wymienionych warstw występują symbole wpisane w polską tradycję, kulturę i życie codzienne. To właśnie na nich i z ich wykorzystaniem buduje się patriotyzm. Takie działania prowadzone są rzecz jasna nie tylko w środowiskach mniejszościowych, ale ich wykorzystanie «na co dzień» jest najlepiej widoczne w warunkach emigracyjnych. Bardzo dobrze widać je również w warunkach, kiedy zagrożone są najważniejsze interesy danego narodu – wówczas chętnie i często sięga się po takie właśnie najprostsze symbole.

Bibliografia:

1. Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy. Zarządzenie miasta Kijowa z dnia 20.04.2018 r. nr 408 Dotyczy zatwierdzonego podstawowego programu edukacyjnego ogólnokształcących szkół średnich III stopnia. S. 1-21.
2. Dokumenty dostępne na stronie. URL: <https://platformadobrychpraktyk.wid.org.pl/> (02.11.2024); Lista podręczników do nauczania języka polskiego jako rodzimego w szkołach z ukraińskim językiem nauczania; Lista programów nauczania, podręczników i pomocy dydaktyczno-metodycznych zalecanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki Ukrainy do użytku w ogólnokształcących szkołach z nauczaniem w języku polskim i innych językach mniejszości narodowych w roku szkolnym 2013/2014; Pismo Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy w

sprawie organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego w szkołach ogólnokształcących i studium dyscyplin podstawowych w szkole podstawowej w roku 2014/2015; Program dla szkół ogólnokształcących z ukraińskim językiem nauczania – Język polski 5-11 – Zajęcia fakultatywne. Навчальна програма для загальноосвітніх шкіл з українською мовою навчання – Польська мова 5-11 – Факультативні заняття; Program dla szkół ogólnokształcących z ukraińskim lub rosyjskim językiem nauczania-Język polski 1-11 – Zajęcia fakultatywne; Program literatury polskiej dla uczniów szkół sobotnich. Програма з польської літератури для учнів польських суботніх шкіл; Program nauczania języka polskiego (fakultatywne zajęcia klasa 11). Програма «Польська мова» (факультативні заняття 11кл); Program nauczania języka polskiego jako obcego (kl. 1-9). Програма з польської мови як іноземної 1-9 класи; Program nauczania języka polskiego w 1-4 klasach w szkołach z ukraińskim językiem nauczania. Програма навчання польської мови в 1-4 класах для загальноосвітніх закладів з навчанням українською мовою; Program nauczania języka polskiego w 5-9 klasach w szkołach z ukraińskim językiem nauczania. Програма навчання польської мови в 5-9 класах для загальноосвітніх закладів з навчанням українською мовою; Zbiór dyktand dla kl. 9. Збірник диктантів для ДПА в 9 класі; Інструктивно-методичні рекомендації «Польська мова 2015-2016 н. р.».

3. Bonusiak A. Oświata polska w Ukrainie. *Polacy na Białorusi od Powstania Styczniowego do XXI wieku*. Tom VII. Oświata Polska na terytorium obecnej Białorusi, na tle sytuacji na Litwie i Ukrainie / pod red. T. Gawina. Warszawa: Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, 2023. S. 515-536.
4. Chłopek A. Zarys szkolnictwa polskiego na Ukrainie. *Postscriptum Polonistyczne*. 2009. №1. S. 305.
5. Olechowski P. Polskojęzyczne szkolnictwo w Ukrainiejskiej SRS w latach 1946-1991. *Polacy na Białorusi od Powstania Styczniowego do XXI wieku*. Tom VII. Oświata Polska na terytorium obecnej Białorusi, na tle sytuacji na Litwie i Ukrainie / pod red. T. Gawina. Warszawa: Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, 2023. S. 381-395.
6. Placówki oświatowe na Ukrainie. Informator. Warszawa: Fundacja Wolność i Demokracja, 2015. S. 9-359.
7. Ośrodek Rozwoju Edukacji Polskiej za Granicą – ORPEG. URL: <https://www.orpeg.pl/> – analiza zawartości tematycznej (02.11.2024).
8. Platforma dobrych Praktyk. URL: <https://platformadobrychpraktyk.wid.org.pl/> – analiza zawartości tematycznej (02.11.2024).
9. Strutyński W. Polska oświata na Ukrainie. *Rocznik Lubuski*. 2004. T. XXX. Cz. 1. S. 207.

Я. В. Василенко,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри українознавства
і лінгводидактики ім. професора О.Г. Муромцевої
Харківського національного педагогічного
університету ім. Г.С. Сковороди

«ПРОРОЦТВА ВЕРНИГОРИ» ЯК НЕОМІФ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ПОРУБІЖЖЯ

У надзвичай багатих міжлітературних взаєминах з нашими сусідами вирізняється феномен, пов'язаний з пророцтвами українського лірника Вернигори, який нібито передбачив Гайдамаччину, занепад Речі Посполитої наприкінці XVIII ст., довгі роки бездержавності і врешті-решт відродження Польщі та її процвітання. Феномен історично життєспроможний, позаяк, то згасаючи, то посилюючись, існує уже третє століття. Він акумулює важливі духовно-культурні складові тодішнього буття й водночас до нині несе у собі і у своєму супроводі багато неясного, подекуди навіть езотеричного. Тому дедалі виразніше сприймається як специфічний сегментний прояв польсько-українського літературного порубіжжя, як «вернигоризм».

Останній започатковується щонайпізніше від 1791 року. Досягає свого розквіту в романтичну епоху – саме тоді стає «привабливою літературною темою» [4 с. 72]. Відчутний у другій половині XIX століття й не слабшає у міжвоєнному двадцятилітті, коли художнє середовище Слов'янщини жило геть іншими тенденціями, цінностями і орієнтирами.

Зараз же спостерігаємо, що сучасні європейські переміни гальванізують і саму постать «українського Нострадамуса», і його таємничі віщування, адже про них усе частіше згадують. Таке воскресіння по своїй природі багато в чому прикметне. За ним видніються горизонти суспільних умонастроїв, ідеологічні тенденції, живучість політично-державницьких очікувань.

Особистість Вернигори іманентно двозначна. Змодельована українською етно-побутовою традицією, сповнена поваги та української суб'єктності міфічна постать лірника-пророка – свого роду «матриця», носій, готова форма для прийняття специфічного змісту. Це в неї польська сто-

рона вклала співзвучні своїм суспільним очікуванням знамениті «Пророцтва».

Їхнім пафосом було не абищо, а максимум бажаного усім народом – відродження Польщі «від моря до моря», тобто у кордонах часів Ягеллонів. Внаслідок цього Україна знову ставала складовою частиною корони, реанімувалась зруйнована поділами цілісність останньої.

У польській суспільній свідомості нема Вернигори без цих «Пророцтв», що напередодні Листопадового повстання 1830-1831 рр. масово розповсюджувалися серед населення як агітка (у сучасній термінології – ІПСО) для підняття бойового духу і залучення до майбутньої боротьби.

Однак у 1934 р. історик Вітольд Клінгер доказав своєю ґрунтовною розвідкою «Вернигора і його пророцтва у світлі історичної критики» – віщування «українського Нострадамуса» це фальсифікат [2]. Відтак виникли резонні сумніви в реальності самого їх автора.

Двома роками раніше таку ж думку висловив український дослідник Теофіль Коструба, вважаючи Вернигору поетичним уособленням акції мазепинської еміграції, яку провадив у першу чергу Пилип Орлик, а потім його син Григорій, і яка знаходила живе співчуття в Україні [3]. Натомість наш сучасник Данило Перцов у розлогій праці «Пророк Мусій Вернигора – між людиною та міфом» притримується протилежної думки: «...за цією постаттю стоїть реальна історична особа, а не казковий богатир, ми можемо сказати напевно, хоча у нас немає на те доказу: Вернигора існує лише у легендах, чутках, піснях та романтичних літературних творах» [9].

Польські твердження про існування Мусія Вернигори як реальної особи увійшли у літературний обіг, що називається, з других рук, оскільки немає жодного письменника, хто б знав його особисто. У той же час всі як один твердять, що знав його хтось інший.

Згідно вкрай заплутаних, поспіль неясних даних така людина дійсно жила у XVIII ст. на Придніпров'ї. Зазначимо, що про неї побіжно, двома словами: «... тут був Вернигора Мусій» згадує Іван Котляревський, описуючи насельників пекла; правдоподібно це був полтавчанин, який втопився у Пслі. Загалом думка, що Вернигора уродженець Полтави, не така вже й рідкісна.

Соціальний стан Вернигори невідомий. Його іменують козаком, селянином, лірником, магом, ясновидцем, хоча можна зіткнутися з визначеннями вищого плану – політичний емісар, один із січових отаманів, особа з близького оточення Мазепи й Орлика. Характерно, що віросповідання його в більшості випадків замовчується. З національністю також загадка – «чи-то козак, чи-то лях невідомо» [1, s. 53].

У 1766 р. (?) цей таємничий чоловік з невідомих причин нібито убив рідного брата (?), побив матір (?), кинув дружину (?), а сам перебрався на Правобережну Україну, що входила тоді до складу Польщі. Жити йому доводилося у селі Македони поблизу Канева, інші автори згадують якийсь хутір; ще одні пишуть про самотню хату на одному з островків ріки Рось під Корсунем. На смертному одрі Вернигора віщував майбутні події й, відверто симпатизуючи польському народові, прорік майбутнє відродження його державності, що тут же було занотоване корсунським старостою Никодимом Суходольським.

Утім пророк не забув про наш край, заявивши таке: «Господь Бог тримає Україну під своєю опікою, хоч за незберігання Його наказів на народ найшла неволя панів, голод, зараза і війна. Україна зазнає ще щастя, і надійдуть для неї часи, коли стануться великі речі. Сказав би я про них, але боюся, щоб Дніпро не повиходив зі своїх берегів...» [8] : подаємо за версією, опублікованою Йоахімом Лелевелем у 1830 р. Рукопис пророцтва «Останні слова Вернигори» знаходиться в Державному архіві в м. Лодзь (Польща).

Такий скелет польської легенди. Відсутні у ній суттєві деталі, не говорячи вже про достовірність як таку. Не можна встановити ані дати, ані місця народження цієї особи. Одна версія представляє Вернигору як людину у розквіті сил; друга – як старого знахаря і чорнокнижника, який під час пророкувань впадав в летаргічний транс. Згідно одних даних помер він у 1767 р.; згідно інших жив ще у 1780. Одні твердять, що його могила була святим місцем, куди з усієї України юрмами стікалися паломники; другі говорять, що відразу після поховання змила повенева Рось, так що жодного сліду по ній не залишилось.

Самі що не є різні версії вернигорівської тематики вишли з письменницьких лабораторій: Северина Гощинського «Смілянські діброви», 1820), Михайла Чайковського «Вернигора, український пророк», 1838), Михайла Будзин-

ського («Вацлав Жевуський», 1841), Люціана Семенського («Три пророцтва», 1841), Михайла Грабовського («Від Тясмина до Росі», 1841), Юліуша Словацького («Вацлав», 1839; «Беньовський», 1842; «Срібний сон Саломії», 1843), Теофіля Ленартовича («Вертеп», 1849).

Згодом цю естафету продовжили: Еразм Ізопольський («Дума з українських дум», 1858), Андрій Новосельський («Придніпровське прикордоння», 1863), Францішек Равіта-Гавронський («Смерть Вернигори», 1898; «Король і цариця», 1918), Марія Конопницька («Пісня Вернигори», 1904), Михайло Міцинський («Віта», 1926), Ян Ковалевський («Вернигора», 1944), Андрій Бурса («Вернигора», 1957), Ярослав Івашкевич («Вежі», 1980) та ін.

Багаторічні зусилля письменників Польщі створили парадигму жанрово й ідейно різноманітних творів, яка своєю чергою сформувала не лише солідну, а й неординарну в багатьох відношеннях домену «вернигоризму». Та своєю духовно-культурною вагомістю, безпосереднім виходом на нестаріючу проблематику міжетнічних відносин, пошуками оптимального співжиття народів-сусідів й подібне давно заслуговує активнішого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Czajkowski M. Wernyhora wieszcz ukraiński. Powieść historyczna z roku 1768. Paryż, 1838. T. 1-2.
2. Klinger W. Wernyhora i jego proroctwa w świetle krytyki historycznej. *Przegląd Współczesny*. 1934. T. 4. S. 118-138.
3. Kostruba P. Wernyhora. Zarys historii legendy. *Pamiętnik Literacki*. 1935, № 32/1/4. S. 390-415.
4. Makowski S. Wernyhora. Przepowiednie i legendy. Warszawa: «Czytelnik», 1995. 268 s.
5. Pigoń S. Jeszcze o tzw. przepowiedni Wernyhory. *Pamiętnik Literacki*. 1960. № 51/4. S. 463-472.
6. Rawita-Gawroński F. Wernyhora i jego proroctwa. *Czas*. 1916. № 424-426.
7. Sosnowska D. Przesłanie Wernyhory. O romantycznej fascynacji Ukrainą. *Przegląd Wschodni*. 1991. T. 1. S. 735-754.
8. Кравець А. Козак-лірник Мусій Вернигора URL: <https://cossackland.org.ua/2013/10/03/kozak-lirnyk-musij-vernyhora-prorokuvav-ukrajini-j-polschi-dobre-spilne-majbutnje-v-evropi/> (дата звернення 13.11.2024).
9. Перцов Д. Пророк Мусій Вернигора – між людиною та міфом URL: <https://maidan.org.ua/da/2014/08/danylo-pertsov-prorok-musij-vernyhora-mizh-lyudynoyu-ta-mifom/> (дата звернення 14.11.2024).

С. В. Войталюк,
*старший викладач кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету*

ЗМІЦНЕННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ-ПОЛОНІСТІВ

Формування іншомовної компетентності у майбутніх філологів-полоністів є складним та багатогранним процесом, що вимагає не лише засвоєння теоретичних знань, а й розвинування практичних навичок. Сучасні дослідження у галузі мовної освіти показують, що саме практична підготовка відіграє ключову роль у здобутті високого рівня володіння мовою.

Практичні навички допомагають студентам ефективно використовувати мовні знання у реальних комунікативних ситуаціях. Вони включають:

1. Проектну діяльність, виконання проектів дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання у практичних умовах. Проектна діяльність створює місток між теорією та практикою, надаючи студентам можливість не лише засвоювати знання, але й застосовувати їх у реальних умовах. Це сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку практичних навичок, що є критично важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності. Проекти також розвивають такі навички, як командна робота, критичне мислення, планування та управління часом, що є невід'ємною частиною будь-якої професії [5, с. 260-261]. Врешті-решт, вони допомагають студентам підготуватися до реальних викликів, з якими вони зіткнуться у своїй кар'єрі.
2. Інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри, симуляції та інші інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативних навичок та підвищенню мовленнєвої компетентності. Інтерактивні методи навчання сприяють активному залученню студентів у навчальний процес, що підвищує їхню мотивацію та ефективність засвоєння матеріалу. Здобувачі вищої освіти активно беруть участь у процесі навчання, що стимулює їхню зацікавленість та сприяє глибшому розумінню матеріалу. Інтерактивні методи сприяють розвитку навичок аналізу, синтезу та оцінки інформації, що є важливими для критичного мис-

лення. Використання рольових ігор, дискусій та дебатів допомагає студентам розвивати комунікативні навички та впевненість у використанні мови. Групові проекти та завдання сприяють розвитку навичок співпраці, комунікації та командної роботи. Інтерактивні методи дозволяють адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб та особливостей студентів, що підвищує ефективність навчання [2, с. 78]. Використання інтерактивних методів навчання забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу та розвиває практичні навички, що є ключовими для майбутніх філологів-полоністів.

3. Мовні практики та стажування є критично важливими компонентами у формуванні іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів. Вони надають студентам можливість зануритися у мовне середовище та застосовувати свої знання у реальних життєвих ситуаціях. Програми обміну та стажування у країнах, де вивчається мова, забезпечують студентам повне занурення у мовне середовище, що сприяє швидкому покращенню мовних навичок та культурної обізнаності. Мовні практики дозволяють здобувачам застосовувати свої теоретичні знання на практиці, що сприяє закріпленню вивченого матеріалу та розвитку комунікативних навичок. Стажування сприяють культурному обміну, дозволяючи студентам краще зрозуміти культурні особливості та контекст використання мови, що є важливим аспектом у формуванні мовної компетенції. Участь у стажуваннях надає здобувачам вищої освіти практичний досвід роботи у професійному середовищі, що сприяє їхньому професійному розвитку та підготовці до майбутньої кар'єри. Підвищують мотивацію студентів до вивчення мови, надаючи їм реальні приклади застосування знань та можливості для особистісного зростання [4, с. 160]. Загалом, мовні практики та стажування є невід'ємною частиною формування іншомовної компетентності, допомагаючи студентам досягти високого рівня володіння мовою та підготуватися до професійної діяльності у міжнародному контексті.
4. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес відкриває нові можливості для навчання. Використання мультимедійних ресурсів, онлайн-платформ та інтерактивних додатків робить навчання більш гнучким та ефективним, дозволяючи студентам активно взаємодіяти з навчальними матеріалами.

5. Професійний розвиток викладачів є важливим фактором у забезпеченні високої якості навчання. Регулярні тренінги, семінари та обмін досвідом сприяють впровадженню новітніх методик навчання та підвищенню ефективності освітнього процесу.

Зміцнення практичних навичок є невід'ємною частиною формування іншомовної компетентності майбутніх філологів-полоністів. Використання проєктної діяльності, інтерактивних методів навчання, мовних практик та цифрових технологій дозволяє досягти високого рівня володіння мовою та забезпечує успішну професійну діяльність випускників. Підвищення кваліфікації викладачів також відіграє важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи постійний розвиток та вдосконалення освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Давиденко Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти. *Іноземні мови*. 2005. № 3. С. 40-41.
2. Михалюк А. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 33 (1). С. 76-79.
3. Скрипник М. Інтерактивне навчання: основні поняття. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання. Бібліотека. Київ, 2005. С. 30-44.
4. Тимошук Н. Підвищення мотивації до вивчення іноземної мови студентами немовних (аграрних) закладів вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVII. С. 158-162.
5. Уйсімбаєва М. Проєктна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності*. Київ, 2014. Вип. 13. С. 258-263.

О. О. Гадинко,
учитель історії Сторожинецької міської гімназії,
ORCID: 0009-0005-3111-0872

СОФІЯ ОКУНЕВСЬКА ТА ЇЇ СЛІД В ІСТОРІЇ БУКОВИНИ ТА ГАЛИЧИНИ (частина I)

Попри суспільно-політичний та культурно-просвітницький розвиток поліетнічного Сторожинця важливе значення мали місце приїзди до міста багатьох видатних громадсько-політичних та літературних діячів краю: В. Стефаніка (1871-1936рр., український новеліст), Н. Кобринської (1855-1920рр., прозаїк, публіцист, дослідниця фольклору, літературознавець), О. Кобилянської (1863-1942 рр., письменниця, «буковинська горлиця»), Ю. Федьковича (1834-1888 рр.), деякий час тут навіть проживала «перший лікар з жінок в Австро-Угорщині» Софія Окуневська [1, с. 96-97, 3, с. 14-16, 8, с. 547-548].

Розмови про те, що «Окуневська була першою жінкою лікарем в Австро-Угорщині» не підлягають сумніву, оскільки «наприкінці XIX сторіччя жінки» вже «добилися права вступу до університетів» в Дунайській імперії. Це був особливий відтінок неоабсолютистської епохи в системі освіти, де тягнулася тривала боротьба жінок за право на здобуття освіти після гімназії, це був один із пунктів загальних змагань за рівноправність жінок. Недаремно 49-й номер «Буковинських відомостей» за 1895-й рік повідомив сенсаційну новину, яка швидко стала відомою всій Галичині та Буковині: «Русинка-доктор госпожа Софія Морачевська, жінка доцента університету в Цюріху, а дочка повітового лікаря в Сторожинці д-ра Атанасія Окуневського зістала промована доктора медицини в Цюріхському університеті» [7, с. 43-45, 10, с. 55-56].

Софія Окуневська походила зі старовинного українського роду, який був яскравим прикладом національної гідності та патріотичної свідомості. Прадід Софії був Стефан на прізвище Окунь, заледве вмів читати і писати. Його нащадок Адам-Данилако вже писався Окуневським і вивчився на священника. Деякий час був священником у Русові, а відтак перебрався в село Глибока на Буковині, звідти в Белелую, де й помер, залишивши по собі сина Гілярія, котрий став засновником в Чернівцях «Руської Бесіди» та Іполита, котрий довгий час був парохом села Яворова біля Косова, і який був батьком

генерала австрійського флоту, відомого лікаря, медична практика якого була високо відзначена і відповідно оцінена чисельними нагородами урядів багатьох морських держав, та письменника, автора відомих «Листів з чужини» Ярослава Окуневського і Теофіла Окуневського, лідера політичного та громадського життя українців Буковини другої половини ХІХ століття. З трьох дочок Іполита Окуневського найбільш відома широкому загалу Ольга, чудова піаністка, вихованка одного з видатних українських композиторів Миколи Лисенка. Наймолодшим серед синів Адама Окуневського був Кирило, який одним з перших українців отримав вищу освіту в галузі фармацевтики. Передостаннім у сім'ї був Атанасій Окуневський, батько Софії.

Згідно довідкової церковної літератури (шематизмів) Атаній Окуневський був 1833 року народження, закінчив Львівську генеральну греко-католицьку духовну семінарію 1860 року, висвячений у священничий сан 1863 року, одружився того ж року з Кароліною Лучаківською. Першим місцем його праці було містечко Заліщики, в 1864р.-місто Бережани, а відтак 1865р. село Должанка Тернопільського повіту, де й народилась 12 травня 1865р. Софія Окуневська [11, с.135-140]. Наступного 1866 року сім'я переїхала в Русів, а в 1867р. Атанасій Окуневський став парохом села Садки неподалік Заліщик. Несподівано в 1870р. померла його дружина, яку дуже любив все своє життя. Після смерті дружини переїздить на Буковину і ще вісім років працює священнослужителем, завідуючи парафією в Садгорі під Чернівцями. В 1878р. випрошує дозволу митрополії на науку в медичний факультет Віденського університету, який 1881 р. успішно закінчив зі званням доктора медицини. Першим місцем праці було містечко Кімполунг, де мешкала з батьками Ольга Кобилянська – ще нікому невідома нічим молода буковинська дівчина [4, с. 65]. В 1893р., коли Львівська метрополія зробила явний крок в сторону латинізації греко-католицького обряду, Атанасій Окуневський на знак протесту перейшов у старокатолицизм. До батька в Кімполунг часто приїздила дочка Софія. Вона після смерті виховувалась у родині Івана Озаркевича разом з відомою пізніше постаттю українського жіночого руху та письменницею Наталією Кобринською. Софійка готувалась до вступних іспитів в гімназію. Одним з її вчителів був філо-

лог Юліан Кобилянський (1858-1921 рр.), брат Ольги Кобилянської, автор єдиного на той час (як із зрештою взагалі) латинсько-українського словника [2, с. 125, 128]. Сам Юліан Кобилянський не раз говорив, що «коли б його хлопці (гімназисти) були такими знаменитими учнями, як Софія Окуневська, він був би гордий за них».

Знайомство з Ольгою Кобилянською було річчю щирою і душевною. «Бачу її молодю вісімнадцятилітньою дівчиною. Якщо можна порівняти молоду дівчину з квіткою, то Софію можна було порівняти з лілією. Біла бездоганна цера (обличчя, шкіра на лиці) з очима русалки задумливого погляду знизу вгору, темними бровами і волоссям барви старого золота. Уста непорочно ніжні.

Поважна і пориваючи усміхом своїм, коли бувала допечною і повна природного гумору. Будова гарно пропорціональна.

В поведенні і відносинах (до чужих) більше гордо дика, як не смілива.

На свій вік поступова в поглядах і вчинках і очитана. В музиці з легким, повним чуття, а проте зі схованою силою ударом і постійним нахилом зілятися душею з композитором даної штуки. Такою була, коли я зазнайомилася з нею; тоді також ще молода початкуюча (потайки) літератка, повна мрій, з буйною фантазією і з захопленням «жіночою емансипацією», фанатична поклонниця природи, їзди верхом, бігання лижвами, фехтування і такого іншого в той час доступного спорту» [6, с. 174-177].

Всі, хто знав молоду Софію Окуневську, пророкували їй блискучу кар'єру піаністки. Для Ольги Кобилянської Софія Окуневська з її музичним світом стала праобразом піаністки з казкового «Меланхолійного вальсу». Засвідчувала Ольга Кобилянська й те, що, звичайно, чула піаністів з більш високою технікою гри, але ні разу не зустрічала такого, хто б мав «глибше зрозуміння, поважніше, гідніше поняття почувань і віддання їх музикою», ніж це було в Софії Окуневській.

Відома передвоєнна письменниця та журналістка Марія Струтинська (1897-1984 рр.), автор багатьох гарних психологічних нарисів про жінок того часу, у зворушливому спогаді «Прощаючись з портретом», надрукованім у часописі «Жінка» за 1938р., нарекла музику Софії Окуневської «отворенням таємних воріт до іншого світу» Зачарову-

вала Василя Стефаника своїм виконанням, свідченням того є його нарис «Портрет». Зрештою, цього молодого письменника вона зачаклувала не лише грою на піаніно, а й своєю широкою європейською освітою, розумом, вродою.

Один приятель Стефаника по радикальній партії, засновник «Січей» Кирило Трильовський в одному з листів до Михайла Павлика, а точніше в листі від 21 липня 1895 р. скаржився на Стефаника, що той замість проведення агітації серед селян за кандидатуру представника партії, постійно розпочинає і завершує свої агітації біля Софії Окуневської (Морачевської по чоловікові). «Він під впливом Софії Морачевської і нічого не вартий» – скаржився Кирило Трильовський. Треба було передоручити справу агітації комусь іншому, або постаратись, щоб Софія Морачевська щасливо залишила тутешні місця до виборів, оскільки справи не буде – хвилювався приятель Стефаника [9, с. 547-548].

Чудовий знавець літератури, захоплювалась нею і, навіть, сама написала декілька літературних творів під псевдонімом «Єрина». Вільно володіла декількома іноземними мовами, наполегливо займалась самоосвітою.

В 1884 р. Софія Окуневська отримала дозвіл на складання іспитів на гімназійний курс. В 1885 р. вона їх блискуче склала при Львівській академічній гімназії, чим викликала неабияку сенсацію в цілій Галичині учительської семінарії для дівчат. В 1886 р. її закінчило лише 13 дівчат. Тепер гімназійне свідоцтво відкривало дорогу до вищої освіти-університету. Проте, цим правом в країні могли користуватися тільки чоловіки. Два роки С. Окуневська домагалась навчання в університеті, однак це було марно. Вирішила здобути вищу освіту в Швейцарії. Там жінкам дозволялось навчатись у вузах.

В 1887 р. Окуневська разом з «сердечною подругою» Н. Кобринською, якою стала після смерті чоловіка остання, організувала видання першого жіночого альманаху, символічно названого «Першим вінком», в якому «були зібрані всі кращі літературні сили того часу» [5, с. 188-120]. Зрозуміло, не обійшлося тут без участі Івана Франка, оскільки організаторки не мали жодного видавничого досвіду. У цьому альманасі Софія повстала автором гарного оповідання «Пісок, пісок», а також розвідки «Родинна неволя в піснях і обрядах весільних». Стаття була підписана псевдонімом

«Єрина». Оскільки Окуневська, пишучи розвідку, часто опиралась на матеріал, використаний І. Франком в аналогічному дослідженні про «жіночу недолу», то багато дослідників, літераторів вважали, що це стаття Івана Франка, а жіночий псевдонім він використав для того, щоб «не роз'єднувати ряди жінок». Згодом все таки підтвердилось, що дана стаття вийшла з-під пера Софії Окуневської (ЦДІА України у Львові, фонд 309, опис 1, справа 389, арк.60).

Водночас робота над альманахом зблизила Софію Окуневську з Іваном Франком, який повністю підтримав її у прагненні отримати вищу освіту. Того ж 1887 року, коли вийшов альманах і набув чималого розголосу в обох частинах України і водночас був прихильно зустрінутий критикою, Окуневська разом з Наталією Кобринською виїхали в Швейцарію на навчання. Софія вступила на медичний факультет Цюрихського університету, а Наталя розпочала слухати курс лекцій з політичної економії професора Плятора [5, с. 188-120].

В листопаді 1890 р. Софія виходить заміж за Вацлава Морачевського, «котрого полонила розумом та музичністю». Дехто вважав, що цей шлюб носив формальний характер і був лише для того, щоб мати прикриття в іноземній державі, а, водночас, можливість опертися на когось. Проте це не відповідає дійсності, оскільки Вацлав Морачевський «виявився тою людиною, яка якнайкраще зрозуміла пориви душі Софії Окуневської і справді був її другом та порадником» [10, с. 55-56, 11, с. 136-138].

Список використаних джерел:

1. Антошкіна Л., Гадинко О., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу: монографія. Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2010. 237 с.
2. Богайчук М. Література і мистецтво Буковини в іменах (словник-довідник). Чернівці: Букрек, 2005. 312 с.
3. Гадинко О.О. Сторожинець: мандрівка крізь віки. Чернівці: Прут, 2013. 208 с.
4. Демочко К. Мистецька Буковина: Нариси з минулого. Чернівці: Книги- XXI, 2008. 336с.
5. Книш І. Смолоскип у темряві. Н. Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег: 1957. 302 с.
6. Кобилянська О. Твори в 5-ти томах. Київ: Державне вид-во художньої літератури, 1963. Т. 5. 768 с.
7. Ліщук Д., Гадинко О. Особистості епох. Чернівці, 2016. 100 с.

8. Малишко В.М. Сторожинець. *Історія міст і сіл Чернівецької області*. Київ: УРЕ, 1969. С. 546-558.
9. Стефаник В. Твори. Київ: Дніпро, 1964. 552 с.
10. Гадинко О. Призабуті імена повертаються до української громадськості (з історії епістолярної спадщини Морачевських, В. Стефаника та О. Кобилянської). *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника*. Кам'янець-Подільський, 2024. Т. 5. С. 52-60.
11. Горак Р. Могила за горбом повстанців. *Дзвін*. 1994. №11-12. С. 133-145

О. О. Гадинко,
учитель історії Сторожинецької міської гімназії,
ORCID: 0009-0005-3111-0872

**С. ОКУНЕВСЬКА, О. КОБИЛЯНСЬКА
ТА Н. КОБРИНСЬКА У ЛИСТАХ ТА ВЗАЄМНИХ
СПОГАДАХ ПОЧ. ХХ ст. (частина II)**

Необмеженим багатством для мовників, літературознавців, знавців музичного мистецтва, істориків та краєзнавців є мемуари української письменниці Ольги Кобилянської (1863-1942 рр.) про д-ра. Софію Окуневську-Морачевську (1865-1926 рр.), яка здійснила немалий вплив на світогляд і творчість першої. В автобіографії «Про себе саму» до відомого проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького (15-17 грудня 1921 р.) О. Кобилянська писала наступне: «Познайомившись у 18-19 року життя з донькою повітового лікаря А. Окуневського, Софією, що бажала здати гімназійну матуру, я мов відродилась. Від неї пішло мені те світло, за яким я так тужила, невиразно мріяла. Вона заговорила до мене українською мовою, переконуючи мене, що мені треба писати не по-німецьки, а для свого народу – по-українськи, навчила фонетикою писати, надавала українських книжок, стала моєю щирою подругою й заступила Ольгу Устияновичівну, з котрою ми, на жаль, лиш раз на рік бачилися, дарма що, щиро любились і з собою вірно держали [1, с. 98-100, 2, с. 14-16, 3, с. 10-14].

В той час я познайомилась і зі своячкою Софії Окуневської, а то з письменницею Наталією Кобринською (1855-1920 рр.), котра ще більше підбадьорювала мене не покидати пера, виучуватися якнайліпше свої мови і писати».

«Ваше шановне письмо з 2/1 1922 р. одержала і пишу даліше. Мені дуже мило, що саме Ви, дорогий пане доктор, хочете зайнятися моїми працями.

Оскільки собі пригадую, я стала на тій точці, коли зроби́ла знайомості з Софією Окуневською, пізнішою Морачевською, і Наталею Кобринською. Вони звернули увагу, як здається, я казала вже, мою увагу на те, що мій обов'язок є писати по-українськи – і Софія Окуневська навчила мене фонетикою писати, що мені було дуже по жадно, бо я до того часу писала лише етимологією, і то дуже з помилками. Коли Софія Окуневська виїжджала на медичні студії до Швейцарії, я чулася дуже осамоченою, бо не мала ні з ким про «писання» говорити, про те, що мене займало. Будь знадвору, будь знутри. З природи замкнена, я не любила про те говорити, що мою душу переймало. А в ній роїлося всякого. Гадки і плани про будучину, про великі студії і т. ін. Вплив природи був майже пригноблюючий для мене. Ясні, магічним світлом переткані ночі, будь то літні чи зимові, або знов дні осінні, похмури, слітні, гнали мене до паперу... і я писала. Ні, ні пане доктор, з людей, зі знайомих, більших чи менших, не мав ніхто на мене впливу в тім напрямі, бо охота, порив до писання-були вроджені в мені. Самота, душевна самота, противне моїм почуванням оточення – викликали в мені жаждобу кинути те, що мене зворушувало до дна, на папір» [6, с. 98-100, 7, с. 547].

Внутришню замкнутість в «бажаннях, почуваннях і поглядах» майбутня письменниця з Кімполунгу відчувала ще з юних літ. Оскільки одноманітне життя тривало і «роки упливали» «одного разу» в ній «прокинулася думка» писати, а допомогли їй в цьому, безперечно, Окуневські та Озаркевичі. З часом, коли «був перенесений в гори, саме в місто Кімполунг, батько Софії Окуневської, пізнішої лікарки, по мужу Морачевської (як повітовий лікар зі Сторожинця), отворився для мене з її знайомством, через неї і з накомством її родички-української письменниці Наталії Кобринської – інший світ. Між нами зав'язались такі гарні і приятельські відносини, що тривали роками, як, може, рідко між жінками. Їм обом звірилась я із своєю тайною, соромлячись немало про свій «злочин» і передаючи дещо з написаного до перечитання.

Вони звернули увагу на те, що мені, як українці, треба по-українськи писати, і прирекли старатись для мене відповідні твори, що відзначалися б не лише цікавим змістом, але

й гарною мовою, в чому їй додержали своє слово, доки це було їм можливо. Коли Софія Окуневська-Морачевська перебувала під час фєрій вдома (вона переживала деколи й довший час у своїх крєвних у Галичині), я відвідувала її й міцніла в своїх постановах вивчитися найліпше рідної мови і працювати в ній, хоч знанню німецької мови завдячувала чи не всьому, що здобула через неї духовне на ціле життя.

Хоч я, окрім Софії Окуневської, мала й інші нарні знайомства в Кімполунзі, але з нею почувала себе найгарніше. Всім, що вона знала, ділилася зі мною, чи це були події та настрої нашого суспільства, чи відомості з поля науки, штуки, літератури й соціології, як також і про духовне інших народів; вона студіювала в Швейцарії, а крім того, побувала й подорожувала в Італії, була у Львові, у Відні.

Коли відїжджала, я вертала знов до студій, що були мені доступні через німецьку мову, і пізнавала поважні твори, як Бокля, Дрепера, Локке, Біхнера, не занехуючи анітрошки вивчення української мови та перечитуючи жадібно, що пересилала й привозила Софія Окуневська, а з нею часами й Н. Кобринська, що перебувала іноді літом у Софії та її батька, рідного брата її матері, а то жінки Озаркевича, на той час посла до парламенту в Відні. По її відїзді я чула себе мов осиротіла. А що воліла бути самотною, чим у товаристві, що не могло мене вдоволити, я робила довгогодинні проходи серед природи, де набирала сили й розкошувала на шпильях гір між широкораменними раменними соснами, вслухаючись в їх шум, або слїдила оком за плавбою хижунів під змарами, що лиш десь-колись, вдаряючи крилами, наче набираючи сили, плили кудись і щезали. Коли траплялось відбувати прогулки в гори в більшім товаристві, я мала звичай іти чи їхати верхом поперед усіх сама, щоб не бути примушеною говорити, відповідати на питання людей, що були мені нецікаві або мішали в думках. А думки гнали далеко в протилежні й далекі сторони або, коли я віддавалась свобідно вражінням серед природи і мрії роїлись у голові та викликали чудні почування в душі, а очі наче бачили постаті між деревами, – просилися опинитись на папері» [4, с. 46-47, 5, с. 314-315].

«Пізніше, увійшовши в 18-19 рік», – ідеться в автобіографії О. Кобилянської, розпочатій в 1903 році, – молоду дівчину з буковинських гір захопила «ідея емансипації жінок, і мені мріялося стати для них чим-то величним, геройським, чим-то освобождаючим з їх кайданів. В тім керунку під

впливом Наталії Кобринської і Софії Морачевської відразу перестали мене малюнки і рисування займати, стали мені байдужі. А що я була самоуком і в тім напрямі, – я сказала собі, що ціле те артистичне заняття, ведене на власну руку без школи і науки, не допровадить далеко. З тим враз чула я, що воно не давало для моєї живої, мріями переповненої душі вдоволення. І так кинула я олівець і взялася за перо. Числила тоді чотирнадцять або п'ятнадцять років».

Отож, знайомство юної Кобилянської з Софією Окуневською та Наталією Кобринською в 1881 р. стало завершальним поштовхом до глибокого вивчення світової і української літератури зокрема. Велика бібліотека Окуневських була тим першим джерелом, з якого О. Кобилянська щедро черпала глибокі знання з української мови та літератури. В особі С. Окуневської вона знайшла собі не тільки щирю приятельку, а й першого читача та критика. З цього приводу в спогадах про свою найкращу подружницю юних літ за 21 березня 1926 р. вона записала наступне: «Літературою ми займалися з однаковим запалом і багато дечого потрібного і доброго довідалася від Софії, що була більше ознайомена з новою літературою, особливо зі скандинавською й англійською, як я. Завдяки їй читала Бокля, Дрепера, Локке і ін., а з української ниви Шевченка (котрого до тої пори не могла ніде роздобути), І. Франка, Драгоманова, Павлика, Олену Пчілку, деякі журнали, словом, усе, що можливо було на ту пору роздобути. Тоді і виробляла вона з мене українську літератку, переконуючи мене, що я яко літератка-українка, маю обов'язок писати українською мовою, навчаючи мене рівночасно писати фонетикою; бо хоч вдома і говорилося по-українськи, то школа була німецька, товариство поза домом також переважно німецьке, гарна міська бібліотека виключно німецька, остала лише Гуцульщина в поодиноких селах, містечках (Кімполунг, на Буковині, в переважно румунських горах, куди наші батьки (її яко повітовий лікар) були службово перекинені), зі сто «номерів» галицьких українців-колоністів, їх греко-католицький душ пастир- і се був весь український елемент, що не давав забути українську матерну мову; українських книжок до часу, заки пізнала я Софію, не було. Отже, не дивно, що я спокійно, без найменшої «гризоти совісті» писала свої дзєвники і літературні «перваки» німецькою мовою, а пізніше зазнайомившись з Софією та ставши вже свідомою українкою, нищила ті німецькі писання так само прєспокійно і так само

без «гризоти совісті», а з почуванням сорому бувшої «відступниці». Чи було диво, що ми, обі українки, пізнавшися раз близько (не було такого дня, щоб ми не перебували з собою), при стали одна до одної так щиро, так з глибини душі, що стали собі необхідчі, і розстання наше, коли Софія виїздила до своєї рідні (Озаркевичів, Наталії Кобринської, Окуневських), а пізніше ради студій до Львова і Швейцарії, було для нас важке і прегірке, повне обіцянок не забувати на себе і писати про все, все... і ще раз про все... як і було.

Софія, повзявши раз план піти на медицину і стати лікаркою, не покидала його, хоч і які були тоді перепони в зреалізуванні його. Вона приготувалася поважно до гімназійної матури, – була якийсь час і ученицею мого брата філолога Юліана, пізніше автора латинсько-українського і грецько-українського словарів (остатній через брак засобів і досі не надрукований), котрий не раз заявляв, що коли б його «хлопці» («гімназисти») були такими знаменитими учнями філології, як Софія Окуневська, він був би гордий за них, – і зближалася чим раз то більше до по взятій цілі, здаючи в Швейцарії, Цюріху і в Відні всі іспити, не еднаючися з тією емансипацією жінок, що виявлялася в той час у багатьох у підстриженім волоссі, братанні з мужчинами, сходах по кнайпах, виїзді сам на сам на прогулки і т.і. ніби для удовіднення тим свого права на існування рівноправності. Вона вглублялася натомість в науку вибраного фаху, виучувалася чужої мови і музики.

Я знала її гру. Вона і тут вводила мене в свій чарівний світ, світ звуків, найбільших класиків і інших музиків, і можу сказати, що більше укінчену техніку і вправу я чула, але рідко коли; глибше зрозуміння, поважніше, гідніше поняття почувань і віддання їх музикою – ні. Музика, котрій була віддана цілою душею, стала їй, як і її оточенню, в пізнім житті найкращою розрадою. Ще в останніх місяцях місяця свого життя забралась вона до студіювання в *Contrapunkt*у, що їй справляло не мало втіхи.

Осягнувши свою ціль, була одною з найбільше поважаних лікарко (і в Францесбаді, де працювала кілька або й більше літ і де і я була її пацієнткою через цілий час свого тамошнього побуту 1909 року), присвоївши собі високе об'язування, вона була тим чином діяльнішою, як багато інших, що писали і говорили про рівноправність, а тим менше працювали і творили. Все те не перешкоджало їй бути

вірною дружиною (була жінкою д-ра В'ячеслава Морачевського, ідеальною матір'ю, доброю господинею, що все виповняла чесно, сумлінно і з поважною душею).

Найкраще і найбільше людське, те, що зробило з неї укінчену жінку, – се була не якась доктрина або якийсь «розпочинання» чи «закінчування» якогось діла, чи що, ні, – се була величність і сила тої самотньої душі, що постановила собі за дівочих літ не збуватися своєї жіночності й її гідності, й стала собі в тім вірна до кінця життя.

Хто її добре знав, її великі почування як приятельки, знав як матір, жінку, лікарку, – знав жінку, яка в нашій суспільстві самотня стоїть велика і багата душею, в котрій все величне, гарне могло жити і цвісти: почування, наука і штука, в котрій ніщо не було незначне, ніщо, що б могло бути чимсь іншим усунене і знидїле, як то часто буває сьогодні в багатьох «учених». Та, на жаль, сього не розуміють наші *Principienreiter*'и (обмежені педанти), і се болісне, що більшість переходить без уваги попри те, що найкраще і найцінніше. Втративши вісімнадцятилітню доньку з надзвичайним співацьким талантом, вона оставила по собі українській суспільності одніського сина, д-ра Юрія Окуневського-Морачевського, вихованого її духом, найчеснішим характером і почуванням багатой і шляхетної душі» [8, с. 54-57, 9 с. 138-140].

Список використаних джерел:

1. Антошкіна Л., Гадинко О., Красовська Г., Сигеда П., Сухомлинов О. Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу: монографія. Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2010. 237 с.
2. Богайчук М. Література і мистецтво Буковини в іменах (словник-довідник). Чернівці: Букрек, 2005. 312 с.
3. Гадинко О.О. Сторожинець: мандрівка крізь віки. Чернівці: Прут, 2013. 208 с.
4. Книш І. Смолоскип у темряві. Н. Кобринська й український жіночий рух. Вінніпег, 1957. 302 с.
5. Кобилянська О. Твори в 5-ти томах. Київ: Державне вид-во художньої літератури, 1963. Т. 5. 768 с.
6. Ліщук Д., Гадинко О. Особистості епох. Чернівці: 2016. 100 с.
7. Малишко В.М. Сторожинець. *Історія міст і сіл Чернівецької області*. Київ: УРЕ, 1969. С. 546-558.
8. Гадинко О. Призабуті імена повертаються до української громадськості (з історії епістолярної спадщини Морачевських, В. Стефаніка та О. Кобилянської). *Наукові праці Кам'янець-*

Подільського державного історичного музею-заповідника.
Кам'янець-Подільський, 2024. Т. 5. С. 52-60

9. Горак Р. Могила за горбом повстанців. *Дзвін*. 1994. № 11-12. С. 133-145.

І. Ю. Голубішко,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов
і зарубіжної літератури
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

ПРОБЛЕМАТИКА ПІДЛІТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ТВОРЧОСТІ Б. КОСМОВСЬКОЇ

Відома польська письменниця Барбара Космовська народилася 24 січня 1956 року в місті Битові Поморського Воєводства в Польщі. Писати вірші почала, будучи ученицею ліцею. Можливо, тому як майбутню професію обрала польську мову і літературу, вступивши на філологічний факультет Гданського Університету. В студентські роки брала участь в різних поетичних конкурсах та неодноразово виграла престижні міжнародні літературні призи.

Закінчивши філологічний факультет за спеціальністю полоністика у Гданському університеті, деякий час працювала вчителькою польської мови в Битові. Але вступила до аспірантури і вже у 1999 році захистила кандидатську дисертацію по творчості З. Урбановського. Примітно те, що і ця розробка була відзначена спеціальним дипломом «За кращу роботу» [1].

Зараз працює на посаді доцента кафедри історії літератури романтизму й позитивізму в Поморській академії (Слупськ).

Барбара Космовська надзвичайно продуктивна письменниця, у хорошому сенсі цього слова. Вона продовжує свою поетичну і прозову творчість. Декілька перших її творів призначалися для дорослої аудиторії, але проблеми підлітків і молоді авторку цікавлять надзвичайно. Письменниця вважає, що підліткам слід подавати інформацію в позитивному ключі. Можливо, саме її твори є поштовхом до того, аби молодь почала бачити світ, у якому вона живе, з позиції – максимум позитиву і мінімум негативу. Оптимізм це основа щасливого життя, позитивного сприйняття світу.

Отже підлітковий роман – це роман межовий: ще не доросла література, але вже й не дитяча. Література для підлітків покликана висвітлювати великий спектр питань, типових для дитини, яка дорослішає; «твори, написані письменниками безпосередньо для молодшого читача різних вікових категорій» [4].

Так, для конкурсу літератури для підлітків фонду «Уся Польща читає дітям» Барбара Космовська написала роман «Позолочена рибка» [3].

Вже сама назва натякає, що дива не буде, адже рибка не золота, а лише позолочена. Авторка піднімає важливі проблеми – втрати апетиту (але в даному випадку ця хвороба скоріше означає втрату бажання жити), заробітчанства, втрати близьких.

Головна думка цього твору, насамперед, у виборі цінностей. Найціннішим для кожного з нас є життя. Не матеріальні речі: робота, квартира, одяг, машина, а життя. Наше та наших близьких.

Головна героїня роману Аліція мешкає з мамою, яка зайнята переважно роботою, і часто «тікає» туди від проблем та материнської відповідальності. Батьки Аліції – розлучені, а її тато навіть знову одружився. Тому в Аліції була ще й мачуха Міс Літа та зведений брат Фридерик.

Вона переживає розлучення своїх батьків, руйнування родини, конфлікти з однокласниками. У своєму оточенні Аліція зіштовхується із проблемами анорексії, наркотиків. А ще в її душі зароджується щось нове, досі їй не відоме – перше кохання.

На канікулах дівчинка відвідує дідуся з бабусею, які живуть в селі з восьмилітньою коровою Фризуною, яку всі вважають кращою в селі. У старшого покоління Аліція вчиться любити, дарувати тепло і займається улюбленим фотографуванням. В селі вона знайомиться з Робертом, – талановитим музикантом, матір якого померла, а тато почав зловживати спиртним після втрати дружини.

Роберт та Аліція закохуються, а кохання робить їх дорослими. Побачивши дівчину, Роберт відчуває, що це його доля. Він стає зрілою людиною, яка не тільки мріє, але й бореться за своє чисте почуття. Аліція також з розгубленої дівчинки перетворюється на дівчину, яка готова долати різні життєві перешкоди.

Але скоро Аліція має розлучитися з коханим. Щоб купити омріяну скрипку, Роберт їде до Німеччини збирати огірки.

Життя підносить Аліції ще один удар – захворів невиліковною хворобою її зведений брат Фридерик і через деякий час помер. Ця подія змушує Аліцію подорослішати. На Аліцію чекає складне випробування – підтримка маленького Фридерика та його мами, яку вона досі не надто любила. Дівчина вже розуміє, що люди не всесильні, і навіть позолочена рибка, яку вона купує, аби втішити братика, не здійснить чуда.

Роберту ж пощастило. Роботодавець-німець морально підтримує Роберта, навіть допомагає заробити йому на скрипку, той виграє конкурс і їде навчатися у Відень.

Але головне, що дівчина знаходить сили жити, радіти оточенню, мріяти, що стане відомим фотографом і донесе красу світу до всіх.

Найвідомішим твором письменниці на теренах України є роман «Буба» [2]. Захоплива й сповнена теплого гумору книжка про відкриття світу дорослих, пошуки дружби, перше кохання, гіркоту поразок та маленькі й великі перемоги над собою.

Якщо тобі шістнадцять років, твоя мати – відома письменниця, батька частіше можна побачити на телеекрані, ніж удома, а старша сестра постійно заявляє про своє бажання стати кіноактрисою, життя здається не таким уже й легким. На щастя, у Буби є улюблені джинси й мартенси, собака і ще дідусь Генрик, а в того – свої пристрасті, наприклад, гра в бридж.

Отже, окреслимо проблематику твору, яка в деяких аспектах схожа до проблем, що піднімаються у «Позолоченій рибці». Роман насичений підлітковими тривогами і негараздами, які часто переростають у проблеми. Це стосунки батьків і дітей; дідусів, бабусь і онуків; взаємини батьків; родини і суспільства; чесність і непорядність оточуючих; алкоголізм, наркоманія, азартні ігри; проблема першого кохання; підліткової дружби; проблема лідерів і зневажених у стосунках підлітків; взаємини учнів і вчителів. Отже проблем багато, і автор майстерно розкриває для своєї героїні їхню сутність, допомагає вирішити їх, хоча б для себе. Роман вчить підлітків боротися за своє щастя, визнання своєї особистості як достойної поваги; вчить вірити у дружбу і впевненості, що кохання – це найкраще в житті почуття.

За новою модельною програмою під редакцією О.М. Ніколенко обидва романи про Бубу і «Позолочена рибка» вивчаються у школі в курсі зарубіжної літератури. На одному з уроків була присутня Барбара Космовська. Вона присвятила дітям України лист, уривки з якого навожу.

«Мої дорогі Друзі, Читачі Буби й поціновувачі літератури! Для мене велика честь і нагорода – мати можливість у цей нелегкий час потрапити до вас із візитом, на урок зарубіжної літератури. Українською мовою – чудовою, мелодійною, яка зараз лунає у всьому світі. Світ дивиться на вас, ще юних і дорослих героїв України, зі здивуванням, що не слабне. Одним із своїх найбільших досягнень я вважаю літературну мандрівку в Україну, а саме мить, коли в книгарнях вашої країни з'явилися переклади моїх книжок, а, особливо, сьогодні, коли перекладені повісті супроводжують вас у такий звірячий час і, сподіваюся, приносять вам хоч ледь помітну посмішку чи навіть на мить дозволяють забути кошмар війни.

Ви чудові Читачі! Я переконувалася в цьому неодноразово, коли приїжджала на Книжковий форум до Львова і Києва. Щось магічне було в чергах дітей і молоді, які охоче купували книжки, розглядали їх з такою ніжністю, доторкалися до обкладинок. Для автора немає більшої радості, ніж бачити таке. Я ношу це в серці досі.

Однак найбільше мене втішило, коли та «моя Буба» стала нашою спільною героїнею і «пішла» з вами до школи. Я писала цю оповідь з надією, що ви полюбите цю розважливу і чуйну дівчину-підлітка, яка показує світові те, що молодість часом буває більш зрілою за зрілість.

Переповнена захопленням – обіймаю з недалеко, по-сусідськи. Щодня я надсилаю вам свої найкращі думки і з нетерпінням чекаю дня, коли я подарую вам ще одну книжку. Бо писати для такого хороброго Народу, навіть невеликі романи – це завжди радість і гордість. Вітаю вас якнайщиріше! Не сама, з мільйонами моїх співвітчизників! Бажаю вам і собі витримати все погане, щоб ми могли з радістю перемогти будь-яке зло. Слава Вам, мої кохані! Слава Україні! Ваша письменниця, «мама» Буби – Бася Космовська». (Переклад Людмили Сакович).

Отже, обидва твори письменниці про Бубу («Буба» і «Буба: мертвий сезон») увійшли до кола обов'язкового чи-

тання в навчальній програмі із зарубіжної літератури для 8 класу (2012 р. зі змінами 2015-2017рр., автори – О. Ніколенко, Л. Юлдашева та ін.). Відповідно до нової модельної програми «Школа радості» (2021 р., автори – О. Ніколенко, О. Ісаєва, Ж. Клименко, Л. Мацевко-Бекерська та ін.) учні будуть мати змогу більше читати твори Барбари Космовської – у 8 класі («Буба», «Буба: мертвий сезон») і в 9 класі («Позолочена рибка»). Така цікава, добра, з легким гумором художня література припала до душі українським підліткам, допомагаючи їм долати життєві проблеми на шляху дорослішання й шукати себе в складному сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Космовська Б. Біографія. URL: <https://dovidka.biz.ua/barbara-kosmovska-biografiya>.
2. Космовська Б. Буба. Харків: Школа, 2020. 272 с.
3. Космовська Б. Позолочена рибка. Львів: Урбіно, 2012. 144 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. С. 398.

Н. І. Дворніцька,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янської філології
та загального мовознавства
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
ORCID: 0000-0002-4825-4574*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕТИМОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Не викликає сумнівів, що сучасна система мови, її будова, склад є результатом всієї попередньої історії, еволюційних процесів та змін.

Саме тому надзвичайно актуальним для сучасного стану мовознавства є вирішення проблем саме історичної мовної динаміки, що дозволить виявити закономірності розвитку мови в цілому, еволюцію окремих елементів, закономірності основоположних та окремих процесів в лінгвосистемі.

Ідея динамічного підходу до системного вивчення мови, запропонована видатним лінгвістом І.О. Бодуеном де Куртене, до недавнього часу нерідко піддавалась сумнівам.

Науковий авторитет Ф. де Сосюра не дозволяв ставити під сумнів висунуту свого часу ученим тезу про те, що мовні зміни в діяхронії носять одиничний та випадковий характер і, відповідно, мова як система може досліджуватись лише в сфері синхронії.

Суперечливість даного ствердження найбільш очевидна в словотворенні та лексикології, під час аналізу ряду лексичних процесів, зокрема лексико-семантичних трансформацій.

Діалектичний взаємозв'язок синхронного та діяхронного підходів до явищ та процесів в лінгвосистемах обґрунтовує, на наш погляд єдиний, дійсно науковий принцип дослідження мови.

Оскільки діяхронія передбачає дослідження закономірностей розвитку мови, що ґрунтується на порівнянні синхронних зрізів як однієї мови, так і кількох лінгвосистем в історичному аспекті, видається цілком очевидною доречність використання порівняльно-історичного методу під час різноаспектних лінгвістичних досліджень та в процесі вивчення іноземних мов. Абсолютно очевидно, що саме порівняння мовних фактів (особливо генетично споріднених лінгвосистем) значно полегшує вивчення та викладання іноземних мов.

Історичний аспект співставлення, порівняльне спостереження над елементами генетично споріднених мов дозволяє зрозуміти особливості їх формування, розвитку, функціонування, поглиблює процес аналізу, робить його науково обґрунтованим, цікавим.

Даний підхід видається істинно науковим, оскільки дозволяє не тільки фіксувати та описувати мовні явища, але й пояснювати їх, виявляючи причини, закономірності та тенденції еволюції. Для успішного дослідження застосовується етимологічний аналіз у поєднанні з текстологічними екскурсами у порівняльному аспекті, що в останніх наукових працях визначено як принцип генетичної об'єктивності.

Актуальність даної статті полягає в спробі продемонструвати доцільність порівняльно-історичного аналізу в процесі дослідження мовних явищ на різних рівнях лінгвосистем, що викладаються як іноземні.

Мета статті полягає в демонстрації застосування методу різноаспектного етимологічного дослідження в процесі лінгвістичного аналізу деяких лексичних явищ, зокрема семантичних трансформацій лексем, міжмовної енантіосе-

мії, в аспекті порівняння даних різних мов на основі етимологічного аналізу.

Цілоком доречним видається порівняльно-історичний аспект вивчення одного з найцікавіших явищ в лексиці індоєвропейських мов – енантіосемії, що передбачає розвиток у слові антонімічних значень, їхню поляризацію (розвиток двох слів з однієї лексеми). Енантіосемія, що може розвиватися як в одній мові, так і в різних лінгвосистемах, демонструючи бінарність протиставлень, єдність протилежностей, з точки зору лінгвістичних процесів ще раз доводить (на основі етимологічного аналізу) спільність походження різномовних лексем.

Так, індоєвропейська лексема **ghostis* («чужий», «іншоплеменний») трансформується в латині в іменник *hostis* («ворог»), в німецькій мові – в лексему *Gast* («гість», «запрошений»), в українській лінгвосистемі – *гість*, в польській лінгвосистемі – *gosć* тощо.

Тобто процес міжмовної енантіосемії призводить до того, що відпочаткова сема «чужий», спільна для всіх індоєвропейських мов, поступово розвивається, диференціюючись у два протилежних значення. Отже, давня мова (а, відповідно, наші пращури) передбачала, що «чужий» – це той, з ким можуть сформуватися відповідні (доброзичливі, гостинні або ворожі) стосунки. Давня лексема (як і давні поняття й світосприйняття) демонструють спільність походження не тільки мови, але й ментальності праіндоєвропейців, що поступово (в процесі еволюції) набуває специфічних рис.

Заслугує особливої уваги історія праслов'янської лексеми **rekti*, основна сема якої пережила процес енантіосемії в різних слов'янських мовах. Так, в старослов'янській мові формується дериват *Рѣчь* зі значенням «слово, промова»; відповідно – в болг. – *реч* «слово», сербохорв. – *ријеч* «слово», чеськ. – *reč* «слово», словц. – *reč* «слово», в.-луж. – *reč* «слово», але – в українській лінгвосистемі лексема *річ* означає «предмет, річ», відповідно, й в польській мові іменник *rzecz* функціонує в значенні «предмет, річ».

Завдяки етимологічному аналізу в аспекті порівняльно-історичного дослідження співставляємо цей лексемний ряд з лексемою мови санскрит **rekaṃyati*, що мала глибоке дихотомічне значення «впорядковувати, наводити лад, умовляти, творити», тобто відпочатково об'єднувала бінарні значення «слово/діло».

Представлений аналіз яскраво ілюструє давню лінгвофілософську концепцію про те, що мова, як і прадавні письмена, є божественним творінням, одкровенням Вищого Логосу. Читаємо в Біблії: «Скрижалі були справою Божою, а письмена, начертані на скрижалях, були письменами Божими» (Исход. 22, 15). Означена концепція стверджує, що звук мови є кодом Всесвіту, в ньому закладено вищий сенс й вищу енергію творіння й безсмертя. Відповідно, слово та звук мали чудодійну силу творіння, відродження й знищення.

Можливо, саме цим слід пояснити, що лексема **rekayati* споконвічно мала бінарне значення «слово/діло», яке давніми сприймалося як єдине поняття, а для сучасної людини стало антонімами.

Бінарність означеної лексеми, дихотомічність поняття доводять дані й інших мов, мертвих й сучасних живих. Наприклад, д. англ. *cheatta* «предмет, річ», але сучасне англ. *chat* «балачки»; хет. *temiia* «предмет, річ», але водночас «мова, слово»; вірм. *ban* «слово», але також «предмет»; нім. *dingen* «говорити», але *Ding* «предмет, річ».

Дослідження доводять, що етимологічний аналіз на тлі порівняльно-історичного дослідження є ефективним при вивченні не тільки лексичних явищ в різних мовних лінгвосистемах. Даний метод дає очевидні результати під час дослідження граматичних трансформацій, формування акцентологічних та орфоепічних особливостей лінгвосистем. Порівняння означених явищ в історичному аспекті дозволяє не тільки фіксувати та описувати мовні явища, але й пояснювати їх, виявляючи причини, закономірності та тенденції еволюції.

Список використаних джерел:

1. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / за ред. О.С. Мельничука. Київ: Наукова думка, 1996.
2. Дворницька Н.І. Етимологічний аспект історії слов'янських мов: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2021.
3. Коломієць В.Т. Спорідненість слов'янських мов. Київ, 1982.
4. Кравчук Р.В. З історії слов'янського мовознавства. Київ, 1981.

П. А. Дем'яненко,
здобувач наукового ступеня доктор філософії
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

СТВОРЕННЯ СЛЕНГОВИХ ФАХОВИХ МОДЕЛЕЙ НА ЛЕКСИЧНО-ГРАМАТИЧНОМУ РЕСУРСІ АНГЛІЗМІВ У МОВІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ (український дискурс)

З розвитком інформаційних технологій (ІТ) відбувається стрімке збагачення мовного простору професійною лексикою, яка включає численні англізми [1, с. 75-82]. Англізми, що проникають у мову ІТ-фахівців, формують особливий лексичний і граматичний простір, у якому відбувається не лише засвоєння запозичень, але й створення нових сленгових моделей [2, с. 102-109]. Професійна ІТ-мова, насичена англізмами, сприяє конструюванню унікальних сленгових структур, що полегшують комунікацію всередині спільноти [3, с. 125-130].

Мета нашої розвідки – дослідити особливості формування сленгових моделей у мові ІТ-фахівців на базі англізмів, визначити їх функціональні та граматичні риси, а також специфіку трансформацій, що виникають у результаті інтеграції англійських елементів у мовний контекст ІТ [4, с. 65-72]. Прокоментуємо основні тези нашого дослідження.

Англізми в ІТ-середовищі. Англізми стали невід'ємною частиною ІТ-мови, оскільки більшість термінів, концепцій та технологій походять з англійського простору [5, с. 51-58]. Вони можуть класифікуватися за різними критеріями:

- термінологічні англізми: *server, frontend, backend, cloud* та ін.;
- формальні англізми, які зберігають вихідну форму: *login, logout, upload*;
- графічно адаптовані *англізми*, що набувають фонетичних ознак мови-реципієнта або її граматичних форм: *юзер (user), лайкати (to like)* [6, с. 320].

Лексично-граматичні трансформації англізмів у сленгові конструкції.

У процесі адаптації англіцизмів у середовищі ІТ-спеціалістів відбувається лексико-граматична трансформація, реалізована в таких аспектах:

- морфологічна адаптація: англізми можуть отримувати суфікси, префікси або відмінкові закінчення, характерні для української мови: *баги (bugs)*, *тестити (to test)* [7, с. 91-98];
- синтаксична адаптація: англізми часто стають частиною нових словосполучень, створюючи терміни, які зручно використовувати в розмовній мові: *баг фікс (bug fix)*, *бек апити (to back up)* [1, с. 75-82].

Сленгові фахові моделі: функції та значення.

Сленгові моделі в IT-середовищі виконують низку функцій:

- функція ідентифікації: сленгові англізми допомагають IT-фахівцям ідентифікувати себе як частину певної професійної спільноти [2, с. 102-109];
- скорочення та спрощення комунікації: у професійному спілкуванні часто важлива швидкість передачі інформації. Наприклад, *дебажити* замість «усувати помилки» [3, с. 125-130];
- мнемонічна функція: англізми та сленгові скорочення спрощують запам'ятовування складних термінів та процесів [4, с. 65-72].

Типологія сленгових фахових моделей на основі англізмів.

Сленгові конструкції можна поділити на такі типи:

- дієслівні конструкції: слова адаптуються у вигляді дієслів, отримуючи відповідні закінчення української мови: *багати (to bug)*, *чекати (to check)* [5, с. 51-58];
- іменникові конструкції: англізми стають іменниками, які позначають певні явища, процеси чи об'єкти: *тул (tool)*, *баг (bug)* [6, с. 320];
- скорочення та аббревіатури: скорочення складних англійських термінів для швидкої комунікації, наприклад, *QA (Quality Assurance)*, *DevOps (Development and Operations)* [7, с. 91-98].

Лексична креативність у мові IT-фахівців.

Професійна сленгова мова IT-фахівців відрізняється високим рівнем лексичної креативності. Спеціалісти використовують гру слів, заміну окремих літер або створюють унікальні неологізми. Наприклад, замість терміна *documentation* можуть сказати *доку* (скорочення), а *лаг* отримує жаргівливий варіант *лагати (гальмувати)* [3, с. 125-130]. Це демонст-

рує як індивідуальність кожної ІТ-компанії, так і здатність сленгу адаптуватися до мовних потреб.

Граматичні особливості фахового сленгу.

Граматичні особливості сленгових моделей на базі англійців виявлені в таких моделях:

- скорочення частин мови: англійці часто стають основою для утворення похідних форм, властивих українській мові (наприклад, *фрілансити, пушнути*) [4, с. 65-72];
- синтаксична гнучкість: використання англійців у складі складних синтаксичних конструкцій полегшує структуру речення: *запушити репозитарій* [5, с. 51-58].

Виклики та проблеми використання англійців у сленгових моделях.

Хоча англійці полегшують комунікацію, їх широке використання має і певні виклики:

- 1) проблеми з розумінням у зовнішньому середовищі: для тих, хто не працює в ІТ, сленгові моделі можуть бути незрозумілими [6, с. 320];
- 2) втрата національної мовної ідентичності: надмірне використання англійців може призвести до зникнення унікальних національних мовних рис у професійному середовищі [7, с. 91-98];
- 3) складність адаптації новачків: новачки в ІТ можуть відчувати труднощі з розумінням професійного сленгу через велику кількість англійців [1, с. 75-82].

Тож запозичення англійців у мові ІТ-фахівців відіграють важливу роль у створенні професійного сленгу, забезпечуючи зручність комунікації та формуючи окремий лексико-граматичний шар у мовленні ІТ-спеціалістів. Такий процес адаптації та креативного використання англійців свідчить про гнучкість української мови та її здатність пристосовуватися до сучасних комунікаційних потреб у високотехнологічних галузях.

Список використаних джерел:

1. Алексеева І.П., Бондаренко О.В. Англійцізми у професійній мові ІТ-фахівців. *Науковий вісник Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Серія «Філологічні науки». Київ, 2019. № 15. С. 75-82.
2. Беяєва Н.А. Англійцізми в сучасній українській мові: мовознавчі аспекти. Харків: Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2020. 254 с.

3. Звіркун В.І., Мельник Л.П. Лексичні та граматичні аспекти запозичення англіцизмів у мовленні ІТ-спеціалістів. *Український мовний простір: традиції та інновації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 15-16 трав. 2021 р. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2021. С. 123-130.
4. Карп'юк І.О., Горбачова Т.І. Вплив глобалізації на мовні процеси в ІТ-індустрії. *Збірник наукових праць Київського університету «Сучасні інформаційні технології»*. 2022. № 7. С. 65-72.
5. Остромова Т.А. Англіцизми та професійний сленг у мовленні ІТ-спеціалістів: креативний аспект. *Філологічні студії : збірник наукових праць*. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. № 2. С. 51-58.
6. Тертишник М.Г. Основи лексикології та семантики сучасної української мови. Київ: Видавничий центр «Академія», 2018. 320 с.
7. Юрченко Л.В., Семенюк О.М. Функції англіцизмів у професійному мовленні: лексична креативність у сфері ІТ. *Журнал прикладної лінгвістики і культурології «Сучасні мовні процеси»*. 2021. № 3. С. 102-109.

М. П. Долматова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЧИТАННЯ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Читання художніх текстів на заняттях з іноземної мови є важливим компонентом формування комунікативної компетентності студентів. В умовах глобалізації й інтеграції культур навчання іноземних мов вимагає не лише знань лексики та граматики, а й розуміння культурного контексту та розвитку навичок критичного мислення. Читання художніх творів відкриває можливість для занурення в мовний простір, формування емоційного відгуку, знайомства зі звичаями, традиціями, соціальними та культурними особливостями країни, мова якої вивчається.

Проблематика організації читання художніх текстів полягає у виборі оптимальних методик та підходів, що забезпечують розуміння тексту, розвиток мовних навичок, підвищення мотивації та активізацію аналітичних здібностей студентів. Ефективне використання художніх текстів сприяє розвитку

навичок усного та писемного мовлення, розширенню словникового запасу, покращенню розуміння синтаксичних структур та стилістичних особливостей. Це, своєю чергою, впливає на загальний рівень володіння іноземною мовою, а також на особистісний і культурний розвиток студентів.

У даній статті розглядаються методичні аспекти та практичні рекомендації щодо організації процесу читання художніх текстів у ЗВО.

Проблема навчання читання оригінальних художніх творів, яка займає важливе місце у методиці викладання іноземних мов у вищій школі, охоплює кілька ключових аспектів процесу іншомовного читання. Вона розглядає читання як інструмент для збагачення мовних знань студентів з метою покращення їхніх навичок усного мовлення (Ю. Борисов, В. Важеніна, Е. Вильялон, В. Матвейченко, С. Тер-Минасова), застосування естетико-стилістичного аналізу текстів (Т. Ніфака), відбір художніх творів (Т. Левіна, Т. Михайлюкова, Н. Селиванова, Л. Смелякова, Н. Трубіцина), смислову інтерпретацію літературних творів (О. Дупленко, М. Вавилова), розвиток соціокультурної компетенції в процесі читання (Л. Рудакова), використання художньої літератури для навчання писемного мовлення (Т. Глазунова, Г. Янісів), а також вдосконалення навичок читання (Н. Шарова, Ph. Prowse, M. Swan, M. West).

Основою організації процесу читання, під якою розуміється діяльність суб'єкта по оволодінню узагальненими способами дій, скерованих на його саморозвиток на базі вирішення спеціально поставлених викладачем навчальних задач та через навчальні дії, є особистісно-діяльнісний підхід, який передбачає врахування особливостей суб'єкта, в конкретному випадку – рівень розвитку читацької компетенції студентів вищої школи. Об'єктом навчання при даному підході є мовленнєва діяльність, тобто читання. Змістом навчання читання художніх текстів є знання, навички та уміння, необхідні для здійснення діяльності читання.

У процесі експериментального навчання було виявлено, що розуміння художніх творів у більшості з студентів проходить на семантичному рівні незважаючи на те, що вони володіють певними навичками читання. Естетична та соціокультурна інформація ігнорується читачами-студентами, що пояснюється невмінням читати художні тексти з

розумінням естетичного та соціокультурного потенціалів, з використанням категорій та понять естетики, стилістики, літературознавства, країнознавства, лінгвокраїнознавства тощо. Отже, для здійснення діяльності читання творів художньої літератури студент вищої школи повинен мати відповідні знання, а саме: естетичні, літературознавчі, лінгвостилістичні, країнознавчі та лінгвокраїнознавчі.

Для здійснення ефективного процесу читання художніх текстів, крім знань, студент повинен володіти необхідними навичками та вміннями, які забезпечують розуміння мовного та мовленнєвого оформлення, предметного змісту, смислового змісту твору. Розподіл навичок та вмінь читання є умовним, оскільки процеси сприймання та осмислення тексту відбуваються одночасно.

Навички читання творів літератури умовно можна поділити на дві групи:

- 1) навички, пов'язані з технічним аспектом читання, які забезпечують безпосередній акт сприймання графічних знаків та співвіднесення їх з відповідним значенням лексичних одиниць та граматичних конструкцій;
- 2) специфічні навички використання естетичних, літературознавчих, лінгвостилістичних, країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань [1].

Щодо формування безпосередньо вмінь читання, то в методичній літературі проблема розвитку вмінь смислової обробки інформації в процесі читання розглядається в працях Т. Вдовіної, К. Крупника, І. Павлової, С. Фоломкіної та інших дослідників. Уміння, необхідні для здійснення діяльності читання, були умовно розподілені на дві групи:

- 1) загальнотекстові уміння;
- 2) специфічні уміння читання художніх творів.

Загальнотекстові та специфічні уміння читання актуалізуються у читацькій компетенції студентів – провідній інтегральній характеристиці особистості читача як суб'єкта читацької діяльності, яка включає комунікативну, когнітивну та операційну складові.

Комунікативна складова читацької компетенції співвідноситься з прагматиконом студентів і включає ті характеристики читача-студента, які дозволяють йому успішно здійснювати діалог з текстом, що передбачає установку на

діалог з автором твору, уміння вступити у взаємодію з ним, уміння передбачити подальший розвиток сюжету, висувати гіпотези, припущення, оцінювати текст [3, с. 8].

Когнітивна складова читацької компетенції співвідноситься з тезаурусом читачів-студентів та передбачає сформованість у студента лінгвістичної, соціокультурної, країнознавчої компетенцій.

Операційна складова читацької компетенції корелює з рівнем «зрілості» читача-студента. Про ріст зрілості читача свідчить те, що він не уникає складних текстів, що спостерігається у недосвідчених читачів. Зрілість читача проявляється в його здатності керувати і спрямовувати процес читання, тобто визначається гнучкістю читання.

Процес навчання читання студентів на заняттях з іноземної мови у ЗВО, на нашу думку, є можливим за умови дотримання наступних методичних вимог: навчання читання художніх текстів необхідно здійснювати в напрямі формування уміння студентів вести діалог з текстом; для навчання читання необхідно відбирати твори, зміст яких становить певний інтерес для студентів, що виступає стимулом їх діяльності читання; для розвитку читацької компетенції студентів є необхідним збільшення існуючих норм читання та загального обсягу прочитаного за умови орієнтації на первинне ознайомлювальне читання та використання різних видів читання в межах одного художнього твору; навчання читання творів художньої літератури необхідно проводити з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, які корелюють з рівнем розвитку їх читацької компетенції.

Всі ці положення й становлять зміст навчання читання художньої літератури на заняттях іноземної мови у вищій школі.

Список використаних джерел:

1. Вдовіна Т.О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2003. 21 с.
2. Долматова М.П. Читання англомовних художніх текстів як невід'ємна складова навчання іноземної мови у ЗВО. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічна науки»*. (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). 2023. № 2. С. 109-115.
3. Соломка Е.Т. Формування читацької компетентності учнів старших класів: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2000. 20 с.

О. В. Галайбіда,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

EFFECTIVENESS OF USING IMAGES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Communication includes combination of more than one modes of communicating meaning: verbal (linguistic), visual, aural, gestural, spatial. When different modes are combined, we call this multimodality. In today's world multimodal approach to teaching has become immensely popular due to vast exposition to different audio and video resources.

According to Kress and Leeuwen [3], visual literacy is a way of analysing images and deducing all the meanings that they communicate. The aim of this article is to explain why images can help teacher and lecturers create a positive learning environment.

According to Wright, [5], pictures support motivation and interest, provide a sense of context, and serve as specific stimuli or reference points. Regardless of the learning style students belong to, image usage along with other modes of obtaining information will contribute to successful learning. By nature we perceive images and pictures better than a written text. Nature has built into our brain the ability to see and interpret the visual world [1]. Using images with other modes of input will make learning more memorable.

Blend of different sources of information gives more ground for language acquisition. Images can help create a positive learning environment and enhance better remembering of the words and comprehension of the text. As Lucia Franjo states, most of the students have a more developed visual intelligence and there is a smaller percent of students that are linguistically intelligent [2]. Therefore, it is advisable to pair up both skills to make more integrated activities in class.

Where can we use images?

Firstly, while introducing new words. it increases vocabulary understanding, memorizing and retention. With pictures students identify the words easier and infer their meaning better.

This is because pairing vocabulary with pictures fosters strong associations between language and real-world objects, which facilitates better understanding and recall [4, p. 2]. Pictures provide a distinctive, clearer, and more concrete understanding that is not easily forgotten, making them ideal for helping students master vocabulary [4, p. 7].

Secondly, images are highly desirable in storytelling. If a teacher shows a picture and then tells the story students are more likely to remember it than if they only hear the story. In scientific terms, this is known as the *Pictorial Superiority Effect* [1]. Pictures may become the basis for making stories, and the students' stories will be different depending on their imagination, creativity, background general knowledge, intelligence, level of language acquisition.

Thirdly, incorporating pictures in learning materials, for example, texts for reading. Pictures facilitate contextualized learning and provide a distinctive, clearer, and more concrete understanding. Engaging visuals attract students' attention more effectively than text alone, leading to increased enthusiasm for learning. Pictures provide learners with contextual cues that facilitate comprehension and communication across different language modalities. Exploring and analyzing the visual elements leads to better understand of the text, deeper processing of the narrative and enhances comprehension.

In speaking activities, pictures serve as prompts for language production and comprehension, encouraging learners to express themselves fluently and interpret spoken language more effectively [4, p. 8]. Images are thought-provoking. They help promote students' critical thinking and may be used for starting a discussion in the classroom. Seeing a picture creates different ideas and evokes memories, thus images may be great stimuli for thinking, language production and discussions in the classroom. Thus students develop their own opinions, empathy and compassion for each other. Students can use the images to explain their emotions and experiences.

In writing activities, pictures serve as inspiration for generating ideas, organizing thoughts, and elaborating on content [4, p. 8]. Learners express their thoughts more clearly and creatively when they visualize what they are writing about. They can progress from writing short simple sentences to more descriptive ones, making writing process more enjoyable.

Images simplify intercultural communication and learning. They identify specific features of the students' own culture and emphasize differences and similarities with other cultures and teach language learners how to accept other people's cultural surrounding.

In addition to cognitive benefits, using pictures in English language teaching has a substantial impact on student motivation and interest in learning. Motivational significance of pictures as visual imagery demonstrates their ability to evoke emotional responses and sustain interest throughout the learning process [4, p. 8].

So, integrating picture in learning process is really effective in language acquisition. Images aid comprehension and make learning more memorable. They improve language skills by offering contextual signals and encouraging interaction.

References:

1. Hasper Anna. Why images are powerful for learning. URL: <https://infocus.eltngl.com/2018/09/07/images-powerful-learning/>
2. Franjo Lucia. Visual literacy: the power of images in the language class. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/visual-literacy-power-images-language-class-lucia-franjo>
3. Kress G., Van Leeuwen T. Multimodal discourse: The modes and media of contemporary communication. London: Arnold Publishers. 2001.
4. Rizka Juliana Pribadi, Nayla Fadlia Chozin, Sajidah Qurotu Aini, Ida Yulianti, Naf'an Tarihoran. *The use of pictures and its effectiveness in English language teaching: a systematic review*. *Jurnal Pendidikan: SEROJA*. 2024. Vol. 3. № 2. P. 1-13. URL: <http://jurnal.anfa.co.id/index.php/seroja>
5. Wright A. Pictures for Language Learning. Cambridge University Press. 1989.

А. О. Івахнюк,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
ORCID 0009-0000-4889-2130*

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Мова – це скарбниця духовних надбань нації, дослуду співжиття, праці і творчості багатьох поколінь. У її глибинах – філософський розум, витончений естетичний смак, поетичне чуття, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів людських почуттів і явищ природи. Разом із тим мова – це і своєрідний оберіг звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання, розвою та поступу народу в загальносвітовому житті. Вона характеризується єдністю, взаємозв'язком та взаємозалежністю всіх її складових одиниць. Належачи до так званих вторинних систем, мова існує не сама по собі, а в людському суспільстві, похідним від якого є. Існує мова у вигляді різноманітних актів мовлення, що повторюються усно та фіксуються письмово. Мова є основною формою національної культури й насамперед першоосною літератури [9].

Слов'янські мови, які включають такі значні літературні традиції, як українська, російська, польська, чеська, сербська та інші, продовжують розвиватися і адаптуватися до нових умов у сучасній літературі. Літературний процес у цих країнах збагачується під впливом глобалізації, соціально-політичних змін та технологічного прогресу, що відображається в нових тенденціях та особливостях. Слов'янські мови використовуються у сучасній літературі, на які процеси впливають і що робить їх актуальними у XXI столітті.

Багатомовність та культурні взаємовпливи. Однією з важливих тенденцій сучасної слов'янської літератури є взаємодія з іншими мовами та культурами. Глобалізація створює умови для міжкультурного діалогу, що знаходить відображення у багатьох творах сучасних авторів. Це особливо помітно у літературі Польщі та України, де поєднання рідних літературних традицій із елементами англомовної культури стає інструментом для розширення аудиторії та

привернення уваги читачів із різних країн. Наприклад, творчість Ольги Токарчук, польської письменниці, яка стала лауреатом Нобелівської премії з літератури 2018 року, демонструє інтертекстуальність і відкритість до різних культурних пластів. Її твори, такі як «Бігуни», поєднують традиційні теми з сучасними літературними формами, привносячи міжнародний контекст у слов'янську літературу [5].

Українські письменники, такі як Сергій Жадан, використовують у своїх творах риси, характерні для європейського постмодернізму, змішуючи соціальну тематику з сучасною поетикою. Жадан у романі «Інтернат» показує глибоке розуміння конфліктів, що відбуваються на тлі геополітичних змін у Східній Європі [8].

Збереження та відродження літературних традицій. Інтерес до коренів, міфів та історії є однією з ключових характеристик сучасної слов'янської літератури. Збереження і відродження літературних традицій стали невіддільною частиною творчого процесу для багатьох сучасних авторів. У контексті глобалізації, де культурні межі розмиваються, письменники часто звертаються до фольклорних мотивів, щоб зберегти свою унікальну ідентичність і передати її наступним поколінням.

Серед сучасних тенденцій також можна виокремити інтерес до відродження старих літературних форм та повернення до класичних сюжетів у нових контекстах. Слов'янські мови, зокрема сербська, болгарська та російська, все частіше використовуються для написання творів, що звертаються до міфів, легенд та фольклору. Серед яскравих прикладів можна згадати чеську літературу, де письменники активно переосмислюють середньовічні легенди та героїчні епоси, інтегруючи їх у сучасні форми прози та поезії. Такий підхід дозволяє не лише зберігати культурні елементи, але й переосмислювати їх у контексті сучасного світу [4].

В Україні письменники, такі як Оксана Забужко та Юрій Винничук, активно використовують народні казки, перекази й легенди у своїх творах. У творах Забужко присутні філософські роздуми про національну свідомість і спадщину, збагачені фольклорними образами та міфологічними елементами. Юрій Винничук у своїх оповіданнях та романах, таких як «Танго смерті», вдало поєднує історичні елементи з містичними деталями, створюючи багатошаровий літературний текст [6; 7].

Також Любко Дереш в Україні та Світлана Алексієвич у Білорусі, відображають культурну та історичну пам'ять своїх народів, переосмислюючи її в сучасному контексті [1].

Ця тенденція також підтримується новими видавництвами, які спеціалізуються на випуску сучасної прози та поезії, заснованої на місцевих культурних мотивах. Наприклад, інтерес до слов'янської міфології можна знайти у творах польських письменників, які експериментують із жанрами фентезі та історичної прози [2].

Ця тенденція є не лише способом збереження спадщини, але й засобом комунікації з новими поколіннями, для яких традиційні цінності можуть бути незрозумілими без сучасного переосмислення. Відродження літературних традицій допомагає зберегти унікальність кожної мови та культури, підкреслюючи її значення у світовій літературі. Тому сучасна слов'янська література активно використовує можливості традиційної спадщини для створення нових форм і жанрів, що робить її унікальною і надзвичайно цікавою для дослідження та прочитання.

Цифрова ера і нові форми літератури. Сучасна література зазнає значного впливу технологій та цифрових медіа, що змінює способи створення, розповсюдження та споживання текстів. Слов'янські письменники активно використовують можливості електронних видань, літературних блогів і соціальних мереж для просування своїх творів та взаємодії з читачами. Такий формат дозволяє авторам розширювати свою аудиторію, оскільки читачі можуть отримати доступ до літературних творів через смартфони, планшети та інші електронні пристрої.[3]

Платформи, такі як *Wattpad*, *Litnet* та *Medium*, стали популярними серед авторів із Чехії, Болгарії, Польщі та України, оскільки вони забезпечують швидке і зручне розміщення нових творів. Це дозволяє письменникам експериментувати з різними жанрами та стилями, а також отримувати миттєвий зворотний зв'язок від читачів. Наприклад, польські та болгарські письменники часто випускають серіальні романи, де нові розділи публікуються частинами, залучаючи читачів до активної участі у розвитку сюжету. Українські письменники також активно використовують цифрові платформи для публікації своїх творів. Вони охоче звертаються до жанрів, які є популярними се-

ред молоді, таких як фанфіки, фантастика та інтерактивні оповідання. Це дозволяє не лише адаптувати традиційні літературні форми до сучасних вимог, а й залучати нову, більш молоду аудиторію, яка звикла до швидкого й інтерактивного контенту [10].

Цифрова ера також відкриває нові можливості для розвитку експериментальних форм літератури. З'являються нові жанри, такі як твори, інтегровані з візуальними та аудіоелементами, що створює мультимедійний досвід для читачів. Такі інноваційні форми дозволяють залучити більше читачів, використовуючи переваги сучасних технологій.

Крім того, соціальні мережі стали важливим інструментом для промоції літератури. Автори можуть взаємодіяти з читачами через платформи, такі як *Instagram*, *Facebook* і *Twitter*, де вони публікують уривки творів, проводять опитування та отримують відгуки в режимі реального часу. Цей новий спосіб взаємодії з аудиторією дозволяє створити спільноту навколо творчості автора, посилюючи зв'язок між письменником та його прихильниками.

Прикладом використання цифрових інструментів є проекти, розпочаті сучасними українськими авторами. Завдяки інтерактивним оповіданням та серіальним романам, де читачі можуть впливати на розвиток сюжету, письменники знаходять нові способи привернення уваги до слов'янської літератури. Це сприяє розвитку нових стилів і форм, які поєднують традиційні літературні елементи з сучасними технологіями, роблячи слов'янську літературу більш доступною та актуальною [3].

Отже, слов'янські мови у сучасній літературі продовжують демонструвати динамічний розвиток, поєднуючи багаті культурні традиції з новими тенденціями та викликами цифрової ери. Взаємодія між різними літературними культурами та вплив глобалізації сприяють розширенню меж літературної творчості, збагачуючи її новими жанрами, стилями та формами. Автори активно звертаються до фольклору і міфології, зберігаючи національні особливості та водночас адаптуючи їх до сучасного читача.

Завдяки цифровим технологіям слов'янські письменники отримали нові можливості для публікації та поширення своїх творів, що зробило літературу доступнішою та інтерактивнішою. Це допомагає залучати молоду аудито-

рію і сприяти розвитку експериментальних форм, які інтегрують текст із мультимедійним контентом.

Усі ці процеси роблять сучасну слов'янську літературу багатогранною, сучасною і надзвичайно цікавою. Вона зберігає свою ідентичність, одночасно інтегруючись у глобальний літературний простір, що свідчить про її важливість та актуальність у світовій культурі.

Список використаних джерел:

1. Алексієвич С. Час секунд-хенд: Кінець червоної людини. Київ: Видавництво «Фоліо», 2013.
2. Дереш Л. Культ. Київ: Видавництво «Смолоскип», 2007.
3. Іваненко О. Вплив цифрових технологій на сучасну літературу. *Літературний світ*. 2020.
4. Мікуш А. Слов'янські народні міфи в сучасній літературі. Прага: Чеське видавництво, 2015.
5. Токарчук О. Бігуни. Варшава: Wydawnictwo Literackie, 2007.
6. Винничук Ю. Танго смерті. Київ: Клуб Сімейного Дозвілля, 2012.
7. Забужко О. Музей покинутих секретів. Київ: Журнал «І», 2009.
8. Жадан С. Інтернат. Харків: Фоліо, 2017.
9. Зубков М. Сучасне Українське Ділове Мовлення. 2001.
10. Статті та аналітичні огляди на платформах Medium про сучасні літературні тренди.

Barbara Januszkiewicz,
Uniwersytet Rzeszowski

ZASTOSOWANIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO

Jednym z kluczowych zastosowań sztucznej inteligencji (SI) w nauczaniu języków obcych jest automatyczne tworzenie zadań oraz ocena odpowiedzi uczniów. Algorytmy przetwarzania języka naturalnego (NLP) są w stanie analizować wypowiedzi pisemne i ustne, identyfikując błędy gramatyczne, leksykalne oraz stylistyczne. W nauczaniu języka polskiego jako obcego (JPJO), zastosowanie takich algorytmów może wspierać szybkie ocenianie postępów uczniów i wskazywanie obszarów wymagających poprawy. Jak zauważa Barbara Grobelna, systemy te są w stanie dostarczać natychmiastową informację zwrotną, co przyspiesza proces uczenia się [zob. 3, s. 87-93]. Z kolei badania Junhua Liu i

Yinxu Zhang wskazują, że oceny automatyczne mogą dorównywać, a nawet przewyższać tradycyjne metody oceniania pod względem obiektywności i spójności [zob. 5, s. 123-137]. Dzięki automatycznym narzędziom do oceny, nauczyciele mogą poświęcać więcej czasu na interakcje z uczniami, zamiast na czasochłonne sprawdzanie zadań. Jest to szczególnie istotne w kontekście JPJO, gdzie uczniowie często napotykają trudności związane z gramatyką i wymową, a szybka informacja zwrotna jest kluczowa w procesie nauki.

Sztuczna inteligencja umożliwia także personalizację procesu nauczania poprzez analizę danych zebranych podczas lekcji. Systemy SI mogą monitorować postępy uczniów i na tej podstawie dostosowywać poziom trudności zadań oraz sugerować odpowiednie materiały dydaktyczne [zob. 2, s. 33]. W kontekście nauki języka polskiego oznacza to np. dopasowanie ćwiczeń gramatycznych do poziomu zaawansowania ucznia lub proponowanie tekstów do czytania, które odpowiadają jego umiejętnościom językowym.

Według Agnieszki Zalewskiej-Bochenko, personalizacja nauczania z użyciem SI przyczynia się do wzrostu motywacji uczniów i pozwala na lepsze dostosowanie tempa nauki do ich indywidualnych potrzeb. Ponadto zauważa, że: «narzędzia oparte na AI umożliwiają efektywniejsze i interaktywne doświadczenia edukacyjne, ułatwiają dostęp do wiedzy, ale także wspierają rozwój krytycznego myślenia i kreatywności» [7, s. 201]. Badania nad personalizacją wspomaganą przez SI prowadzone przez Tomasza Zielińskiego wskazują również, że technologia ta może poprawiać efektywność nauki poprzez lepsze dopasowanie materiałów do poziomu umiejętności ucznia [zob. 8, s. 45-56].

Sztuczna inteligencja znajduje również zastosowanie w wykorzystaniu wirtualnych asystentów do nauki języka. Asystenci oparci na SI, takie jak chatboty językowe, mogą symulować konwersacje w języku polskim, umożliwiając uczniom ćwiczenie umiejętności komunikacyjnych w dowolnym czasie i miejscu. B. Grobelna wskazuje, że chatboty wspierane przez SI mogą znacząco poprawić kompetencje językowe uczniów, zwłaszcza w zakresie umiejętności mówienia i rozumienia ze słuchu [zob.3, s. 87-93, por. 7, s. 203-204].

W kontekście JPJO, wirtualni asystenci mogą pełnić rolę korepetytora, odpowiadając na pytania dotyczące gramatyki,

znaczenia słów czy wyrażań idiomatycznych. Narzędzia te potrafią dostosować się do poziomu językowego użytkownika, co czyni je bardziej elastycznymi niż tradycyjne metody nauczania. Jak zauważa Magdalena Maziarz narzędzia SI mogą również ułatwić i przyspieszyć pracę nauczyciela. «ChatGPT jest przykładem «asystenta nauczyciela» w zakresie planowania zajęć i tworzenia materiałów dydaktycznych. Nawet mało doświadczony w pisaniu tak zwanych promptów (komend wydawanych czatowi) nauczyciel jest w stanie wspomóc się nim w swojej pracy. ChatGPT może wygenerować ćwiczenia o określonym stopniu trudności (na przykład na poziomie A1), na konkretny temat lub dotyczące określonego zagadnienia gramatycznego» [6, s. 69-70].

Mimo licznych zalet sztucznej inteligencji, ważne jest, aby technologie te były stosowane jako uzupełnienie, a nie zamiennik tradycyjnych metod dydaktycznych. W nauczaniu języka polskiego, zwłaszcza na wyższych poziomach zaawansowania, interakcje z nauczycielami pozostają niezastąpione, szczególnie w kontekście niuansów językowych i kulturowych. Sztuczna inteligencja powinna wspierać nauczycieli, a nie zastępować bezpośredni kontakt z uczniami. Anna Kowalczyk, badająca integrację nowoczesnych technologii z tradycyjnym nauczaniem, twierdzi, że taka integracja wspomaga lepsze przyswajanie wiedzy przez uczniów, zachowując jednocześnie wartości edukacyjne wynikające z bezpośredniego kontaktu z nauczycielem [zob. 4, s. 113-121].

Łączenie SI z tradycyjnymi metodami dydaktycznymi może przynieść wymierne korzyści. Nauczyciele mogą wykorzystywać wirtualnych asystentów do wspomaganie uczniów w pracy domowej, jednocześnie prowadząc lekcje skoncentrowane na komunikacji i kontekście kulturowym.

Przyszłość zastosowań SI w nauczaniu JPJO wygląda obiecująco. Postęp w dziedzinie przetwarzania języka naturalnego oraz większa przystępność zaawansowanych technologii edukacyjnych mogą sprawić, że nauka języka polskiego stanie się bardziej dostępna dla osób z całego świata. W tym kontekście ważne jest odpowiednie przygotowanie nauczycieli do pracy z narzędziami SI, aby mogli w pełni wykorzystać ich potencjał. Bez odpowiedniego wsparcia i szkoleń, technologia ta może nie osiągnąć maksymalnego wpływu na edukację [zob. 1, s. 49].

Autorzy przewodnika „Do czego AI nie służy” podkreślają, że «z jednej strony technologia sztucznej inteligencji może zrewolucjonizować i ulepszyć proces edukacyjny oraz stać się pożytecznym narzędziem pracy, z drugiej zaś jej nieumiejętne wykorzystanie może doprowadzić do sytuacji konfliktowych oraz etycznie wątpliwych» [1, s. 47].

Sztuczna inteligencja ma potencjał, aby zrewolucjonizować nauczanie języka polskiego jako obcego poprzez automatyzację oceniania, personalizację nauczania oraz wprowadzenie wirtualnych asystentów. Jej zastosowanie w edukacji może znacząco przyspieszyć proces nauki i uczynić go bardziej angażującym dla uczniów. Jednakże, aby technologie te były w pełni skuteczne, konieczne jest zachowanie równowagi między nowoczesnymi narzędziami a tradycyjnymi metodami dydaktycznymi.

Przypisy:

1. Do czego AI nie służy. Przewodnik dla nauczycieli stworzony przez grupę roboczą ds. AI / pod red. T. Łukawski, A. Łukawski, M. Rafał. URL: https://ibe.edu.pl/images/Przewodnik_Do_czego_AI_nie_s%C5%82u%C5%BCy.pdf
2. Fazlagić J., Rozwój sztucznej inteligencji jako wyzwanie dla systemu edukacji. *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację Jak przygotowywać się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją?* Warszawa? 2022.
3. Grobelna B., Zastosowanie sztucznej inteligencji w nauczaniu języków obcych. *Języki Obce w Szkole*. 2023. Vol. 2.
4. Kowalczyk A., Rola integracji technologii w tradycyjnym nauczaniu. *Studia Pedagogiczne*. 2023. Vol. 32 (3).
5. Liu X., Zhang Y. Automated Writing Assessment in Language Learning: A Comparative Stud. *Journal of Language and Technology*. 2023. Vol. 45 (2).
6. Maziarz M. Sztuczna inteligencja w dydaktyce języków obcych (perspektywa interdyscyplinarna), *Acta Universitatis Wratislaviensis No 4172, Studia Linguistica XLII*. Wrocław, 2023.
7. Zalewska-Bochenko A., Sztuczna inteligencja w procesie edukacji. *Optimum. EconomicStudies*. 2024. № 2 (116).
8. Zieliński T. Personalizacja nauczania z wykorzystaniem sztucznej inteligencji. *Nauka i Praktyka Edukacyjna*. 2022. Vol. 28 (1). P. 45-56.

К. С. Лабузова,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
ORCID 0009-0006-6629-5093*

МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Викладання польської мови як іноземної в українських навчальних закладах набуває особливого значення в сучасному контексті культурних та економічних зв'язків між Україною та Польщею. Наш західний сусід пропонує українцям численні можливості для навчання, стажування та працевлаштування.

Знання польської мови відкриває українським студентам та молодим фахівцям доступ до стипендіальних програм, партнерських обмінів та стажувань, які стають дедалі популярнішими. Крім того, Польща є привабливим ринком праці для багатьох українців, які шукають роботу в Європі, де знання мови є ключовим фактором успішної адаптації. Тому інтеграція польської мови в навчальні програми українських навчальних закладів не лише розширює освітні горизонти студентів, але й допомагає їм реалізувати свій професійний потенціал у майбутньому та стати більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Методика викладання польської мови вимагає чіткого вибору підходів, що відповідають специфіці навчання іноземної мови, а також культурним та лінгвістичним особливостям. Сучасна дидактика містить численні класифікації методів навчання, які допомагають систематизувати та ефективно використовувати різні педагогічні підходи. Зокрема, І. Лернер, М. Скаткін та інші вчені запропонували класифікації, що допомагають визначити методи, найбільш придатні для вивчення іноземних мов, зокрема польської.

Одним із найбільш поширених підходів є класифікація методів навчання за джерелом передачі та сприйняття інформації. За цією класифікацією методи поділяються на вербальні, візуальні та практичні. У викладанні польської мови важливим є поєднання цих методів. Словесні методи дозволяють донести теоретичні аспекти мови, візуальні –

унаочнити граматичні та лексичні структури, а практичні методи допомагають закріпити отримані знання через вправи та діалоги.

Також необхідно класифікувати методи навчання за характером пізнавальної діяльності студентів. Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний та проблемний методи навчання є основними для розвитку початкових мовних навичок, в той час як дослідницький метод дає можливість студентам глибше зануритися в особливості польської мови через практичні дослідження та аналітичні вправи [3, с 108].

Одним із важливих інструментів у викладанні польської мови є робота з навчальними текстами. Використання таких текстів допомагає студентам не лише розширити словниковий запас, але й засвоїти більш складні синтаксичні конструкції, що сприяє розвитку їхніх навичок говоріння. Робота з текстами дозволяє створити умови для розвитку комунікативних навичок, оскільки засвоєння мови на різних етапах навчання вимагає розуміння не лише окремих слів, але й структурних одиниць, що складають логіку мови [2].

Особливістю методики викладання польської мови є поєднання підходів до організації навчально-пізнавальної діяльності, стимулювання мотивації студентів та здійснення самоконтролю. Це дозволяє не тільки забезпечити ефективне навчання, але й створити умови для самостійної роботи студентів, що є необхідним для досягнення високих результатів у вивченні іноземної мови.

У сучасній методиці викладання іноземних мов використовується кілька підходів для ефективного навчання студентів. Одним із традиційних є граматико-перекладний метод, який зосереджений на вивченні граматики та лексики іноземної мови. Цей метод передбачає поступове вивчення граматичних структур через аналіз текстів, написання есе, переказів та диктантів. Студенти вивчають граматичні правила та структури, порівнюючи їх з рідною мовою, що дозволяє їм чітко візуалізувати подібності та відмінності.

У граматико-перекладному методі основна мета – навчити студентів читати і перекладати тексти, найчастіше художню літературу, рідною мовою. Це дозволяє не тільки засвоїти велику кількість слів, а й розвинути логічне мислення учнів за допомогою граматичних вправ. Оскільки цей метод зосереджений на письмовій формі навчання, він

надзвичайно ефективний для розвитку навичок перекладу, але не настільки сприяє розвитку усного мовлення.

Крім того, існують й інші методи, що використовуються у викладанні іноземних мов, які також набули значного поширення.

Прямий метод був розроблений для швидкого спілкування іноземною мовою, особливо у Франції та Німеччині. Цей метод робить акцент на усному спілкуванні і вимагає постійного повторення і практики. Викладачі не пояснюють граматичні правила на початкових етапах, а допомагають студентам зрозуміти їх самостійно на основі мовленнєвого матеріалу. Важливою особливістю є відсутність рідної мови в процесі навчання, що допомагає створювати прямі зв'язки між словами та поняттями. Однак цей метод має і недоліки, зокрема, складність у вивченні абстрактних понять, які неможливо адекватно передати за допомогою наочності.

Усний метод Гарольда Палмера наголошує на важливості запам'ятовування та імітації, де студенти повинні знаходити відповіді на запитання в текстах, а значення нових слів розкриваються в контексті. Цей метод дозволяє поступово розширювати словниковий запас і закріплювати граматичні форми шляхом повторення.

Метод серій Гоена, різновид прямого методу, заснований на вивченні мови через хронологічно послідовні події, що дозволяє краще запам'ятовувати речення і лексичні одиниці, а також сприяє більш глибокому засвоєнню завдяки активному використанню нових ідей.

Аудіолінгвальний метод робить акцент на усному спілкуванні через постійне повторення лексичних та граматичних структур, зосереджуючись на розвитку усного мовлення на ранніх етапах. Викладач використовує граматичні моделі, щоб допомогти учням оволодіти основами мови, а словниковий запас слугує допоміжним інструментом для ілюстрації цих структур.

Аудіовізуальний метод базується на використанні візуальних засобів для вивчення мови. Учні сприймають новий матеріал через слух і зорові образи, що сприяє кращому засвоєнню лексики та граматичних структур через імітацію, діалогове навчання та запам'ятовування.

Структурний підхід підкреслює важливість вивчення мови через структуру, коли кожне граматичне правило ви-

вчається в певному порядку для поступового формування мовних навичок.

Лінгвосоціокультурний метод передбачає вивчення мови не лише як мовної системи, а й у контексті соціального середовища та культури країни, мова якої вивчається. Це допомагає уникнути мовних помилок, спричинених нерозумінням культурного контексту.

Проблемно-пошуковий метод спонукає студентів активно вирішувати проблемні ситуації під час заняття, виконувати вправи, наближені до реального спілкування, що дозволяє їм удосконалювати свої навички говоріння через ініціативу та дискусію.

Лексико-перекладний метод робить акцент на вивченні лексики через заучування іноземних текстів та пояснення граматики як пояснення тексту. Цей метод ефективний для розвитку навичок читання та перекладу.

Аналітико-імітаційний метод використовується для формування правильної вимови та акцентує увагу на фонетичному матеріалі, де студенти повторюють слова та фрази за викладачем або аудіозаписом.

Метод проектів сприяє самостійному здобуттю знань студентами через вирішення практичних завдань, які потребують інтеграції знань з різних галузей, а роль викладача полягає в координації та наданні порад.

Метод Міллера передбачає запам'ятовування фраз і виразів, а не окремих слів, що допомагає уникнути помилок, пов'язаних з лексичною та синтаксичною несумісністю слів [3, с. 112].

Ці методи, що використовуються у викладанні польської мови як іноземної, сприяють розвитку різних аспектів мовних навичок і дозволяють студентам ефективно оволодівати мовою в умовах глобалізації та міжнародної інтеграції.

Отже, вибір методів навчання для викладання польської мови як іноземної має ґрунтуватися на поєднанні теоретичних знань та практичних навичок. А також, якщо вчитель буде брати до уваги потреби та мотивацію учнів, то це дозволить досягати високих результатів у процесі навчання.

Список використаних джерел:

1. Грабовська Н.А. Сучасні нетрадиційні методи вивчення іноземних мов. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики»*. Івано-Франківськ, 2019. С. 85-87.

2. Козаченко О.М. Специфіка викладання і навчання польської мови україномовних мовців. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. 2019. № 1. С. 24-28.
3. Нікішова Т.Є., Башманівський О.А., Яриновська К.Т. Методика викладання польської мови в Новій українській школі: навчальний посібник. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024. С. 230.
4. Струкова Н.В., Маслова Г.М. Проблеми викладання польської мови українськомовним громадянам. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 32. С. 105-107.

С. Г. Лаптева,
*викладач української мови та літератури
комунального закладу «Харківська гімназія №117
Харківської міської ради»*

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ В УКРАЇНІ ЯК ДІАЛОГ КУЛЬТУР І ДОСВІД ІСТОРИЧНИХ КОНТАКТІВ

Слов'янські мови – група близькоспоріднених мов індоевропейської сім'ї. Поширені на територіях Східної й Центральної Європи та Азії. Загальна кількість носіїв слов'янської мови – понад 287 млн. чоловік (за даними на 1986 рік). За генетичними і територіальними зв'язками та ступенем структурної близькості слов'янські мови поділяють на три групи: східну, західну і південну. До східнослов'янських мов належать українська, російська та білоруська мови. Українська поширена, окрім України, у Росії, Казахстані, Білорусі, Польщі, Бразилії, Аргентині, Румунії, США, Канаді та ін. країнах. Південнослов'янською за походженням є найдавніша літературна мова слов'ян – старослов'янська, в основу якої, вважають науковці, ліг південномакедонський (солунський) діалект. Нею вперше здійснено в IX столітті Кирилом і Мефодієм слов'янський переклад біблійних текстів. Усі слов'янські мови об'єднуються спільними ознаками, які пояснюються походженням їх з єдиної праслов'янської мови, котра в середині 1 тисячоліття розпалась на окремі діалекти, що лягли в їх основу [5, с. 41-46].

Сьогодні у світі існує тринадцять живих мов слов'янських народів: українська, білоруська, російська, польська, чеська, словацька, верхньолужицька, нижньолужицька,

сербська, хорватська, словенська, македонська, болгарська. У лексичному плані найближчою до української є білоруська мова (84% спільної лексики), потім – польська (70% спільної лексики), словацька (68% спільної лексики) та російська (62% спільної лексики) [5, с. 32-35].

Питання діалогу культур та полікультурності є об'єктом дослідження різних наук, зокрема філософії, етнографії, культурології, соціології, історії, психології. Власне проблема діалогу культурних кодів стала предметом уваги філософів порівняно недавно – з другої половини ХХ ст. Це пов'язано з тим, що на цей час припадає зростання процесів глобалізації, взаємопроникнення, зіткнення культур і цінностей. За таких умов зросло значення діалогу й конструктивної взаємодії різних культур. Філософський аспект цієї проблеми розкрили філософи М. Бахтін та В. Біблер, які власне й розробили наукову концепцію діалогу культур. Єдність національного й загальнолюдського в культурі досліджували відомі українські лінгвокультурологи, зокрема Роман Кісь, Віталій Жайворонок, Олександр Потапенко, Віталій Мойсієнко, Олег Тищенко, Світлана Руденко та ін.

Щодо сучасного українського суспільства, то воно є полікультурним, бо об'єднує людей різних національностей з усіма формами взаємодії та взаємовпливів. На це вказує один із найвидатніших славістів світу С. Грачотті. За його словами, сьогодні українці, з одного боку, мусять зберегти культ коріння, історії, утримати увагу до своїх традицій, а з іншого – дотримуватись ідеї концептуального плюралізму. Тобто вони мають залишатися вірними національному культурному корінню й культивувати концепцію відкритості до діалогу з іншими культурами. Україна, на думку вченого, – це унікальна країна. Вона не є суто Заходом, Північчю, Півднем чи Сходом, а всім разом. Україна є живим прикладом культурного співжиття та співіснування, який може слугувати моделлю для всієї Європи [2, с. 30-32].

Через територію України до кінця ХVІІІ ст. проходили, як наголошує Я. Дашкевич, кілька важливих природних й антропогенних кордонів. За князівських часів українські землі перебували під впливом різних релігійних течій: зі сходу – мусульманство та юдейство (відповідно волзькі болгари і хозари), з півночі – варязьке язичництво, з півдня і заходу – християнство у візантійській і латинській формах.

На руських землях знайшли собі прихисток вірмени, які тікали від ісламського гноблення на батьківщині, вічні мадрівники-євреї тощо. Саме через це давньоруське суспільство відрізнялося відкритістю, широтою міжетнічних контактів та міжнародних зв'язків, а мірилом всього були слов'янські мови [3, с. 513].

Полікультурність сприяла розвитку толерантності, діалогу. Толерантність у цей час, на думку Н. Яковенко, «можна вважати не так результатом продуманої політики, як стихійним наслідком, по-перше, етноконфесійної мовної строкатості населення, а по-друге – політичної кон'юнктури, яка змушувала рахуватися з релігійною традицією більшості мешканців» [5, с. 234].

Отже, можна стверджувати, що українці приречені на толерантність. Така ситуація склалася ще й з об'єктивних причин, зокрема вагому роль відіграло розташування України поміж різноманітними мовно-релігійними центрами впливу.

Яскравим феноменом була мовна комунікація у старій (давній) Україні, населення якої не мало особливих проблем ні з польською, ні з кримськотатарською, ні з молдавською, російською чи турецькою мовами. У програмі Києво-Могилянської академії (до того колегіум) викладали церковнослов'янську, грецьку, польську, латину, німецьку та давньоєврейську мови. Щодо цього український історик та громадський діяч Я. Ісаєвич зазначає, що ерусалимський патріарх Паїсій, відвідавши Київ у 1649 р., відзначав, що викладачі колегіуму навчали своїх вихованців «слов'янській як притаманній їм, латинській як благопотрібній їм, живучим між латинами, і частково грецькій» мов [4, с. 570].

На Запоріжжі також жили представники різних національностей. За словами дослідника історії українського козацтва Д. Яворницького, «на Січі можна було зустріти різні народності, хіба що не з усього світу вихідців, як-от: українців, поляків, литовців, білорусів, великоросів, болгарів, волохів, чорногорців, татар, турків, жидів, калмиків, грузинів, німців, французів, італійців, іспанців, англійців» [4, с. 143]. Вони брали участь у бойових походах, були в числі козацької старшини й навіть дехто ставав гетьманом. Тож очевидним на сьогодні є те, що в сучасному українському суспільстві стосунки між представниками різних культур, етнонаціональних і

релігійних груп мають давню історію, вони будуються, переважно, на основі рівноправності, толерантності, взаємоповаги й визнання рівноцінності кожної з них.

Щодо полікультурного виховання, то безпосередньо інтерес до нього виявляли різні галузі наукового знання ще з давніх часів. Видатний український публіцист, історик, філософ, літературознавець М. Драгоманов (1841-1895) розглядав питання полікультурного виховання в контексті взаємозв'язку та взаємовпливу національного й загальнолюдського. Він вважав, що потрібно прищеплювати дітям любов до батьківщини, традицій свого народу, почуття гордості за свою вітчизну. При цьому, на думку вченого, важливо заохочувати учнів до вивчення інших народів, формувати у них бажання жити в мирі та злагоді з ними. М. Драгоманов підкреслював, що взаємозв'язок між слов'яномовними народами в жодному випадку не повинен означати поневолення одним іншого [5, с. 173-174].

Отже, слов'янські мови в полікультурному просторі України – явище історичне, соціально-побутове й духовне. Воно спрямоване на творення культурної аури людини, виховання в неї поваги до людей іншої національності, поряд з якими вона живе, поваги до їхньої культури, традицій, віри, звичаїв, обрядів тощо.

Список використаних джерел:

1. Болгаріна В.С. Культура і полікультурна освіта. *Шлях освіти*. 2002. № 1. С. 2-6.
2. Грачотгі С. Сила плюралізму. *Тиждень*. 2009. 9 жовт. № 41. С. 30-32.
3. Драгоманов М.П. Чудацькі думки про українську національну справу. *Вибр. праці*: [у 3 т., кн.] / редкол.: В.П. Андрущенко та ін. Київ: Знання України, 2006. Т. 1, кн. 2: Історія. Публіцистика. Політологія / упорядкув. та прим. В.М. Погребенника. 2007. С. 49-194.
4. Ісасвич Я.Д., Максмович М.О. Києво-Могилянський колегіум. *Історія української культури*. У 5 т. Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII століть. Київ: Наук. думка, 2001. С. 564-575.
5. Супрун А.Е., Калюта А.М. Введение в славянскую филологию. Минск, 1981. С. 30-156.

М. П. Мартинов,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
ORCID: 0009-0007-8457-6398

Н. О. Стахнюк,
кандидат філологічних наук, завідувач кафедри
слов'янської філології та загального мовознавства
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
ORCID: 0000-0001-9078-9444

KRAJOBRAZ JEZYKOWY UKRAINY: JEZYK POLSKI W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

Ukraina jest jednym z najbarwniejszych wielojęzycznych krajów na świecie. Jego krajobraz językowy kształtował się na przestrzeni wieków pod wpływem procesów historycznych, kulturowych, gospodarczych i geopolitycznych. Występują tu różne języki, które są zarówno integralną częścią tożsamości narodowej, jak i ważnym źródłem dialogu między różnymi grupami etnicznymi i kulturowymi. Język ukraiński, który zgodnie z Konstytucją Ukrainy jest językiem państwowym, odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu świadomości narodowej i samoidentyfikacji kulturowej. Jest symbolem niepodległości i jedności kraju, mimo że Ukraina jest domem dla wielu innych języków i dialektów. Rolę języka ukraińskiego aktywnie wspiera polityka edukacyjna, medialna i kulturalna państwa.

Ukraińska literatura, muzyka i sztuka są przykładami wpływu krajobrazu językowego na rozwój kulturowy. Jednocześnie tradycje kulturowe innych społeczności etnicznych dodają różnorodności. Na przykład pieśni krymsko-tatarskie, legendy romskie czy kuchnia węgierska zachowują swoją wyjątkowość i są częścią wspólnego dziedzictwa narodowego.

Krajobraz językowy to termin używany w socjolingwistyce do opisu wizualnej reprezentacji języków w danej przestrzeni. Może to obejmować napisy na znakach drogowych, plakatach, reklamach, menu restauracji, reklamach i innych tekstach umieszczanych w miejscach publicznych. Krajobraz językowy odzwierciedla sposób, w jaki języki funkcjonują w społeczeństwie i jak są reprezentowane w życiu codziennym. Jest nie tylko

środkiem komunikacji, ale także symbolem tożsamości kulturowej, etnicznej czy politycznej danego terytorium.

Kluczowe aspekty krajobrazu językowego:

- wymiar oficjalny obejmuje napisy odzwierciedlające politykę językową państwa, np. język państwowy na znakach drogowych lub dokumentach;
- wymiar nieformalny obejmuje teksty tworzone przez osoby lub instytucje, takie jak plakaty reklamowe, graffiti, nazwy sklepów, które mogą być w różnych językach.

Użycie określonego języka na znakach często wskazuje na jego status w społeczeństwie lub popularność wśród ludności. Krajobraz językowy krajów wielojęzycznych często ukazuje współistnienie różnych kultur, co można zaobserwować w regionach wieloetnicznych.

Na Ukrainie krajobraz językowy obejmuje napisy w języku ukraińskim, będącym językiem urzędowym, a także w innych językach, takich jak angielski i języki mniejszości. W dużych miastach, takich jak Kijów czy Lwów, można zobaczyć napisy w języku angielskim, które wskazują orientację na turystę i społeczność międzynarodową. Miejsca zamieszkania mniejszości narodowych mogą mieć oznaczenia w języku polskim, węgierskim, rumuńskim lub innym języku.

Język polski zajmuje szczególne miejsce w krajobrazie językowym Ukrainy, zwłaszcza w tych regionach, które łączą z Polską historyczne, kulturalne i społeczne związki. Jego wpływ jest zauważalny zarówno na terenach przygranicznych, jak i w niektórych dużych miastach, takich jak Lwów, Łuck, Kijów, Kamieniec Podolski i inne.

Historia stosunków ukraińsko-polskich sięga wieków wstecz. W okresie Rzeczypospolitej język polski miał znaczący wpływ na ziemię ukraińskie, zwłaszcza na Ukrainie Zachodniej. Wpływ ten zachował się w toponimii, inskrypcjach architektonicznych, dziedzictwie literackim i tradycjach kulturowych.

W miastach takich jak Lwów i Łuck znajdują się polskie ośrodki kultury, szkoły niedzielne i instytuty, w których używa się języka polskiego. Ich szyldy, plakaty i ogłoszenia wpisują się w krajobraz językowy tych regionów.

Na zachodniej Ukrainie w infrastrukturze turystycznej często używany jest język polski: na szyldach hoteli, kawiarni, restauracji i muzeów. Wynika to z dużej liczby polskich

turystów odwiedzających Ukrainę. Szczególnie Lwów aktywnie integruje język polski w stoiskach informacyjnych, menu i przewodnikach.

Język polski używany jest w kościołach rzymskokatolickich, z których wiele funkcjonuje na zachodniej Ukrainie. Napisy na ścianach kościołów, zapowiedzi nabożeństw i innych wydarzeń religijnych wpisują się w pejzaż językowy.

W przygranicznych miejscowościach, takich jak Ustylug czy Szegyny, język polski można spotkać na znakach drogowych, stoiskach informacyjnych, a także w napisach w sklepach i bazarach.

Język polski na Ukrainie pełni nie tylko funkcję komunikacyjną, ale także kulturową, jest bowiem pomostem pomiędzy dwoma narodami. Jego obecność w krajobrazie językowym podkreśla historyczne powiązanie i nowoczesne partnerstwo Ukrainy i Polski. W ogólnym kontekście językowym Ukrainy język polski zajmuje miejsce niszowe, ale rozpoznawalne. Jej widoczność jest ważnym elementem wielokulturowego bogactwa kraju, szczególnie w regionach, w których polska społeczność ma silne korzenie historyczne i kulturowe.

Ukraina ma wszelkie możliwości zachowania i rozwoju swojej wielojęzyczności. Ważne jest popularyzowanie języka ukraińskiego jako czynnika jednoczącego, przy jednoczesnym poszanowaniu i wspieraniu języków mniejszości narodowych. Edukacja, nowoczesne technologie, projekty kulturalne i dialog między społecznościami są kluczem do harmonijnego rozwoju językowego kraju.

Ukraiński krajobraz językowy stanowi wyjątkowe połączenie dziedzictwa przeszłości i potencjału przyszłości. Jest przykładem tego, jak różnorodność może być podstawą jedności i dobrobytu kulturalnego.

Список використаних джерел:

1. Prokopczuk O. Wschód – Zachód. Pogranicze kultur. Kultura, literaturoznawstwo, językoznawstwo. *Materiały z II Międzynarodowej Konferencji Naukowej*. Słupsk 14-15.09.2000 r., Słupsk: Pomorska Akademia Pedagogiczna. 2001. S. 294-303.
2. Rembiszewska D., Siatkowski J. Nawiązania czy pożyczki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim? Cz. II «Rocznik Sławistyczny» LXVI. 2017. S. 49-101.
3. Мацюк Г. Лінгвістичний ландшафт України як взаємодія мови та ідеології: минуле і сьогодення. *Мова і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 71-82.

4. Чередник Л. Роль лінгвістичного ландшафту у сфері сучасної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія: зб. наук. пр. Одеса: Гельветика, 2021. Вип. 48. Т. 4. С. 121-123.*

Н. Є. Міненкова,
*кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет,
ORCID: 0000-0002-3219-1812*

ROZWAŻANIA WOKÓŁ LUSTRACJI W POLSKICH FILMACH FABULARNYCH

Wśród różnorodnych źródeł, wykorzystanych w badaniach naukowych o lustracji (dokumenty, dane statystyczne, wywiady, etc.) nadal niedocenionym narzędziem jest film fabularny. Uważamy, że ten typ źródła może być dodatkowym instrumentem badawczym w poszukiwaniu odpowiedzi na zawile pytania w rozważaniach o lustracji. Jednak wykorzystanie w rozprawach naukowych takiego typu danych wymaga od naukowca krytycznego podejścia zwłaszcza analizy na temat, co jest faktem historycznym, a co tylko wizją artystyczną. Mimo nieliczności takiego typu badań, szczególnie o lustracji, metoda wykorzystania filmów jest znana i klarownie opisana przez M. Ferro w jego studium monograficznym o kinie i historii (M. Ferro, 2011). Uważając za możliwe posługiwanie się tą metodą i w badaniach o rzeczywistości celem tego studium badawczego jest określenie szczegółów dyskursu wizualnego o lustracji w Polsce.

Do analizy zostały wybrane cztery polskie filmy fabularne zwłaszcza «Psy» w reżyserii W. Pasikowskiego (1992), «Korowód» J. Stuhra (2007), «Rysa» M. Rosa (2008), «Kret» R. Lewandowskiego (2010).

Poprzednie badania dyskursu naukowego o lustracji dają możliwość twierdzić, że:

- 1) lustracja w Polsce była opóźniona i rozciągnięta w czasie;
- 2) miała typ retrospektywny tzn. że była skierowana przede wszystkim do zaprowadzenia historycznej sprawiedliwości;
- 3) spowodowała ciężkie powikłania zarówno jak dla systemu politycznego tak i dla ludzi (Minyenkova, 2016).

Wybrane filmy fabularne klarownie przedstawiają trudne, sporne wątki lustracji, o których np. w latach 90. mało kto miał

odwagę mówić, po 20-30 latach większość ludzi, zwłaszcza młodzież, już nie potrafi coś powiedzieć na ten temat z powodu braku wiedzy. Tak, w kultowym polskim filmie «Psy» reżyser W. Pasikowski sugestywnie wyświetla takie problemy, jak: ofiary lustracji w Polsce w postaci nie tylko ludzi, ale i instytucji politycznych, a także niszczenie dokumentów w procesie transformacji służb specjalnych. Filmy, które zostały nakręcone później «Korowód», «Rysa», «Kret» ujawniają tragedie rodzin dotkniętych tzw. dziką lustracją. Oprócz tych znanych z naukowych i publicystycznych dyskursów wątków w filmach padają nowe tematy zwłaszcza nieaktualność, sztuczność problemu lustracji dla młodzieży (film «Korowód»), tragiczne powikłania dla systemu społecznego, układu rodzinnego przez nowe próby rozliczania się z przyszłością jak na przykład obniżenie/odebranie emerytur byłym współpracownikom służb specjalnych.

Wnioskując, trzeba podkreślić, że analiza dyskursu wizualnego o lustracji umożliwia lepsze rozumienie przebiegu procesów rozliczenia się z przeszłością w Polsce. Obrazowo wskazuje na powikłania wywoływane przez gwałtowne próby rozliczyć sprawców, wyświetla nowe wątki, a więc są dodatkowym źródłem badawczym dla takich trudnych tematów, którym jest lustracja.

Bibliografia:

1. Ferro M. Kino i historia. Wydawnictwo naukowe PWN, 2011. 292 s.
2. Lustracja jak polityczna praktyka postkomunizmu: kontekst Polski i Czeński. *Zbiorowa praca naukowa za wynikamy międzynarodowego kongresu «Czeski badania nad Polską w kontekście Europejskim»* (wie Wrześniu 11-12, 2013, Praga). Warszawa; Praga, 2016. S. 209-218.

I. В. Охоцька,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
ORCID: 0009-0008-1287-9506

Н. О. Стахнюк,
кандидат філологічних наук, завідувач кафедри
слов'янської філології та загального мовознавства
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
ORCID: 0000-0001-9078-9444

JĘZYK POLSKI W PRZESTRZENI MEDIALNEJ UKRAINY

Язык польски займає szczególne miejsce w przestrzeni medialnej Ukrainy, odzwierciedlając bliskie więzi kulturowe, historyczne i społeczne łączące oba kraje. Choć jego wykorzystanie w mediach ukraińskich nie jest powszechne, jest aktywnie reprezentowane w niektórych segmentach przestrzeni informacyjnej, szczególnie w kontekście współpracy z polskimi partnerami, działalności Polonii i branży turystycznej.

Główne kierunki użycia języka polskiego w mediach to:

- media specjalistyczne dla Polonii;
- zasoby medialne w języku polskim powstały w regionach Ukrainy, w których żyją przedstawiciele polskiej mniejszości narodowej. Na przykład: polskie towarzystwa kulturalne wydają periodyki i czasopisma dotyczące dziedzictwa kulturowego, edukacji, religii i współpracy z Polską.

Znanym przykładem jest gazeta «Monitor Wołyński», wydawana w języku polskim w Łucku.

W przestrzeni medialnej pojawiają się programy telewizyjne i radiowe poświęcone polskiej kulturze, językowi i historii. Tego typu projekty często realizowane są w ramach partnerstwa mediów ukraińskich i polskich. Na przykład programy skierowane do Polonii nadawane są we Lwowie i innych miastach zachodniej Ukrainy.

Dzięki rozwojowi stosunków ukraińsko-polskich znaczącą rolę odgrywają wspólne projekty medialne. Polskie kanały telewizyjne (TVP Polonia, TVP Info) są dostępne na Ukrainie za pośrednictwem telewizji kablowej lub platform satelitarnych i

zapewniają dostęp do informacji w języku polskim. Z kolei ukraińskie kanały telewizyjne i publikacje internetowe aktywnie współpracują z polskimi partnerami, wymieniając się treściami.

Język polski jest szeroko stosowany w mediach skierowanych do polskich turystów odwiedzających Ukrainę. Na przykład portale turystyczne, przewodniki, reklamy i sieci społecznościowe publikują treści w języku polskim, aby informacje były bardziej dostępne dla polskojęzycznych odbiorców.

Język polski jest aktywnie reprezentowany na stronach internetowych obsługujących Polonii, projektach kulturalnych czy polskich turystów. Dotyczy to także platform informacyjnych prezentujących relacje ukraińsko-polskie, w szczególności portali takich jak Polonia.org.ua.

We wspólnocie rzymskokatolickiej Ukrainy język polski jest ważnym środkiem komunikacji. Publikacje religijne, platformy radiowe i internetowe wykorzystują go do omawiania spraw duchowych, ogłoszeń i aktualności.

Język polski pełni w ukraińskiej przestrzeni medialnej kilka ważnych funkcji:

- funkcja integracyjna: pełni funkcję narzędzia komunikacji dla Polonii;
- funkcja kulturalna: popularyzuje polską kulturę i historię wśród Ukraińców;
- funkcja komunikacyjna: sprzyja rozpowszechnianiu informacji między Ukrainą a Polską, a także wzmacnianiu więzi dyplomatycznych i kulturalnych.

Biorąc pod uwagę aktywną współpracę Ukrainy i Polski na różnych polach, język polski może rozszerzyć swoją obecność w przestrzeni medialnej Ukrainy. Przyszły rozwój obejmuje: wzrost wspólnych ukraińsko-polskich projektów medialnych, rozszerzanie treści dla turystów i partnerów biznesowych.

Wkład języka polskiego w rozwój medialny Ukrainy jest znaczący.

Po pierwsze, jeste elementem wielokulturowości. Język polski podkreśla wielonarodowy charakter ukraińskiej przestrzeni medialnej, co jest ważne dla zachowania różnorodności językowej i kulturowej.

Po drugie, sprzyja współpracy technicznej. Polskie organizacje medialne pomagają ukraińskim partnerom we wprowadzaniu nowych formatów i technologii w mediach.

Po trzecie, zapewnia wsparcie informacyjne. W sytuacjach kryzysowych, takich jak wojna czy klęski żywiołowe, polskie media aktywnie relacjonują wydarzenia na Ukrainie, tworząc wspólną przestrzeń informacyjną.

Język polski jest używany w ukraińskich środkach masowego przekazu w różnych formatach i obszarach. Jej obecność jest szczególnie zauważalna w regionach zachodniej Ukrainy, gdzie zachowana jest bliskość historyczna i kulturowa z Polską, a także w krajowych i międzynarodowych inicjatywach medialnych.

Warto wymienić publikacje drukowane w języku polskim. Gazeta «Monitor Wołyński» wychodzi w Łucku i jest adresowany do polskojęzycznej publiczności obwodu wołyńskiego. W czasopiśmie publikowane są materiały dotyczące życia Polonii ukraińskiej, wydarzeń kulturalnych, badań historycznych, aktualności z Ukrainy i Polski. «Kurier Galicyjski» (Kurier Galicyjski) – publikacja polskojęzyczna wydawana we Lwowie. Tematyka przewodnia: stosunki ukraińsko-polskie, kultura, historia, turystyka i aktualne wydarzenia w regionie.

Zasoby internetowe, które mają wersję polskojęzyczną to: Polonia.org.ua – portal internetowy Polonii Ukrainy, w którym publikowane są aktualności w języku polskim oraz informacje o działalności polskich organizacji kulturalnych na Ukrainie; Lwow.pl.ua – strona poświęcona polskiej kulturze Lwowa, gdzie publikowane są materiały historyczne, ogłoszenia kulturalne i aktualności w języku polskim.

Także funkcjonują sekcje polskojęzyczne w wielu obiektach turystycznych. Na przykład VisitLviv czy DiscoverUkraine mają polskie wersje treści dla turystów podróżujących po Ukrainie.

Język polski w ukraińskiej przestrzeni medialnej jest przykładem wymiany kulturalnej i wzajemnego wzbogacania się, promującego zrozumienie i współpracę między obydwojma krajami, wykorzystanie nowych formatów cyfrowych w popularyzacji języka polskiego.

Список використаних джерел:

1. Bralczyk J., Majkowska G. Język mediów – perspektywa aksjologiczna. *Język w mediach masowych*. Warszawa, 2001. S. 43-50.
2. Filipczak-Białkowska (red.). *Dyskursy komunikacji medialnej*. Łódź, 2011. 144 s.

3. Grzenia J. Komunikacja językowa w Internecie. Warszawa, 2006. 214 s.
4. Lalewicz J. Telewizja i kształt potocznego świata. *Nowe media w komunikacji społecznej w XX wieku. Antologia* / (red.) M. Hopfinger. Warszawa, 2002. S. 264-274.
5. Nowak P., Tokarski R. (red.). *Kreowanie świata w języku mediów*. Lublin, 2007, 310 s.
6. Pisarek W. *O mediach i języku*. Krakow, 2007, 390 s.
7. URL: <https://monitorwolynski.com/pl>

Т. В. Охріменко,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри східної і слов'янської філології
Київського національного лінгвістичного університету*

ОБРАЗНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОЯВИ МОНЕТАРНОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Відповідно до західноєвропейської традиції, на яку спираються українські дослідники-психологи з аналізу соціокультурного феномену грошових відносин, оперують запозиченими соціо- і психологічними термінами «грошова установка» та «ставлення до грошей», а отже, грошові суспільні відносини розглядаються в якості компонента економічної свідомості, яка формує грошові типи особистості, та – ширше – стають предметом науки економічної психології, яка дозволяє вивчати психічні розлади, пов'язані з грошима, зокрема в юнацькому віці [3, с. 175-183].

У вітчизняних дослідженнях феномену грошових відносин (із залученням синонімічних термінів «монетарні настанови», «монетарні установки», «монетарні цінності», «матеріальні цінності», «монетарні мотиви», «ставлення до грошей») західноєвропейську традицію аналізу зазначеної проблеми розглядають також в контексті глобальних соціальних настанов (в царині соціальної психології) та процесу економічної соціалізації, зокрема молоді, яка відзначається особливостями «неконструктивного» чи «конструктивного» ставлення до грошей [3, с. 175]. Педагоги-психологи наполягають на актуальності піднятої проблеми, позаяк гроші й досі залишаються закритою темою для нашого суспільства, тому для вивчення ставлення молоді до грошей доцільно використовувати проєктивні та асоціативні методики зі шкалою оцінювання [2, с. 6].

В сучасній економічній психології України широко застосовується поняття «монетарності». Психологічний зміст цього поняття розглядається як «система монетарних цінностей і норм поведінки, монетарних соціальних установок і стереотипів особистості» [5, с. 189-195], що вводить аксіологічно марковане економіко-соціо-психологічне явище монетарності та суміжні соціально-етико-психологічні явища монетарних і матеріальних цінностей в коло лінгво-соціокультурних констант феномену грошових відносин в рамках національно-мовної картини світу.

Українські дослідники з психології підприємництва в психологічний аспект феномену грошей включають вплив грошей на людину, її ставлення до них та відносини з іншими людьми, які пов'язані з грошима. Стверджують, що без грошей людина не може встановити ефективні відносини з оточуючими, а гроші без людини не мають цінності [1]. Отже, підтверджуємо формулювання поняття грошей як ефективних соціальних відносин, а власне феномен ставлення до грошей можна розглядати як суб'єктивно-селективне інтерпретування соціального явища грошових відносин із подальшим формуванням та зміною уявлення про гроші у свідомості, із динамікою його мовної об'єктивації та соціопсихологічного прояву у грошовій поведінці.

Феномен грошей як економіко-соціо-психологічне явище, як соціальне уявлення, вербалізований продукт і сакральний символ – суперечливі і багатоликі. У свідомості українських респондентів ставлення до грошей є морально-суперечливим (гроші оцінюються як ДОБРО і як ЗЛО) [2, с. 12-13], що може відповідати характеру сприйняття грошових відносин у рамках загально-концептуальної картини світу людства.

Як показали результати соціопсихологічних досліджень ставлення до грошей молоді України [5], по-перше, монетарним настановам належить значне місце у структурі базових переконань особистості, по-друге, спрямованість сучасної особистості українського соціуму на матеріальні досягнення, орієнтацію на зовнішні мотиватори активності та атрибути привабливості, перевагу практичних та матеріальних досягнень над духовними цінностями (такими, як гуманне суспільство, творча самореалізація, пізнавальний інтерес), меркантильний інтерес, прагматизм, орієнтацію на утилітарність – прагнення мати користь, вигоду [5], що

може відповідати не суто українським реаліям, а загальним принципам глобалізованого ринково-споживацького суспільства та сучасної картини світу.

Зазначається, що матеріальні винагороди мотивують молодих людей, коли вони відчують, що їх поведінка призводить до деяких зовнішніх результатів, таких як гроші, подарунки, матеріальні заохочення (в економічній психології з цього приводу використовуються терміни «зовнішня мотивація», «матеріальні спонуки», «відчужена» і «обачлива включеність», «дегальна слухняність», «потреба сили» і «потреба безпеки») [5]. Це прагнення української молоді до кар'єри та матеріального забезпечення може сприйматися як своєрідна відповідь на зниження рівня життя, зростання соціальної нерівності, обмеження можливостей соціального просування і самореалізації (там само), а отже, може формувати й національно-специфічні концептуальні прикмети, константи актуальної картини світу українця.

Відповідно до результатів соціологічного дослідження різних вікових верств України, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» [4], можна сформувані конотативно-концептуальну частотну схему розміщення мовно-ментальних елементів (в тому числі концептуальних метафор) феномену грошових відносин в мовній картині світу українця. Меліоративної конотації стосуються індексовані «Рейтингом» такі концептуальні утворення: ГРОШІ – ЦЕ СВОБОДА І БЕЗПЕКА (індекс 1,9), ГРОШІ – ЦЕ СТАТУС І ВЛАДА (індекс 1,7), ГРОШІ ВИМАГАЮТЬ КОНТРОЛЮ І ЕКОНОМІЇ (індекс 1,4), ГРОШІ – ЦЕ ІМІДЖ І ПОВАГА (індекс 0,5, причому третина респондентів не згодні з цим твердженням). За відсотковими показниками «Рейтингу» меліоративна конотація стосується таких концептуальних одиниць: ГРОШІ – ЦЕ ВАЖЛИВО (90%), ЗАОЩАДЖЕННЯ – ЦЕ БЕЗПЕКА (87%), ГРОШІ – ЦЕ ДОБРЕ (85%), ГРОШІ – ЦЕ СТАТУС (82%), ГРОШІ – ЦЕ ВЛАДА (80%), ГРОШІ – ЦЕ СВОБОДА І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ (79%), ГРОШІ – ЦЕ МОЖЛИВОСТІ (71%), ЧАС – ЦЕ ГРОШІ (64%), ГРОШІ – ЦЕ НАЙГОЛОВНІШЕ В ЖИТТІ (46%, і майже стільки ж – 41% – не визнають цю тезу), ГРОШІ ДОПОМАГАЮТЬ У ДРУЖБІ (40%, однак 43% у це не вірять). Пейоративної конотації: ГРОШІ – ЦЕ КОРІННЯ УСІХ БІД (32%, при цьому 48% не згодні з даним твердженням), ГРОШІ – ЦЕ ЗЛО (27%, тоді

як 52% не погодились з цим), ГРОШІ – ЦЕ НЕПРИСТОЙНО (16%, водночас 68% так не думають) [4, с. 3-4].

Віковий розподіл ставлення до грошей українців має свої особливості: молодші мешканці України, порівняно зі старшими, втричі частіше поділяють думку, що гроші – це імідж і повага. Вони готові працювати понаднормово задля отримання додаткового заробітку. Старші українці вдвічі частіше погоджуються з тим, що гроші – це зло (близькість традиційної архаїчної та спільнослов'янської картини світу). Ідея про те, що гроші слід економити і контролювати, більш близька старшому поколінню. В Україні констатують великий відсоток старших респондентів, які вважають, що бідним бути соромно, а багатим бути не соромно (паралельно із українцями похилого віку архаїчного світосприйняття) – констатуємо протирічну мовно-ментальну рису, що вирізняє картину світу старшого покоління українців. Однак соцдослідження занотувало й іншу рису людей похилого віку – чим старші респонденти України та чим вищі їх доходи, тим більше серед них тих, яким зароблених грошей достатньо [4, с. 3-4].

Мета нашого дослідження стало виявлення психологічних рис ставлення до грошей у молодому віці з проєкцією на монетарну поведінку студентської аудиторії України.

За зразком вище зазначеного соціопсихологічного дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», актуальна психолінгвістична методика передбачала проведення асоціативного експерименту на слово-стимул ГРОШІ з метою отримання найближчої, найшвидшої словесної реакції від українських студентів I року навчання.

Наприкінці аудиторного заняття з культури усного і писемного мовлення викладач запропонував студентам-полоністам I курсу факультету східної і слов'янської філології КНЛУ (загалом 8 студентів віком від 18 до 20 років, із них 7 студенток і 1 студент) коротке письмове опитування з метою надання найпершого слова-реакції на слово-стимул ГРОШІ. Студентські відповіді (зі збереженими іменами) виявилися неповторними:

Катя – *банк* (поруч зі словом намальовано смайлик, що щиро сміється).

Вероніка – *робота*.

Ніка – *можливості*.

Віка – цінність.
Карина – важливість.
Єлизавета – щастя.
Максим – достаток.

Асоціативний експеримент допоміг зробити такі висновки:

- 1) підтверджено той факт, що студентська молодь України, порівняно зі старшим поколінням, частіше розглядає гроші у позитивній, меліоративній конотації та в рамках універсальних концептуально-метафоричних моделей: ГРОШІ – ЦЕ ВАЖЛИВО; ГРОШІ – ЦЕ МОЖЛИВОСТІ; ГРОШІ – ЦЕ ДОБРО, ДОСТАТОК, БЛАГОПОЛУЧЧЯ. Відповідно, проєкцією на монетарну поведінку буде намагання молоді працювати активно, навіть понаднормово задля отримання великого чи просто додаткового заробітку;
- 2) концептуальна метафора ГРОШІ – ЦЕ РОБОТА входить до ширшої і здавна сформованої у західноєвропейському суспільстві метафори ЧАС І ПРАЦЯ – ЦЕ ГРОШІ;
- 3) ГРОШІ – ЦЕ БАНК утворює зрозумілу, реалістичну метонімію на позначення збереження, схову матеріальних благ (гроші як предмети > місце зберігання таких цінних предметів);
- 4) наявність в опитуваної групі «Рейтингу», як і в студентській аудиторії I курсу, концептуальної метафори ГРОШІ – ЦЕ НАЙГОЛОВНІШЕ В ЖИТТІ, ЦЕ ЩАСТЯ сприяє негативному, викривленому психологічному утворенню явища грошового фетишизму, при якому грошові стосунки розглядаються не як інструмент, а як основна мета життя та пошук щастя через збагачення.

Рекомендації: у спілкуванні зі студентами викладачеві варто акцентувати на перспективі матеріальних можливостей заробітку в результаті отримання професії викладача і перекладача, однак треба проводити й коректувальну програму з навчання конструктивного, інструментального ставлення до грошей та залучати до обговорення результатів монетарної поведінки у межах родини.

Список використаних джерел:

1. Гусева О.Ю., Легомінова С.В., Воскобоева О.В. та ін. Психологія підприємництва та бізнесу. Київ: ДУТ, 2019. 257 с.
2. Зубіашвілі І.К. Ставлення до грошей студентської молоді: моральнісний аспект. *Актуальні проблеми психології*: збірник

наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. Т. XI. Соціальна психологія. Вип. 6. Кн. I. С. 361-363.

3. Нікітіна О.П. Дослідження психологічних компонентів ставлення до грошей в юнацькому віці. *Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Серія: Психологія*. Харків: ХНПУ, 2010. Вип. 33. С. 175-183.
4. Особливості ставлення українців до грошей. Дослідження. Соціологічна група «Рейтинг». 21.03.2017. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/osobennosti_otnosheniya_ukraincev_k_dengam.html.
5. Шамне А.В. Ставлення до грошей, монетарні установки і цінності сучасної молоді України. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 1. С. 189-195.

В. Печеніна,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету східної і слов'янської філології
Київського національного лінгвістичного університету*

HISTORIA I FOLKLOR JAKO ELEMENTY TWORZENIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ W TWÓRCZOŚCI WISŁAWY SZYMBORSKIEJ

Tożsamość narodowa to świadomość inności i odrębności wobec innych nacji i narodów oraz poczucie przynależności do swojego narodu. Poczucie to jest zwykle kształtowane przez czynniki narodotwórcze, takie jak: wspólne terytorium, pochodzenie etniczne, organizacja polityczna w postaci państwa, historia i tradycja, religia i wyznanie, gospodarka, integracja społeczna, kultura. Problematyką tożsamości narodowej zajmują się badacze wielu dziedzin nauki, zaczynając od socjologii bądź psychologii, wciąż do historii oraz politologii. Warto zauważyć, że niezbędną rolę w aspekcie kulturowym tworzenia tożsamości narodowej odgrywają folklor i wątki historyczne w literaturze [5].

Przede wszystkim, historia występuje jako fundament tożsamości narodowej w literaturze, zawierając ważne wydarzenia, postacie i idee oraz będąc podstawą dla wielu literackich narracji. Tak, na przykład, w czasie zaborów polski powieści historyczne współczesnych autorów podkreślały waleczność i wartości kraju, wzmacniając duch narodowy oraz dając nadzieję na odzyskanie niepodległości.

W ten sam czas folklor występuje elementem kultury ludowej, jest nośnikiem tradycji i wartości danej społeczności. Ludowe motywy w literaturze były głównie wykorzystywane do przedstawiania duchowego bogactwa narodu i jego związku z naturą. Wspaniale posługiwała się folklorem w swojej twórczości np. Maria Konopnicka, która łączyła w swoich dziełach elementy kultury ludowej z polską rzeczywistością, nadając literaturze charakter społeczny i narodowy [3].

Wielu znanych polskich poetów i pisarzy odnosił się w swojej twórczości do wyżej wymienionych elementów historycznych i folklorowych. W tym nieco bardziej ciekawą w tym przypadku jest twórczość Wisławy Szymborskiej, laureatki Literackiej Nagrody Nobla. Ta poetka nie odwoływała się w swojej poezji bezpośrednio do narodowej historii i kultury ludowej w sposób tradycyjny, ale pośrednio eksplorowała te tematy poprzez refleksję nad naturą pamięci, tożsamości i związku jednostki z historią. Ta kwestia w twórczości poetki jest przedstawiona w sposób bardziej subtelny i filozoficzny [4].

W poezji Szymborskiej wątki historyczne są ukazywane w kontekście przeżytych tragedii i absurdów, które miały wpływ na losy narodów i osobnych ludzi. Na przykład w wierszu «Obóz głodowy pod Jasłem» poetka subtelnie nawiązuje do wojennych doświadczeń Polski i stawia pytanie o narodową tożsamość w kontekście cierpienia, opowiadając historię o zapomnianych ofiarach głodu, którzy zginęli w anonimowości. Innym przykładem jest wiersz «Fotografia z 11 września», w którym poetka sięga do wydarzenia historycznego, które ogólnie nie jest związane z Polską, ale wciąż jest uniwersalnym wyrażeniem uczuć związanych z tragedią, pokazując kruchość ludzkiego życia. Taka poezja Szymborskiej zachęca do refleksji nad tym, jak historia, zwłaszcza pełna trudnych doświadczeń, wpływa na postrzeganie tożsamości narodowej. Szymborska często posługiwała się ironią i dystansem wobec wielkich wydarzeń historycznych, co nadawało jej poezji głębię oraz uniwersalność. Wiersze takie jak «Koniec i początek» ukazują absurd historii oraz nieustanną potrzebę ludzi do zapominania o przeszłości i odbudowywania wszystkiego na nowo, co jest częścią narodowej, lecz i ludzkiej kondycji. Ironia służy poetce do zadawania pytań o to, co pozostaje z historii i jaką ma ona wartość dla kolejnych pokoleń [1].

Motywy ludowe też nie są wprost wykorzystywane w poezji Szymborskiej, chociaż da się dostrzec odzwierciedlenia

ludowych wierzeń i rytuałów w jej podejściu do tematu losu. Wiersze poetki przypominają, że elementy ludowej filozofii mogą być źródłem mądrości i skromności. W utworach Szymborskiej można odnaleźć podobny sposób myślenia, do przysłów i powiedzeń ludowych, które odzwierciedlają skromność oraz pokorę wobec życia i historii. W wierszach takich jak «Pochwała złego o sobie mniemania» czy «Możliwości» zauważamy prostotę, a także humorystyczne i refleksyjne spojrzenie na życie, które często przywodzi na myśl ludową mądrość. Poetka odwołuje się też do zwyczajności życia w obliczu wielkich wydarzeń, co przybliżyła jej poezję do ludowego podejścia do historii, które często postrzega ją jako coś, co wpływa na życie prostego człowieka w nie zawsze zrozumiały sposób [2].

W poezji Szymborskiej narodowa tożsamość przeplata się z refleksją o jednostkowej tożsamości i doświadczeniu. Poetka wskazuje, jak życie jednostek splata się z narodową historią, jednocześnie pozostając od niej w pewnym dystansie. W wierszach takich jak «Przemówienie w biurze znalezionych rzeczy» poetka dotyka tematu przypadkowości życia i przemijalności – elementy te są wpisane w los narodu i jednostki, a ich refleksja pozwala dostrzec związek jednostki z większą wspólnotą. Szymborska unika patosu w przedstawianiu narodowych tematów, lecz mimo to jej poezja odnosi się do problemów uniwersalnych, takich jak przemijanie, pamięć i przynależność, które mają znaczenie dla każdej tożsamości narodowej, w tym polskiej.

W podsumowaniu zaznaczymy, że twórczość Wisławy Szymborskiej w subtelny sposób odnosi się do historii i elementów tradycji, podkreślając kruchość pamięci i paradoksy ludzkiej kondycji. Poetka poprzez refleksję nad historią i ludzką naturą buduje bardziej uniwersalną, a zarazem głęboko przemyślaną wizję o tożsamości – zarówno jednostkowej, jak i narodowej. Choć nie wykorzystuje bezpośrednich motywów ludowych, jej podejście do życia i historii przypomina niekiedy filozofię ludową, opartą na dystansie, pokorze i głębokim rozmyśleniu.

Bibliografia:

1. Legeżyńska A. Pamięć i historia w twórczości Wisławy Szymborskiej. *Pamiętnik Literacki*. 2006. № 2. S. 121-136.
2. Balcerzan E. Folklor w poezji Szymborskiej – krytyczna reinterpretacja. *Twórczość*. 2001. №7. S. 43-57.

3. Kornacka-Skwara E. Tożsamość narodowa w świetle przemian kulturowych. *Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*. 2011.
4. Szpakowska M. Poezja Wisławy Szymborskiej: Literatura i świadomość historyczna. Warszawa: Wydawnictwo IBL PAN, 2005.
5. Kmieciak P. Tożsamość narodowa i patriotyzm współczesnych Polaków. 2016.

М. П. Плахтій,
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри політології та філософії
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

ДМИТРО ЧИЖЕВСЬКИЙ – ВИКЛАДАЧ ЛОГІКИ

Дмитро Чижевський займає визначне місце в історії української філософії, а його внесок є одним з найважливіших у контексті розвитку української інтелектуальної традиції ХХ століття. Д. Чижевський був одним з основоположників вивчення історії української філософської думки. Він працював на перетині філософії, літературознавства та культурології, що дозволило йому створити унікальні дослідження, які відображали взаємозв'язок філософії з літературною і культурною традицією. Його глибокі роздуми про спадщину української філософії, а також вплив європейських філософських течій на українську думку дозволили розкрити багатогранність і складність цієї традиції.

Д. Чижевський привернув увагу до особливостей славистичних традицій, поєднуючи історичний, філософський і культурологічний підходи. Значні здобутки Д. Чижевського в історії української гуманітарної думки можемо простежити завдяки появі ряду публікацій українських дослідників. У останні роки бачимо чимало досліджень, які стосуються біографії, напрацювань у галузі філології та філософії. Нашу увагу, однак, привернув підручник Д. Чижевського «Логіка» 1924 року, який раз по раз згадувався у бібліографії ученого, утім донедавна жоден науковець не обрав його предметом свого розгляду та дослідження. Цей підручник вийшов друком у Празі у видавничому товаристві «Сіяч» при Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова у кіль-

кості 100 примірників і є літографічним виданням конспекту лекцій із логіки, прочитаних у згаданому університеті. Видання є повністю україномовним, що дає можливість науково окреслити побудову логіко-філософських ідей автора, а також підкреслити значення логічної освіти для формування молодого української інтелігенції у діаспорі. Оцифрування цього рідкісного документа відкрило широке поле для досліджень логіко-філософських ідей Д. Чижевського.

Важливо нагадати про ґрунтовну філософську освіту Д. Чижевського, яку від здобув навчаючись на історико-філологічному факультеті Київського університету Св. Володимира. Після захисту дипломної роботи молодий учений був залишений для підготовки до професорського звання на кафедрі філософії Київського університету.

Д. Чижевський починаючи з 1921 р. і до кінця життя перебуває в еміграції. Упродовж 1922-1923 рр. Д. Чижевський вивчав філософію та логіку в університетах Гейдельберга та Фрайбурга (Німеччина) у таких відомих мислителів, як: Е. Гуссерль, М. Гайдеггер, Р. Кронер, Г. Ріккерт, К. Ясперс та ін. У 1923 р. він був запрошений на посаду лектора на кафедрі філософії Українського високого педагогічного інституту в Празі (Чехо-Словаччина), де викладав філософію та логіку. «Це були роки віддані вдосконаленню власного філософського рівня (у 1921-1924 рр. він студіював філософію у Гейдельберзькому та Фрайбургському університетах під керівництвом К. Ясперса, Е. Гуссерля та М. Гайдеггера) та напруженій творчій праці у Празі (1924-1932 рр.), Галле (1932-1945 рр.), Гарварді (1949-1956 рр.) й Гейдельберзі (з 1956р. до кінця життя)» [1, с. 110].

Найважливішими центрами українського академічного життя в еміграції були: Український вільний університет (УВУ) та Український високий педагогічний інститут імені М. Драгоманова (УВПІ). Український вільний університет (УВУ) у 1921 р. налічував 702 студенти (420 – на філософському факультеті та 282 – на факультеті права і суспільно-економічних наук), серед них 42 жінки. Найбільшою була кількість студентів у 1923 р. – 874 студенти [7, с. 27]. Малотиражні видання професорів інституту відіграли величезну роль у розвитку освіти, адже за відсутності спеціальних українських підручників для вищої школи були основними джерелами для навчання. Тож, безперечно, під-

ручник Д. Чижевського, опублікований українською мовою є визначальним науковим джерелом цього періоду.

Аналіз змісту підручника проведений у роботі «Логічні погляди Дмитра Чижевського» [3]. У даній розвідці ми хочемо підкреслити унікальність цього підручника, його значення у освітньому просторі українського академічного життя в еміграції. Авторські лекції Д. Чижевського виявляють його прагнення до поєднання філософського знання із формальними основами логіки. Підручник має добре структурований матеріал і включає багато прикладів та завдань для виконання. Окрім того, історико-філософські зауваження Д. Чижевського займають значну частину підручника.

В Україні примірник зазначеного підручника Д. Чижевського можемо знайти у Львівській бібліотеці НАН ім. В. Стефаника, на «на титульній сторінці примірника цієї книги олівцем зафіксовано, що це є «націоналістичское издание» [2]. Класифікація радянською владою зазначеного підручника з логіки як націоналістичного змусив нас ретельніше переглянути більш ніж триста сторінок у пошуках підтвердження цього факту. Із прикрістю мусимо відзначити, що найбільш націоналістичним у підручнику є українська мова. Серед великої кількості залучених ученим прикладів та створених завдань про українськість ми можемо зауважити лише за вживаннями понять: «Гетьман Скоропадський», «Гетьман Дорошенко», «Тарас Шевченко», «нація», «українець», «історія України», та суджень: «Дехто з нас був у Києві», «Дехто з українців не є підданими УСРР», тощо. Утім, для радянської влади вживання понять «нація» та «українець» певно й були маркерами націоналізму як і, зрештою, українська мова. Наприкінці підручника автор звертається до читачів з проханням відшукувати логічні приклади й задання «з української літератури, української науки й українського фольклору!» [4, с. 297]. «Ця праця може бути тільки спільним ділом усіх, хто у цьому зацікавлений» – зазначає Д. Чижевський.

В історії української гуманітарної думки ім'я Д. Чижевського посідає визначне місце. Вивчення історико-філософського та логічного доробку Д. Чижевського розкриває його наукову багатогранність, ґрунтовну філософську освіченість, орієнтацію у нових напрямках розвитку логічної науки. За конспектами його лекцій із логіки ми простежуємо нама-

гання підготувати студентів до інтеграції у загальноєвропейський науковий простір. Вивчення логіки завжди було пропедевтикою не лише для філософського знання, але й для підготовки до наукової діяльності у будь якій галузі. Вагоме значення логіки чітко розумів Д. Чижевський.

Список використаних джерел:

1. Горський В. Фундатор історико-філософського українознавства: [Дмитро Чижевський]. *Філософська думка*. 2004. № 6. С. 110-118.
2. Дуцяк І. Українська книга з логіки в західній Україні. *Палітра друку*. 1999. № 6. С. 65.
3. Плахтій Маріанна. Логічні погляди Дмитра Чижевського. *Гуманітарні візії*. 2024. Т. 10. Число 1. С.13-17. DOI: <https://doi.org/10.23939/shv2024.01.013>
4. Чижевський Д. Логіка. Курс лекцій. Прага: СІЯЧ, 1924. 332 с.
5. Янцен В. Про деякі проблеми і парадокси сучасного чижевськознавства (історія філософії; творчість Чижевського; вивчення творчості). *Філософська думка*. 2010. № 6. С. 68-78.
6. Ясь О. Чижевський Дмитро Іванович [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2013. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Chyzhevskiy_D
7. Universitas Libera Ucrainensis: 1921-2011 / упорядники: У. Пацке, М. Шафовал, Р. Яремко. Український Вільний Університет. 2011. Серія: Varia. Ч. 56. С. 27. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3477/file.pdf>

В. В. Ринда,
*асистент кафедри слов'янської філології та
загального мовознавства
Кам'янець-подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ЗАСІВ ЗБАГАЧЕННЯ МОВИ

На сучасному етапі питання лексичних запозичень виходить за суто мовні межі та набуває соціолінгвістичного значення, оскільки наукові, економічні і культурні контакти між народами сприяють тому, що в мові з'являються запозичення, які є цілком виправдані. Запозичення – один з небагатьох лінгвістичних термінів, який визначається на основі його соціолінгвістичних характеристик. Автори словника лінгвістичних термінів Д.І. Ганич та І.С. Олійник дають таке визначення: «Запозичення – звернення до лексичного фонду інших мов для визначення нових понять і предметів, при чому часто самі ці поняття і предмети разом з їх назвами засвоюються від інших народів» [1, с. 82]. Запозиченням варто вважати, не лише слово, що потрапило до мови, а таке слово, яке потрапивши у мову–реципієнт, почало функціонувати як лексична одиниця в якій-небудь сфері людської діяльності на певному етапі історичного розвитку мови-реципієнта, закріпилось у її лексичному складі як член певного поля, який взаємодіє з іншими учасниками цього поля. Результати мовних контактів часто називатимуться запозиченими одиницями, широко розуміючи цей термін і називаючи ним елементи іншомовного походження на певному рівні і незалежно від структурної ієрархії, коли вони є результатом процесу взаємодії мов.

Відомо, що лексика – найдинамічніше підсистема мови. Мовознавці пояснюють високу проникність лексичного запасу для іншомовних впливів тим, що він ніколи не може в актуальному складі відобразити усю безкінечність місця людини у пізнанні навколишнього світу. Можливо, саме тому, лексико-семантичні ряди мови завжди налаштовані на появу певних інновацій.

Запозичення можна розглядати як наслідок взаємозбагачення словника, що відбувається, як уже зазначали вище, завдяки економічним, соціальним та політичним від-

носинам. Тому дослідження з даного питання стають дедалі актуальнішими. Адже збільшення, зміна лексичного фонду відбувається досить інтенсивно. На думку професора Станіслава Дубіша найбільшою частиною запозичень в польській мові становлять саме лексичні. Жодна мова не є винятком. Особливістю мовного розвитку є постійне зростання обсягу запозиченої лексики.

Варто зазначити, що нові слова підлягають процесу фонетичної, флексійної та словотвірної адаптації. Саме таким чином адаптовані польською були запозичення з готської, німецької і чеської мов. Вони стосувались як предметів щоденного вжитку, так і справ, які пов'язані були з економікою та організацією суспільного життя. Наприклад: *deska* (готська), *chleb* (готська), *berło* (чеська). Безпосередньо з чеської мови була адаптована основна частина християнської лексики. Найбільшу групу запозичень становлять саме лексичні запозичення.

Питання, пов'язані із запозиченнями це доцільність їх використання. Перша ситуація – називання речей і явищ, які не існували до даного моменту, але які потрібно назвати. Ці запозичення виконують функцію збагачення мови. В більшій мірі джерелом нових слів є англійська мова. Англійські слова часто використовуються як скорочення деяких іменників, що служить економії мови. Причиною є те, що більшість польських відповідників стовідсотково не передають значення того, що хочемо переказати співрозмовнику.

Варто зауважити, що, можливим є використання польського слова. Повинні взяти до уваги, що не завжди можемо повною мірою використати потенціал польської або іншої мов. До прикладу, замість слова «*survival*» можна вжити слово «*obóz przetrwania*». Відбувається, на нашу думку, це, між іншим і тому, що використанням «англіцизмів» хочемо виглядати «більш престижними». У випадку, коли, «*wydarzenie*» є більш відповідним, ніж «*event*» або «*meeting*». Активізація використання запозичень пов'язана почасти з еволюційними процесами, хоча й частково зафіксовані у лексикографічних та інших виданнях. Демонстративною сферою можна вважати лексику, пов'язану з оргтехнікою та «безеквівалентні» на момент запозичення лексеми такі як: «байт», «браузер», «веб-камера», «веб-сайт», «дисплей», «драйвер», «інтерфейс», «онлайн», «провайдер», «принтер», «лайк», «логін», «монітор», «процесор» та ін. [3].

За Е. Хаугеном, запозичення – це спроба мовця відтворити в одній мові навички, що були засвоєнні ним як носієм іншої мови. Відповідно, запозичення полягає у відтворенні моделей однієї мови в іншій, при цьому характер даного відтворення може бути неоднаковим на різних мовних рівнях.

За У. Вайнрайхом запозичення варто розглядати як початкову форму інтерференції мов в умовах двомовності. Проте не вважаємо, що запозичення є «непростим перенесенням послідовності фонем з однієї мови в іншу» [6, с. 47].

Отож, можна зробити висновки, що результатом процесу лексичного запозичення є нова лексична одиниця мови-реципієнта, яка функціонує в ній, поступово входячи до її словникового складу. Основною ж причиною лексичного запозичення вважаємо необхідність отримати мовні засоби для позначення нових предметів і явищ. Відомо, що обрана тема буде актуальною в будь який період і етап існування суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
2. Есенова Е.Й., Калинич І.Й., Бойтор В.Ю. Лексичне запозичення як засіб збагачення словникового складу мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 34. Т. 28. № 1. С. 151-156.
3. Коробова. Новітні англійські запозичення у сфері високої технологій в сучасній українській мові. 2013. С. 141-148. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2 S21P03-=FILA=&2 S21STR=rsev 2013 2013 21\]](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2 S21P03-=FILA=&2 S21STR=rsev 2013 2013 21]).
4. Ropa A. O najnowszych zapożyczeniach w języku polskim. *Poradnik językowy*. 2016-2017 r. URL: <http://poradnik-jezykowy.uw.edu.pl>
5. Stanisław Dubisz. Uniwersalny słownik języka polskiego. Т. 1-4. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003.
6. Weinreich U. Languages in Contact. The Hague: Mouton, 1970. P. 148. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1273846>

Н. М. Сліпачук,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германських мов
і зарубіжної літератури
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

**СПЕЦИФІКА БРИТАНСЬКОГО ГУМОРУ:
АНАЛІЗ КОМЕДІЙНИХ ПРИЙОМІВ
У СЕРІАЛІ «ЛІТАЮЧИЙ ЦИРК МОНТІ ПАЙТОНА»**

Гумор, як і будь-який інший аспект культури, відображає унікальні цінності, уявлення та соціальні структури певної нації. Комедійне світосприйняття унікальне тим, що може служити як інструментом критики соціальних проблем, так і засобом зміцнення групової ідентичності через спільне сміхотворне сприйняття реальності. Кожен народ створює свої характерні гумористичні техніки, які дозволяють як підкреслити національні риси, так і самоіронічно осмислити власні культурні особливості.

На відміну від інших культур, де гумор часто має більш прямолінійний характер, британський стиль вирізняється витонченістю, делікатністю і підкресленою саркастичністю. Британський гумор набув міжнародного визнання саме завдяки поєднанню інтелектуальних алюзій, іронії та самоіронії. Такий підхід підсилює образ британців як людей, які дотримуються стриманості навіть у комедійних контекстах, залишаючись вірними культурним традиціям ввічливості та інтелектуалізму.

Таким чином, гумор виконує важливу функцію культурного віддзеркалення та надає можливість зрозуміти національні особливості певної країни. У цьому контексті, британський гумор, і зокрема сатиричний підхід серіалу «Літаючий цирк Монті Пайтона», створений у 1960-70-ті роки, є яскравим прикладом того, як національний характер знаходить вираз у комічних формах, утворюючи унікальне поєднання сарказму, самоіронії та культурних алюзій.

Сарказм і завуальована іронія в «Монті Пайтоні» є ключовими елементами, які британці використовують, щоб висміяти соціальні недоліки або бюрократію. Такий підхід дозволяє уникати прямого засудження і залишатися в межах стриманої, ввічливої манери, що властива британській

культури. Наприклад, у скетчі «Міністерство дурних прогулянок» саркастично висміюється безглуздість бюрократичних інституцій і абсурдність державного апарату. Діючи у стриманій, офіційній манері, персонажі створюють комічний ефект, натякаючи на те, що навіть серйозні інституції часто займаються беззмістовними речами. Це підсилює іронічне сприйняття формальності, притаманне британцям, та дає можливість глядачам побачити комедію через соціальну призму.

Абсурд і свідоме порушення логічних послідовностей, як у скетчі про «Мертвого папугу», відображають британське прагнення до інтелектуальних розваг і самовираження через нестандартний погляд на речі. Автори свідомо порушують причинно-наслідкові зв'язки, створюють діалоги, засновані на логічних суперечностях, і перетворюють очевидні факти на абсурдні твердження. У цьому скетчі клієнт повертає до магазину мертвого папугу, на що продавець наполягає, що птах насправді живий. Діалог розгортається наступним чином:

Клієнт: Цей папуга здох! Він лежить нерухомо і не дихає!

Продавець: Ні, ні, ні – він просто спить.

Клієнт: Спить?! Він здох, не дихає і його очі закотилися!

Продавець: Ну, він може бути трохи втомленим після довгого польоту [3].

Тут ми бачимо відверте порушення причинно-наслідкових зв'язків – очевидні ознаки смерті птаха трактуються продавцем як цілком нормальний, природний стан. Логіка здорового глузду повністю ігнорується заради підтримання абсурдного діалогу. Пізніше діалог набуває ще більш парадоксального характеру:

Клієнт: Цей папуга помер! Він здох!

Продавець: Ні, він просто відпочиває!

Клієнт: Померти – це не те саме, що відпочивати! Це означає, що він більше ніколи не літатиме!

Продавець: Ну, він просто дуже, дуже відпочиває [3].

Тут ми бачимо використання замкненого кола в логіці – смерть птаха трактується як «дуже глибокий сон». Будь-які спроби клієнта повернути діалог у русло здорового глузду ігноруються продавцем, який наполягає на абсурдній інтерпретації очевидних фактів.

Ще однією рисою серіалу є комічне поєднання історичних і сучасних контекстів, що створює різкий контраст між минулим і теперішнім. Автори серіалу вводять у сучасні ситуації персонажів з інших епох, граючи на анахронізмах для посилення комічного ефекту. Наприклад, у сценах із Королем Артуром і лицарями Круглого столу сучасні ситуації співіснують із середньовічними реаліями, створюючи унікальну комедійну атмосферу. Така гра з часом і контекстом відображає високу культурну освіченість авторів та аудиторії, підкреслюючи глибину інтелектуального гумору.

Загалом, «Літаючий цирк Монті Пайтона» доводить, що гумор є важливим інструментом для вираження та вивчення національної ментальності. Це дослідження засвідчило, що комедійні прийоми серіалу не лише розважають, але й виконують функцію культурного маркера, дозволяючи глибше зрозуміти особливості британського національного характеру та культурної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Савіна Ю.О. Особливості сприйняття англомовного гумору як проблема перекладознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 38. Т. 1. С. 161-164. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/-archive/v38/part_1/42.pdf
2. Tebbe T. The funny side of the United Kingdom. Analysing British humour with special regard to John Cleese and his work. Munich: GRIN verlag, 2007. 17 p.
3. Monty Python. The Dead Parrot sketch. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4vuW6tQ0218>
4. Monty Python. The Ministry of Silly Walks sketch: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iV2ViNJFZC8>

A. Stolarczyk,
*doktor nauk humanistycznych,
nauczyciel języka polskiego,
lektor języka polskiego jako obcego, wychowawca
Toruńskie Technikum Informatyczne*

LITERACKA NAGRODA NIKE W ODSŁONIE GLOTTODYDAKTYCZNEJ

Anna Jellonek i Katarzyna Wyzga zauważają:

Komunikacja na pierwszym poziomie może być przekazem jakiejś wiadomości, rozkazu, informacji i potwierdzeniem, że się odebrało tę informację. Na następnym [...] to rozmowa angażująca tylko niektóre obszary psychiki jednostki. Na trzecim poziomie komunikacja może być wieloaspektowym spotkaniem [...]. Jest to doświadczenie partnera, które zaczyna się od obcości, a prowadzi do bliskości. [2, s. 129]

Drugi wyróżniony w przytoczonym fragmencie poziom komunikacji odpowiada lekturze szkolnej. Podejmowane przez uczniów działania na tekście angażują określone zdolności poznawcze mające pomóc w odczytaniu dzieła. Z kolei sytuacja trzeciego poziomu dowodzi, że po lekturze odbiorca staje się osobą współodpowiedzialną za doznania wywołane spotkaniem z tekstem kultury.

Niniejszy szkic to próba udowodnienia na przykładzie literackiej Nike istnienia wskazanych wyżej etapów poznania w glottodydaktyce. Dołączam do niego również autorskie ćwiczenia, które mogą zostać wykorzystane w pracy lektora.

JEDNOŚĆ W WIELOŚCI.

W edukacji polonistycznej, także – w nauczaniu języka polskiego jako obcego, mówiąc/pisząc o literackiej Nike (przymiotnik «literacka» implikuje tu odniesienie do szerokiej tradycji słowa pisanego), należy wskazać co najmniej trzy Nike. Pierwsza to grecka Nike z Samotraki, bogini zwycięstwa – ewokuje pierwszy poziom (od)czytania: wiedza o tradycji antycznej pozwala zidentyfikować (nazwać) postać i przypisać jej cechy dominujące. Druga to Nike usytuowana w historii narodu polskiego (Nike lokalna) – Nike na rozdrożu z wiersza Zbigniewa Herberta [1]:

Najpiękniejsza jest Nike w momencie
kiedy się waha
prawa ręka piękna jak rozkaz
opiera się o powietrze
ale skrzydła drżą (ww. 1-5)

Nike autora *Struny światła* wpisuje się w drugi poziom odbioru: świadomość tego, kim jest i co symbolizuje, pozwala zauważyć dysonans poznawczy w sposobie przedstawienia bohaterki: Nike pełna niepokoju o los młodego żołnierza to Nike-matka: zalękniona i pełna obaw, rozumie, że nie zmieni biegu przeznaczenie i może tylko (a może – aż) pobłogosławić dziecko ojczyzny gotowe za nią poświęcić swoje życie.

Trzecia literacka Nike w przestrzeni nauki języka polskiego to nagroda: najwyższa polska gratyfikacja artystyczna przyznawana od 1997 roku. Ta Nike reprezentuje trzeci poziom komunikacji: synteza treści dosłownych (Nike jako symbol zwycięstwa – tu: nagrodzonego i słowa pisanego jako narzędzia obrazowania), pogłębionych (triumf konkretnego utworu literackiego to okazja do czytelniczego okiełznania świata przedstawionego utworu i ukonstytuowania treści w tradycji kultury) oraz tego, co określam tu mianem indywidualizacji, czyli poszukiwania detalu i wyjątkowości utworu.

W nawiązaniu do śródtytułu pragnę jeszcze podkreślić, że nagroda Nike przyznawana jest w kategoriach: ocena Kapituły / głosowanie (z pisemnym uzasadnieniem) Czytelników.

ćwiczenie 1.

Proszę przyjrzeć się rzeźbie Nike z Samotraki. Czego jej brakuje? Spośród wymienionych poniżej związków frazeologicznych proszę wybrać ten, który Twoim zdaniem najlepiej obrazuje sytuację Nike z wiersza Zbigniewa Herberta. Dlaczego?

- a) [coś] nie mieści się w głowie;
- b) mieć głowę na karku;
- c) bić/walić głową w/o mur;
- d) mieć urwanie głowy;
- e) [ktoś] suszy [komuś] głowę.

źródło: [strona internetowa:] <https://www.national-geographic.pl/historia/>, (dostęp: 2 listopada 2024 r.)

komentarz: Uczeń/Student nazywa brakującą część ciała (głowa), ćwiczy użycie dopełniacza liczby pojedynczej, poznaje/utrwała znaczenie oraz użycie wybranych związków frazeologicznych, rozwija myślenie przyczynowo-skutkowe, uzasadnia swoje zdanie w odniesieniu do wyglądu (Nike) i metaforyki związku *mieć głowę na karku*.

BLIŻEJ NIKE.

Historia nagrody Nike obejmuje już dwadzieścia siedem lat – ogłoszenie nazwiska zwycięzcy odbywa się w pierwszą niedzielę października. Długą listę otwiera Wiesław Myśliwski (dwukrotny zdobywca Nike), przedstawiciel prozy nurtu wiejskiego, zamyka ją Urszula Koziół z tomikiem wierszy *Raptularz*.

ćwiczenie 2.

Proszę przeczytać fragment rozmowy Piotra Szewca z Wiesławem Myśliwskim [4, s. 138], a następnie stworzyć katalog słów, które spełniają Twoim zdaniem kryteria polubienia ich przez pisarza (zdanie podkreślone). Proszę uzasadnić swój wybór.

– *Mógłby pan wymienić kilka słów, które lubi pan najbardziej?*

– *Nie mam katalogu słów, które lubię. Prawda, że nigdy się nad tym nie zastanawiałem. Lubię słowa, które zmieniają standardy językowe. Lubię słowa, które odświeżają zdanie, pogłębiają je, nadają mu inny wymiar. [...]*

Z kolei wspomniany *Raptularz* Urszuli Koziół to liryczna zaduma nad kondycją jednostki w świecie, w którym tym, co nas i ten świat określają jest czas. Poetycki zbiór nawiązuje swoim tytułem do brulionu z zapiskami. O ile jednak obecne w tradycji polskiej raptularze: świętokrzyski Świętosława Krawczyńskiego oraz zakochanych Jana Sztautyngera to zbiory anegdot, a – w przypadku tego drugiego – traktowane z przymrużeniem oka złote myśli (o miłości, zmienności charakteru i wyzwaniach, jakie uczucie stawia na naszej drodze) na każdy dzień roku, o tyle tomik Urszuli Koziół zawiera liryczne notatki poważne, niekiedy z gorzką refleksją – by przypomnieć tylko fragment *Apokalipsy przedświętojańskiej* z tomu z 1963 r., otwierający nagrodzony zbiór. Odwrócony czas, bo autorka przywołuje utwór o końcu świata, czynię przedmiotem kolejnego zadania rozwijającego umiejętności percepcyjno-recepcyjne odbiorcy uczącego się języka polskiego.

ćwiczenie 3.

Proszę zapoznać się z utworem:

Tempus fugit

Czas zawczasu

pograżać się w sobie

czas

zdażyć na czas

czas mieć czas

zanim

strąci nas w beczas

bo poniewczasie

będzie za późno na cokolwiek [3, s. 28]

3.1.

Proszę zapisać na linii czasu terminy, które go określają:

zawczasu, poniewczasie, beczas:

uwaga: w pracy można wykorzystać elektroniczną wersję *Słownika języka polskiego* (sjp.pwn.pl) – usytuowanie na linii czasu pozwoli zidentyfikować zakres słów;

3.2.

Proszę przedstawić czas w formie figury geometrycznej i uzasadnić swój wybór.

komentarz: uczeń/student rozwija umiejętność myślenia wizualnego oraz syntezy przedmiotowej: figura geometryczna stanowi obrazowe wyjaśnienia rozumienia kategorii czasu.

3.3.

Proszę przygotować plan pracy kwartalnej, w którym uwzględniysz działania podejmowane zawczasu oraz wykonane poniewczasie.

komentarz: Uczeń/Student utrwała nazewnictwo (tu: podział roku na kwartały), nazywa i zapisuje czynności (wykonywane rutynowo: codzienne, także – zawodowe, planowane); wyjaśnia skutki działań podjętych poniewczasie i zawczasu.

ZAPROSZENIE.

Nagroda Nike przyznawana jest autorom żyjącym. Lista dwadzieścioro nominowanych, spośród których zostaje wyłoniona finałowa «siódemka», zostaje opublikowana na przestrzeni maja-października. Warto zachęcić uczniów / studentów do zespołowego udziału w głosowaniu na Nike.

Można to zrobić w dwojnasób: albo przez zaproponowanie / zgłoszenie swoich kandydatów spośród książek wydanych w minionym roku (w grupie – i tę listę porównać później z decyzją Jury) lub zagłosować na swojego literackiego faworyta z wyłonionych siedmiu pozycji i zredagować pisemne uzasadnienie wyboru. Dla autora najtrafniejszego wyjaśnienia przypisanego książce zwycięskiej w głosowaniu Czytelników przewidziano nagrodę. Oczywiście obie formy czynnego udziału (niezależnie od tego, czy wyłącznie na użytek wewnętrzny czy z zamysłem przesłania recenzji) wymagają znajomości utworu. Przyjemnej lektury w 2025!

Bibliografia:

1. Herbert Z. Nike która się waha. URL: <https://fundacjaherberta.com/biblioteka-herberta/wiersze/nike-ktora-sie-waha/>, (dostęp: 31 października 2024 r.).
2. Jellonek A., Wyzga K. Komunikowanie się jako spotkanie osób. *Człowiek, kultura, edukacja* / pod red. M. Reut. Wrocław, 1995. T. 2.
3. Kozioł U. Tempus fugit. Tejże, *Raptularz*. Warszawa, 2023.
4. Szewc P. Wolność i współczucie: rozmowy z pisarzami: Stanisław Barańczak, Michał Głowiński, Julia Hartwig, Paweł Herz, Urszula Kozioł, Zygmunt Kubiak, Jacek Łukasiewicz, Ryszard Matuszewski, Wiesław Myśliwski, Marek Nowakowski, Kazimierz Orłoś, Jarosław Marek Rymkiewicz, Adrianna Szymańska. Kraków 2002.

Д. В. Ступенко,
*студентка факультету східної
та слов'янської філології
Київського національного
лінгвістичного університету*

JĘZYK NASTOLATKÓW W NOWYCH MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH (NA PRZYKŁADZIE TIKTOKU)

Nowoczesne media społecznościowe, takie jak TikTok, mają znaczący wpływ na komunikację nastolatków, kształtując nowe praktyki językowe i normy społeczno-kulturowe. Platforma, która umożliwia użytkownikom tworzenie i udostępnianie krótkich filmów, stała się popularnym sposobem wyrażania siebie i komunikacji wśród nastolatków. Prowadzi to do powstawania nowych słów, zwrotów i konstrukcji językowych, które szybko włączane są do codziennej komunikacji młodych ludzi.

Problem polega na tym, że tradycyjne podejścia do badania mowy nastolatków nie uwzględniają szybko zmieniających się warunków tworzonych przez media społecznościowe. TikTok tworzy nowe konteksty dla komunikacji, co może prowadzić do zmian w normach językowych, pomysłach na naukę i relacjach między uczniami i nauczycielami. Wymaga to badań uwzględniających wpływ mediów cyfrowych na praktyki mowy, tożsamość i wartości kulturowe młodych ludzi.

Celem badania jest analiza wpływu TikTok na kształtowanie się szkolnego dialektu, w tym nowych nazw nauczycieli, przedmiotów i ocen, a także zmian w postrzeganiu wyglądu itp. Badanie ma również na celu określenie, w jaki sposób platforma kształtuje nowe normy językowe i odzwierciedla zmiany społeczno-kulturowe w życiu nastolatków.

Dlatego też badanie języka nastolatków w kontekście TikTok jest ważne dla zrozumienia obecnych trendów w praktyce językowej, a także dla analizy zmian w relacjach społecznych i wartościach kulturowych nastolatków. Badanie to ma potencjał, aby stać się podstawą do dalszych badań w dziedzinie językoznawstwa, socjologii i filologii, biorąc pod uwagę dynamiczny charakter rozwoju mediów cyfrowych.

Poprzez szybkie rozprzestrzenianie się informacji i nowych form komunikacji, młodzi ludzie aktywnie przekształcają swoją mowę poprzez różne aspekty, a mianowicie:

1. Adaptacja językowa nastolatków następuje w wyniku nowych warunków komunikacyjnych, co przejawia się w używaniu nieformalnego i zabawnego języka. Młodzież modyfikuje nazwy przedmiotów szkolnych oraz nauczycieli, np. zamieniając «matematyka» na «matma», «nauczyciel informatyki» na «pixel», co czyni je bardziej atrakcyjnymi [3].
2. Zapożyczanie z innych języków, zwłaszcza angielskiego, jest charakterystyczną cechą języka nastolatków. TikTok zapewnia dostęp do różnorodnych treści, w wyniku czego słowa takie jak «oldscul», «pov» i «kick» są aktywnie wprowadzane do codziennej komunikacji, wzbogacając słownictwo i tworząc nowe kody kulturowe [1, c. 163-164].
3. Skracanie słów i zwrotów w mowie nastolatków wynika z dążenia do zwięzłości i wydajności. Używanie skrótów, takich jak «komp» czy «LOL», «OCB», «esy», pozwala na

szybka komunikację, co spełnia wymogi nowoczesnej komunikacji [1, c. 163, 3].

4. Skojarzenia są ważnym elementem słownictwa nastolatków. Używanie terminów związanych z memami lub popularnymi filmami na TikTok pozwala młodym ludziom szybko komunikować emocje i stany społeczne, tworząc nowe markery kulturowe, na przykład: sigma, kraszer [2].

Wpływ TikToka na szkolną gwarę nastolatków jest złożonym zjawiskiem, które obejmuje liczne transformacje językowe. Współcześni nastolatki aktywnie używają dostosowanych wyrażań, które odzwierciedlają ich styl komunikacji i charakter. Sieci społecznościowe, takie jak TikTok, kształtują nowe kody kulturowe i normy językowe, ponieważ zapożyczenia z innych języków, takich jak angielski, wzbogacają ich słownictwo o terminy i wyrażenia, które stają się częścią codziennej mowy. W szczególności skracanie słów i zwrotów pozwala nastolatkom komunikować się szybciej i wydajniej, co jest ważnym aspektem w dzisiejszym środowisku informacyjnym.

Ponadto powiedzenia nastolatków, które pojawiają się na TikTok, służą jako pomost do wyrażania emocji i tworzenia więzi społecznych. Odzwierciedlają one specyficzne wartości młodych ludzi, pokazując, w jaki sposób język może być środkiem kształtowania tożsamości grupowej. Te elementy języka nastolatków są nie tylko sposobem komunikacji, ale także odzwierciedleniem współczesnych realiów społeczno-kulturowych, które wymagają nowych form ekspresji. Zatem badanie języka nastolatków w kontekście TikTok pozwala nie tylko zrozumieć jego dynamikę, ale także określić, w jaki sposób platformy cyfrowe wpływają na komunikację i interakcje społeczne młodych ludzi w ogóle. Nowatorstwo tego badania polega na włączeniu nowoczesnych mediów do badania gwar młodzieżowych, ponieważ nie tylko poszerza horyzonty badań lingwistycznych, ale także stwarza interesujące możliwości analizy nowych praktyk językowych. Sugeruje to, że język młodzieżowy stale ewoluuje i aby go badać, konieczne jest dostosowanie metodologii do współczesnych realiów komunikacji cyfrowej.

Bibliografia:

1. Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość. 2008. T. 5. S. 157-169.
URL: https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Gdanskie_-

[Wizje i rzeczywistosc/Studia Gdanskie Wizje i rzeczywistosc-r2008-t5/Studia Gdanskie Wizje i rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169/Studia Gdanskie Wizje i rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169.pdf](http://Wizje_i_rzeczywistosc/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169/Studia_Gdanskie_Wizje_i_rzeczywistosc-r2008-t5-s157-169.pdf) (data dostępu:[29.10.24]).

2. Stankiewicz K. Podręczny słowniczek mlodomowy. URL: <https://culture.pl/pl/artykul/podreczny-sloowniczek-mlodomowy> (data dostępu: [27.10.24]).
3. Zgokowa H. Gwara uczniowska szkolna w poszukiwaniu inspiracji. URL: <https://rjp.pan.pl/konferencje-i-dyskusje-naukowe/1357-gwara-uczniowska-szkolna-w-poszukiwaniu-inspiracji-prof-halina-zgokowa> (data dostępu: [02.11.24]).

A. P. Уварова,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти факультету іноземної філології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

ВІДБИТОК ІСТОРИЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПОДІЙ У РОМАНІ «ЛЯЛЬКА» БОЛЕСЛАВА ПРУСА

У 1890 році у Варшаві виходить роман Болеслава Пруса «Лялька», який відображує суспільні та історичні зміни у Польщі другої половини XIX століття. Читаючи цей твір, можна чітко зрозуміти соціально-політичний стан у Варшаві так як автор подає у своєму романі життя аристократії, середнього класу та простих людей і те як історичні події впливають на них.

Аналізуючи ситуацію XIX століття, можна виділити багато ключових ситуацій, які вплинули також на устрій Польщі. Постать Наполеона Бонапарта і його послідовників та їхній вплив на світ можуть бути яскравим прикладом. Після закінчення правління француза та незрозумілі політичні інтриги у Франції, у Варшаві все ще залишаються бонапартисти, які чекають все своє життя нового Наполеона, який зможе знову відновити справедливість та порядок у світі й в Польщі зокрема.

Образ цих бонапартистів втілений в родині Ігнація Жецького та й у ньому самому. У «Щоденнику старого продавця» чітко видно в якому середовищі зростав Жецький і що збереглося в його пам'яті: «На стінах у тітки висіло багато святих; та скільки б їх не було, однак портретів Наполе-

она, якими батько оздоблював свою кімнату, було більше. Був там один Наполеон у Єгипті, другий під Ваграмом, третій під Аустерліцом, четвертий під Москвою, п'ятий в дні коронації, шостий у славі слави. Коли тітка, ображена такою кількістю світських картин, почепила на стіні мідне розп'яття, батько, – як він казав, – щоб не образити Наполеона, купив собі його бронзове погруддя й також примістив у себе над ліжком» [1]. Батько Жецького був ярим бонапартистом та патріотом своєї батьківщини і, незважаючи на свою хворобу, з нетерпінням очікував новий прихід імператора, хоча його ж друзі в цьому вже почали сумніватися. Помер батько Ігнація доволі символічно – пан Рачек повідомив про появу нового Наполеона. Ця новина втішила чоловіка, але після цього він помер зі словами, які були адресовані Жецькому: «Пам'ятай!.. Усе пам'ятай...» [1]. Пан Ігнацій встиг розчаруватися в сучасних реаліях свого життя, тому він сподівається, що Наполеон IV візьме все у свої руки. Але цього не станеться.

Окрім прихильників дому Бонапартів у романі є люди в яких політичні переконання ґрунтуються на діяльності Отто фон Бісмарка, Леона Гамбетти, Бенджаміна Дізраелі або ж на засадах соціалізму.

Не варто й забувати про російську політику на теренах Польщі. Протягом століття польські землі перебували в складі російської імперії, тому там часто були повстання проти російської монархії. Саме в одному з цих повстань (Січневе повстання 1863 р.) бере участь головний герой роману Станіслав Вокульський як один із учасників повстанського загону. Але всіх противників режиму карають, тому поляка відправляють в заслання в Сибір, а саме в Іркутськ. Також у романі згадується російсько-турецька війна 1877 р. так як Станіслав вирушив до Болгарії, щоб заробити більше грошей.

У романі автор вдало показує нам суспільство Варшави і те як воно є неоднорідним. Розглядаючи твір, ми приділяємо велику увагу до функціонування різних класів у торгово-промисловому центрі Польщі. Польські аристократи в романі постають як люди які втрачають свою могутність і тепер лише показують свою перевагу на іншими класами й цікавляться своїм збагаченням. Прикладом типових польських аристократів виступає сім'я Ленцьких, а

саме Ізабелла Ленцька. Дівчині завжди діставалось все найкраще й вона завжди була в центрі уваги. Болеслав Прус чітко описав світогляд Ленцької: «Якби її хто-небудь серйозно запитав: що таке світ і що таке вона сама, панна Ізабелла, безумовно, відповіла б, що світ – це зачарований сад, а вона – богиня або німфа, втілена в людську подобу». На думку Ізабелли люди з нижчого класу є гріховними так як мають робити таку тяжку працю, а вона, у свою чергу, є прекрасним янголом, який має наглядати за ними.

Звісно ж, Ленцька не є тим ангелом, тому що вона називає простих працівників страшними людьми і боїться їхньої праці та дій і характеризує нижчий світ як «безнадійна прірва Вулкану». Але піком такого недбалого або ж ненависного відношення до людей з не її кола спілкування є відношення Ізабелли та Станіслава. Ми бачимо як вона зневажливо ставиться до нього та його роботи. У творі є багато прикладів, де дівчина характеризує Станіслава як «лише купець» і створює ситуації, у яких чоловік виглядає дивно.

Життя простих людей у романі показано трагічно. Усі ці політичні події, які відбувалися на території Польщі вдали їм великих збитків. Простий люд у романі здебільшого перебуває на низькому соціально-економічному рівні. Вони змушені боротися за виживання в умовах значної нерівності та економічної експлуатації. Це яскраво видно на прикладі ремісників, дрібних торговців і робітників, які часто працюють за мізерні заробітки. Люди просто є залежними від більш заможних представників суспільства та практично не мають шансів поліпшити своє становище, але навіть при такій ситуації залишаються людьми: «– Жінка потроху пере білизну, але таким людям, що не мають багато чим платити, а я – отак... Відуємо, пане... та не ми перші, не ми останні. Ще оце поки піст, то потішаєш себе: сьогодні буду постити за померлі душі, завтра, щоб пам'ятати, що Ісус Христос нічого не їв, а післязавтра задля того, щоб Господь подолав зло».

Роман «Лялька» став своєрідним дзеркалом XIX століття й автору вдалося розкрити багато суспільно-значущих тем і проблем, які були важливими в Польщі того часу.

Список використаних джерел:

1. Лялька – Болеслав Прус, повний текст твору. *Бібліотека української літератури УкрЛіб*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/-world/printit.php?tid=11484> (дата звернення: 10.11.2024).

2. Lalka (powieść) – Wikipedia, wolna encyklopedia. *Wikipedia, wolna encyklopedia*. URL: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Lalka_\(powieść\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Lalka_(powieść)) (дата звернення: 10.11.2024).

М. Ю. Чікарькова,
*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри філософії та культурології
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

ІГРОФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Ми живемо у добу, яку часто називають Інтернет-епохою, ерою комп'ютерних революцій або онлайн-технологій тощо. Так, Ч. Гір, один із фундаментальних дослідників культури ХХ-ХХІ ст. вважає, що саме «цифра» («цифровість»; в оригіналі – digitality) виступає чітким маркером сучасної культури, який вирізняє її від попередніх [3, р. 16].

Дигіталізація тісно пов'язана з процесом гейміфікації, коли навчання завдяки цифровим технологіям може перетворюватись на гру. Нерідко дослідники зосереджуються на перевагах гейміфікації (ігрофікації) навчання [див., напр.: 1]. Утім, вона містить у собі не лише нові можливості, але також і викликає нові проблеми.

Почнемо з того, чому саме зараз в освіті всього світу запанував тренд ігровізації навчання. Справа в тому, що у ХХІ столітті цифрові технології настільки поширилися і вийшли на такий рівень, що традиційна парадигма освіти тепер не виглядає настільки ефективною, як раніше: викладач з «оповідача», який має доступ до системи знання й транслює його іншим, тепер перетворюється на креативну особистість, котра має зацікавити учня й не стільки переказувати йому інформацію, скільки навчити того шукати її, верифікувати, систематизувати тощо.

Концепція інформації у сучасному навчальному процесі також переосмислюється. Так, Дж. Сіменс говорить про кардинально нову концепцію навчання – коннективізм (connectivism), в якій навчання – це «насамперед мережево-сформований (network-forming) процес» [4, р. 15], й інформація тут є ключовим чинником. Процес навчання у циф-

рову епоху – це процес побудови мережи на різних рівнях: мережі нейронних зв'язків у мозку, мережі соціальних зв'язків у процесі навчання, мережі гіперпосилань тощо. Основним тут стає, з його точки зору, пошук інформації, а знання вибудовується у процесі побудови мережі зв'язків (network of connections). Гра дає можливість будувати більшу кількість зв'язків на різних рівнях, і сприяє імерсивності (зануреності) у навчальний процес.

Утім, досвід впровадження ігровізації у навчання розвіяв міф про нібито повну імерсивність й її неухильну ефективність. Імерсивність може виявитися доволі умовною – чергування ігор може швидко втомити студентів або перетворити навчальний процес на суцільну гру, без отримання необхідних результатів навчання. Якщо уявити, що кожний викладач використовує різні типи ігор (кожна зі своїми правилами), то це втомлює й виснажує студента ще більше. Спокуса перетворити навчання на гру призводить до того, що самі заняття можуть проходити дуже цікаво, але виникне проблема оцінювання такого виду активностей. Очевидним рішенням тут може бути розробка навчальних ігор, прив'язаних до конкретного предмету, але це – дуже часозатратний процес, і не всі викладачі володіють відповідними навичками.

З нашої точки зору, серед основних переваг ігровізації можна назвати наступні. Насамперед це урізноманітнення форм роботи: адже одна з найбільших проблем сучасної освіти – її консервативний характер; це нудьга й використання методів викладання, які вже давно не відповідають сучасним реаліям. Ігрофікація дає можливості майже безкінечні: розробка квестів по темі (як в аудиторії, так і цифрових), віртуальні експерименти та екскурсії, використання різноманітного реквізиту (кубики Блума та ін.) тощо. Головне – не розгубитися у цьому різноманітті. Гейміфікація навчання дозволяє підвищити мотивацію студентів. О. Ткаченко, крім того, відзначає такі позитивні аспекти ігрофікації, як: підвищення якості навчання та результативності, стимулювання творчості, покращення якості комунікації суб'єктів навчання тощо [2, с. 308]. Гра також нерідко дає змогу краще «розкритися» тим студентам, яких зазвичай не чути в аудиторії, оскільки вона знімає проблему психологічних бар'єрів. Крім цього, гра нерідко дає можливість студентам проявляти більшу креативність.

Водночас гейміфікація не спроможна замінити собою традиційне навчання, а лише може виступати його доповненням. Ігри самі по собі не здатні замінити такі перевірені століттями вже форми, як диспут, есе, усна відповідь тощо. Перетворення аудиторії на ігрову площадку містить значні ризики того, що програма не буде опанована в повному обсязі, а необхідні компетентності не повністю сформулюються. Отже, важливо тут пам'ятати про збереження балансу, не піддаючись спокусі використання гри як єдиного джерела для мотивації до навчання.

Список використаних джерел:

1. Кравець Н.С. Етапи створення гейміфікованої системи для використання в навчальному процесі ВНЗ. *Вісник ХДАК*. 2017. Вип. 50. С. 198-206.
2. Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 11. С. 303-309.
3. Gere Ch. *Digital Culture*. London: Reaktion Books, 2008. 248 p.
4. Siemens G. *Knowing Knowledge*. Lulu.com, 2006. 176 p.

О. Г. Шаповал,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов
і зарубіжної літератури
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

ІСТОРИОСОФСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ В. ГОЛДІНГА

Твори англійського прозаїка Вільяма Голдінга (1911-1993), визнаного класика літератури ХХ століття, з погляду часової віднесеності охоплюють усю історію людства. Дія його романів, повістей розгортається в доісторичному минулому («Спадкоємці», 1955, «Клонк-Клонк», 1971), у Давньому Єгипті («Бог Скорпіон», 1971), у Стародавній Греції («Подвійна мова», 1993), у Римській імперії («Надзвичайний посол», 1956), у середньовічній Англії («Шпиль», 1964), в епоху наполеонівських воєн (трилогія «До краю землі», 1980-1989), під час Другої світової війни («Злодюжка Мартін», 1956, «Вільне падіння», 1959). Разом із тим багато дос-

лідників не схильні називати його твори історичними. Як зазначає П. Кроуфорд, «історизоване прочитання романів Голдінга тривалий час ігнорувалося літературознавцями», оскільки загальним місцем було уявлення про позачасовий характер його притч [5, с. 2-3]. Так, Г.В. Бреуніг наполягає на тому, що зображене автором, зокрема, в романі «Спадкоємці» – це «результат уяви», і основний зміст зосереджено на дослідженні людської свідомості [2].

Разом із тим, з кінця минулого століття з'являється низка досліджень (С. Коннора [4], С. Онеги [9]), у яких твори Голдінга починають розглядатися як «історизований метароман» або «історична розповідь», що постає під впливом постмодерного переосмислення значущості класичної історіографії, тож «не прагне презентувати історичну правду, а її завдання полягає у створенні понять для діалогу чи конструкції коду між минулим та сьогоденням» [4, с. 164]. У зв'язку з цим видається актуальним вивчення історизованих творів Голдінга, з метою визначення особливостей його історіософських поглядів.

У творах Голдінга немає видатних історичних подій, герої не є реальними особистостями, які вплинули на хід історії, як це було в історичних романах В. Скотта. Персонажі В. Голдінга вигадані, розповідь ведеться точкою зору або від імені одного з героїв, чії вчинки, мова, світогляд завжди зумовлені соціокультурними особливостями відповідної епохи. Наприклад, у романі «Спадкоємці» письменник намагається передати особливості мови неандертальців, що представляє «наступний щабель після експресивних звуків» [8, с. 72]. У листах пастора Коллі простежується вплив церковної схоластики, а містер Тальбот розмірковує, подібно до героїв літератури XVIII століття (роман «Ритуали плавання»). Тож можна сказати, що Голдінг прагне реконструювати потік свідомості людини певної історичної епохи.

Задум же історизованих творів письменника завжди пов'язаний із роздумами з приводу певного загадкового факту історії, якому англійський прозаїк дає нову інтерпретацію у світлі власних уявлень про природу людини. Зокрема, роман «Спадкоємці» написаний під впливом враження, спричиненого археологічним відкриттям: в есе «Розкопки зображень» («Digging for Picture», 1965) письменник згадував про археологічний пошук, під час якого було виявлено скелет жінки, найімовірніше, вбитої. Знахідка на-

лежала до прадавніх часів і стала ще одним аргументом, що підтвердило уявлення автора про те, що «людство воює проти себе в безперервній війні» [1, с. 34]. Також твір було створено як спростування «Нарисів історії цивілізації» Г.Дж. Веллса, де історія людства постає як неминуха, поступальна еволюція. Притча «Шпиль» присвячена обставинам створення одного з найвидатніших соборів Англії, розташованого на батьківщині письменника в Солсбері. За визнанням автора, роман написаний як реакція на «Барчестерські хроніки» Е. Троллопа, в яких не розкривається «значення речей» [6, с. 164]. Під час підготовки до видання повісті «Бог-скорпіон» Голдінг «вказував на те, що зі скорпіоном асоціювався фараон Нармер, перший володар Верхнього і Нижнього Єгипту. Знаменита плита, виявлена 1898 року в Хіраконполісі, за припущенням Голдінга, є першим пресрелізом, на якому зображено, як Нармер пильно роздивляється ряди захоплених бранців» [3, с. 251]. Це свідчення біографа письменника Дж. Кері дає змогу інтерпретувати повість як твір про становлення тиранічної влади. Нарешті, історія пастора Коллі з «Ритуалів плавання» також має документальне підґрунтя. Коментуючи роман, Голдінг говорив, що його вразили життєписи ХІХ століття, що містять факти дивних безпідставних смертей. Як приклад він наводив долю англійського поета Артура Геллама, епізод про смерть моряка, описаний у щоденниках В. Бланта про подорож герцога Веллінгтона до Індії. За словами письменника, «Ритуали плавання» «були спробою вигадати обставини, які привели людину до того, що вона може померти від сорому» [цит. за: 10, с. 148].

Звертаючись до найрізноманітніших періодів людської історії, Голдінг обирає виняткові обставини, що складаються в кризові періоди зміни епох, коли сутність людської природи проявляється найяскравіше. Саме такий матеріал дає змогу авторові відповісти на питання, що хвилює його найбільше: «Що таке людина, якою є людина під поглядом небес» [6, с. 199]. У романі «Спадкоємці» відображено перехід від часу неандертальців до ери «людини розумної»; події робінзонади «Злодюжка Мартін» віднесено до Другої світової війни; дія роману «Шпиль» розгортається в ХІV столітті, що стало перехідним часом від Середньовіччя до Відродження; морська трилогія присвячена епосі наполеонівських війн, коли відбувається остаточне розставання з про-

світницькими ідеалами; у «Подвійній мові» відбитий занепад античної цивілізації, а разом з ним і втрата віри в могутність давньогрецьких богів. Переломні етапи в історії – це час, коли колишні ідеали і цінності зруйновані, а ідеології, віри, що відповідає новим умовам, ще не склалися. У подібні періоди людська особистість приречена на самотійний пошук відповідей на питання про те, що є Бог, людське існування, яка мета буття. У такій ситуації перебуває і людина ХХ століття, чим і зумовлений відбір автором історичного матеріалу.

Голдінг висловлює побоювання з приводу того, що логіка розвитку європейської цивілізації спрямована до самознищення. Але водночас він визнає існування в історії людства і прямо протилежної тенденції: «Наскільки глибоко ми можемо досягнути історію, ми виявляємо, що в людини два призначення: здатність убивати і віра в Бога» [цит. за: 1, с. 106]. Майже в кожному романі герої опиняються перед необхідністю заново визначити, що є Бог, яке духовне підґрунтя всього суцього. Так, свій релігійний культ створюють «нові люди», намагаючись впоратися зі страхом перед навколишнім світом, у притчі «Спадкочемці». Подібним чином поведуться і учасники морської подорожі в трилогії «До краю землі», протиставляючи могутності морської стихії цілу систему різноманітних ритуалів: традиційне богослужіння, язичницький обряд ініціації та наукові методи самовизначення в часі й просторі. Питання про істинну віру постає і перед настоятелем середньовічного монастиря Джосліном («Шпиль»). Героїнею останнього твору Голдінга «Подвійна мова» є жриця дельфійського храму Арієка, все життя якої присвячене служінню Аполлону і прагненню ідентифікувати божественне.

Шляхи і причини звернення до богошукання можуть бути різні. Нерідко підґрунтям створення релігійного культу є прагнення людини вплинути на навколишній світ за допомогою магічних дій, утвердити своє панування і велич. Але у творах Голдінга представлена і ціла галерея героїв (неандертальці («Спадкочемці»), Натаніель («Злодюжка Мартін»), пастор Коллі («Ритуали плавання»)), чий релігійні переживання засновані на любові та бажанні відчувати свою причетність до духовної суті світобудови. У результаті в людській історії В. Голдінг убачав не тільки циклічне повторення вбивств, насильства, воєн, а й прагнення людської душі до морального ідеалу.

У бесідах з Д. Байлсом він стверджував, що «єдиний справжній прогрес – це прогрес окремої особистості до свого роду етичного вдосконалення» [цит. за: 1, с. 41].

Таким чином, визнаючи єдність людської історії, Голдінґ ставив питання і про смисл, перспективи її розвитку, які він розглядав у світлі трагічної історії ХХ століття, що переконала його в істинності християнського догмату про первородний гріх. Типологічні риси історизованих романів і повістей В. Голдінґа зумовлені загальними принципами добору історичного матеріалу та його інтерпретацією. Зокрема, в основі сюжетів його творів реальні історичні факти, які піддаються художньому переосмисленню та розкриваються з точки зору індивідуальної свідомості окремої особистості. Вони відносяться до перехідних етапів розвитку людської цивілізації, що змушують замислитися про подальший шлях розвитку суспільства і ставлять людину перед обличчям екзистенціальних проблем.

Загалом концепція історії у творчості Голдінґа є поєднаною щодо романтичних і раціоналістичних підходів, притаманних попереднім літературним традиціям. Однак, незважаючи на це, автор зберігає вірність гуманістичним ідеалам і дистанціюється від постмодерністських уявлень. Натомість його погляди формуються під впливом антропологічних ідей ХХ століття, що проявляється у сприйнятті міфологічних уявлень як відображення закономірностей людського буття та суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Biles J.I. Talk: Conversation with William Golding. N.Y.: Harcourt, 1970. 112 p.
2. Breunig H.W. William Golding and the State of Nature. *EESE*. 2002. № 1. URL: http://webdoc.sub.gwdg.de/edoc/ia/eese/-artic22/breunig/1_2002.html (дата звернення: 19.11.2024).
3. Carey J. William Golding: The Man Who Wrote Lord of the Flies. L.: Faber & Faber, 2012. 573 p.
4. Connor S. The English Novel in History: 1950-1995. L.: Routledge, 2001. 260 p.
5. Crawford P. Politics and History in William Golding: The World Turned Upside Down. Columbia: University of Missouri Press, 2002. 280 p.
6. Golding W. A Moving Target. L., 1982. 214 p.
7. Golding W. The Hot Gates and Other Occasional Pieces. L.: Faber & Faber, 1965. 175 p.

8. Kinkead-Weekes M., Gregor I. William Golding: A Critical Study. L.; Boston: Faber& Faber, 1984. 292 p.
9. Onega S. «A Knack for Yarns»: The Narrativization of History and the End of History. *Telling Histories: Narrativizing History, Historicizing Literature*. Amsterdam; Atlanta: Rodopi, 1995. P. 7-18.
10. Tiger V. William Golding's «Wooden World»: Religions Rites in «Rites of Passage». *Critical essays on William Golding* / ed. by J.R. Baker. Boston, Massachusetts: Hall; Cop, 1988. P. 135-149

З. І. Шаховал,
викладач кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ У ВИКЛАДАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗВО ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

У сучасному освітньому просторі впровадження інтерактивних методів навчання стало невід'ємною частиною викладання іноземних мов, зокрема польської мови у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю модернізації традиційних підходів до викладання польської мови та пошуку ефективних шляхів підвищення мотивації студентів до вивчення мови в умовах глобалізації та діджиталізації освітнього процесу.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз сучасних інтерактивних методів викладання польської мови у ЗВО, визначення їхньої ефективності та окреслення основних викликів, з якими стикаються викладачі та студенти в процесі впровадження таких методів.

Інтерактивне навчання як педагогічний феномен базується на концепції активного залучення студентів до освітнього процесу через постійну взаємодію між викладачем та студентами, а також між самими студентами. Основними принципами інтерактивного навчання є діалогічність, робота в групах, моделювання життєвих ситуацій та спільне вирішення проблемних завдань [1].

У контексті викладання польської мови інтерактивні методи набувають особливого значення, оскільки вони дозволяють створити природне мовне середовище та забезпечити активну мовленнєву практику. Сучасні дослідження показують, що застосування інтерактивних методів сприяє розвитку комунікативної компетенції, підвищує

мотивацію до навчання та забезпечує більш ефективне засвоєння мовного матеріалу.

Метод проектів є одним із найефективніших інтерактивних методів у викладанні польської мови. Він передбачає виконання студентами довгострокових завдань, які вимагають застосування мовних навичок у реальних комунікативних ситуаціях. Наприклад, створення віртуальних екскурсій польськими містами, розробка тематичних блогів польською мовою або підготовка презентацій про польську культуру та традиції [2].

Рольові ігри та симуляції дозволяють відтворювати реальні життєві ситуації, в яких студенти можуть практикувати використання польської мови. Це можуть бути імітації співбесід, ділових переговорів, побутових ситуацій у магазині, ресторані чи на вулиці. Такий підхід допомагає студентам подолати мовний бар'єр та розвинути навички спонтанного мовлення.

Використання цифрових технологій та онлайн-ресурсів стало невід'ємною частиною сучасного викладання польської мови. Інтерактивні онлайн-платформи, мобільні додатки для вивчення мови, віртуальні класи та соціальні мережі створюють додаткові можливості для мовної практики та культурного обміну [3].

Проблемне навчання як інтерактивний метод передбачає створення проблемних ситуацій, які студенти мають вирішити, використовуючи польську мову. Це можуть бути кейс-стаді, дискусії на актуальні теми, дебати або мозкові штурми. Такий підхід розвиває критичне мислення та здатність аргументувати свою позицію іноземною мовою.

Технічні та матеріальні обмеження є одним із основних викликів при впровадженні інтерактивних методів. Не всі заклади вищої освіти мають необхідне технічне забезпечення для повноцінного використання цифрових технологій. Крім того, створення якісних інтерактивних матеріалів вимагає значних часових та фінансових ресурсів [4].

Психологічні бар'єри також становлять серйозну перешкоду. Деякі студенти можуть відчувати дискомфорт при активній участі в інтерактивних завданнях, особливо якщо вони мають низький рівень мовної підготовки або страх публічних виступів. Викладачам необхідно враховувати індивідуальні особливості студентів та створювати комфортну психологічну атмосферу в аудиторії.

Методична підготовка викладачів до використання інтерактивних методів також залишається актуальною проблемою. Не всі викладачі мають достатній досвід та навички для ефективного впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес. Це вимагає постійного професійного розвитку та обміну досвідом між колегами [5].

Оцінювання результатів навчання при використанні інтерактивних методів може бути складним процесом. Традиційні методи контролю не завжди підходять для оцінки комунікативних компетенцій та практичних навичок, розвинутих у процесі інтерактивного навчання.

Системний підхід до впровадження інтерактивних методів передбачає комплексне вирішення технічних, методичних та організаційних питань. Важливим є створення сучасної матеріально-технічної бази, забезпечення доступу до якісних навчальних ресурсів та підвищення кваліфікації викладачів.

Розробка адаптивних навчальних програм, які враховують індивідуальні потреби та можливості студентів, допоможе подолати психологічні бар'єри та підвищити ефективність інтерактивного навчання. Важливо забезпечити баланс між традиційними та інтерактивними методами, враховуючи специфіку навчальної групи та цілі навчання.

Міжнародна співпраця та обмін досвідом з польськими закладами освіти можуть збагатити методичний арсенал викладачів та сприяти впровадженню інноваційних підходів до викладання польської мови. Організація спільних проєктів, стажувань та онлайн-обмінів створює додаткові можливості для мовної практики та культурного діалогу.

Розвиток системи оцінювання, яка враховує специфіку інтерактивного навчання, є важливим напрямком методичної роботи. Впровадження портфоліо досягнень, проєктної оцінки та інших альтернативних форм контролю дозволить більш об'єктивно оцінювати результати навчання.

Поетапність впровадження інтерактивних методів є ключовим фактором успіху. Рекомендується починати з простих форм взаємодії та поступово переходити до більш складних завдань, враховуючи рівень підготовки студентів та їхню готовність до активної участі в навчальному процесі.

Створення банку інтерактивних завдань та методичних матеріалів допоможе систематизувати роботу виклада-

чів та забезпечити якісну підготовку до занять. Важливо регулярно оновлювати навчальні матеріали, враховуючи актуальні тенденції та потреби студентів [6].

Забезпечення технічної підтримки та консультування викладачів щодо використання цифрових технологій є необхідною умовою успішного впровадження інтерактивних методів. Організація майстер-класів, семінарів та тренінгів допоможе підвищити рівень цифрової компетентності викладацького складу.

Моніторинг ефективності інтерактивних методів та збір зворотного зв'язку від студентів дозволять вчасно виявляти проблеми та вносити необхідні корективи в навчальний процес. Важливо створити систему регулярної оцінки якості викладання та задоволеності студентів.

Впровадження інтерактивних методів у викладання польської мови у ЗВО є необхідною умовою підвищення якості освіти та формування конкурентоспроможних фахівців. Незважаючи на існуючі виклики, правильно організована система інтерактивного навчання дозволяє досягти значних результатів у розвитку мовних компетенцій студентів.

Успішне подолання викликів вимагає системного підходу, який включає модернізацію матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації викладачів, розробку якісних навчальних матеріалів та впровадження ефективних методів оцінювання. Важливим є також розвиток міжнародної співпраці та обмін досвідом з польськими освітніми установами.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням впливу різних інтерактивних методів на якість засвоєння мовного матеріалу, розробкою нових форм взаємодії в умовах дистанційного навчання та створенням інноваційних підходів до оцінювання результатів навчання. Особливу увагу слід приділити дослідженню можливостей штучного інтелекту та віртуальної реальності у викладанні польської мови.

Список використаних джерел:

1. Кравчук А., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Мова і культура в полоністичній дидактиці в Україні. Київ: Інкос, 2017. 324 с.
2. Манакін В. Мова і міжкультурна комунікація: навчальний посібник. Київ: Акад., 2012. 288 с.
3. Павлюк О. Функціональні аспекти релігійної лексики в навчальних посібниках польської мови (Hurra!!! Po polsku 1, 2, 3).

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»: збірник наукових праць. 2023. № 36. С. 21-29.

4. Подлевська Н. Мовно-комунікативні особливості функціонування етикетних форм в українській та польській мовах. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. № 20. С. 33-40.
5. Kita M. Dzień dobry! Dlaczego rano witamy się mówiąc dzień dobry, a nie np. ranek dobry? Witamy w poradni językowej. URL: http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/baza_archiwum.php?TEMAT=Rne (data dostępu: 22.04.2024).
6. Żydek-Bednarczuk U. Kompetencja międzykulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego. *Postscriptum Polonistyczne*. 2012. T. 2. № 10. S. 19-30.

ЗМІСТ

Абрамович С. Д.

«KORDIAN» J. SLOVACKIEGO A PROBLEM
WYRAŻANIA SIEBIE I SAMOIDENTYFIKACJI
OSOOWOŚCI ROMANTYCZNEJ 14

Aleksenko V.

COLLAGE AS AN ART PRACTICE TOOL
IN LEARNING ENGLISH 17

Бабич М. А.

EWOLUCJA MŁODZIEŻOWEGO SLANGU
W POLSCE: WPŁYW MEDIÓW
SPOŁECZNOŚCIOWYCH ORAZ POPKULTURY 19

Bonusiak A.

SYMBOLIKA PATRIOTYCZNA W NAUCZANIU
MNIEJSZOŚCI POLSKIEJ W UKRAINIE 22

Василенко Я. В.

«ПРОРОЦТВА ВЕРНИГОРИ» ЯК НЕОМІФ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО
КУЛЬТУРНОГО ПОРУБІЖЖЯ 27

Войталюк С. В.

ЗМІЦНЕННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК,
ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ФОРМУВАННЯ
ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ-ПОЛОНІСТІВ 31

Гадинко О. О.

СОФІЯ ОКУНЕВСЬКА ТА ЇЇ СЛІД
В ІСТОРІЇ БУКОВИНИ ТА ГАЛИЧИНИ (частина I) 34

Гадинко О. О.

С. ОКУНЕВСЬКА, О. КОБИЛЯНСЬКА
ТА Н. КОБРИНСЬКА У ЛИСТАХ
ТА ВЗАЄМНИХ СПОГАДАХ ПОЧ. ХХ ст. (частина II) 39

Голубішко І. Ю.

ПРОБЛЕМАТИКА ПІДЛІТКОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ У ТВОРЧОСТІ Б. КОСМОВСЬКОЇ 45

Дворніцька Н. І. ЗАСТОСУВАННЯ ЕТИМОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ	49
Дем'яненко П. А. СТВОРЕННЯ СЛЕНГОВИХ ФАХОВИХ МОДЕЛЕЙ НА ЛЕКСИЧНО-ГРАМАТИЧНОМУ РЕСУРСІ АНГЛІЗМІВ У МОВІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ (український дискурс)	53
Долматова М. П. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЧИТАННЯ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	56
Галайбіда О. В. EFFECTIVENESS OF USING IMAGES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING.....	60
Івахнюк А. О. СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	63
Januszkiewicz Barbara ZASTOSOWANIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI W NAUCZANIU JEZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO	67
Лабузова К. С. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ...	71
Лаптева С. Г. СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ В УКРАЇНІ ЯК ДІАЛОГ КУЛЬТУР І ДОСВІД ІСТОРИЧНИХ КОНТАКТІВ	75
Мартинов М. П., Стахнюк Н. О. KRAJOBRAZ JEZYKOWY UKRAINY: JEZYK POLSKI W PRZESTRZENI MIEJSKIEJ	79
Мінєнкова Н. Є. ROZWAŻANIA WOKÓŁ LUSTRACJI W POLSKICH FILMACH FABULARNYCH	82
Охоцька І. В., Стахнюк Н. О. JEZYK POLSKI W PRZESTRZENI MEDIALNEJ UKRAINY	84
Охріменко Т. В. ОБРАЗНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОЯВИ МОНЕТАРНОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	87

Печеніна В. HISTORIA I FOLKLOR JAKO ELEMENTY TWORZENIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ W TWÓRCZOŚCI WISŁAWY SZYMBORSKIEJ	92
Плахтій М. П. ДМИТРО ЧИЖЕВСЬКИЙ – ВИКЛАДАЧ ЛОГІКИ	95
Риґда В. В. ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ МОВИ	99
Сліпачук Н. М. СПЕЦИФІКА БРИТАНСЬКОГО ГУМОРУ: АНАЛІЗ КОМЕДІЙНИХ ПРИЙОМІВ У СЕРІАЛІ «ЛІТАЮЧИЙ ЦИРК МОНТІ ПАЙТОНА»	102
Stolarczyk A. LITERACKA NAGRODA NIKE W ODSŁONIE GLOTTODYDAKTYCZNEJ	105
Ступенко Д. В. JEZYK NASTOLATKÓW W NOWYCH MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH (NA PRZYKŁADZIE TIKTOKU).....	109
Уварова А. Р. ВІДБИТОК ІСТОРИЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПОДІЙ У РОМАНІ «ЛЯЛЬКА» БОЛЕСЛАВА ПРУСА.....	112
Чікарькова М. Ю. ІГРОФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ	115
Шаповал О. Г. ІСТОРИОСОФСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ В. ГОЛДІНҐА.....	117
Шаховал З. І. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ У ВИКЛАДАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗВО ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	122

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Жешувський університет
Центр польської мови та культури Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
Торунський Інформатичний Технікум
і Торунський Загальноосвітній Ліцей
Комплекс шкіл ім. К.К. Бачинського в Домброві Тарновській
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Київський національний лінгвістичний університет
Центр польської мови і культури імені Юліуша Словацького
Хмельницький національний університет
Громадська організація «Конфедерація поляків Поділля – XXI століття»

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ СЛАВІСТИКИ

Матеріали II міжнародної
науково-практичної конференції,
22 листопада 2024 року

Електронне видання

Підписано 10.12.2024. Формат 60x84/16. Гарнітура «Книжник».
Об'єм даних 1,3 Мб. Обл.-вид. арк. 6,6. Зам. № 1144.

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.
Свідоцтво серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

Виготовлено в Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.